



Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Disp. II. De merito Iusti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

communiter fit, non fit præter ordinem communem divinæ providentiæ supernaturalis, fit enim procedendo paulatim ab imperfecto ad perfectum, & disponendo peccatorem ad gratiam, per actus fidei, spei, contritionis, & charitatis: Ergo illa non debet dici miraculum. Dixi, ut communiter fit, quia conversiones aliquæ extraordinariæ, qualis fuit conversio D. Pauli, B. Magdalene, possunt dici miraculosæ, quia sunt præter communem & consuetum cursum divinæ providentiæ, moventis prius animam peccatoris ad conversionem imperfectam, ut postmodum ad perfectam deveniat; Deus autem animam D. Pauli, & B. Magdalene, tam vehementi & potentiori gratiâ excitavit & movit, ut statim perfectionem quandam iustitiæ & charitatis assecuti sint. Unde de B. Magdalena ait Petrus Damianus, s. de S. Bonifacio: *Stipula tartari in momento cæcis facta est par adisti, argue ut ita fatear, torrens inferni salus est splendidum scilicet cæli.* Hinc etiam communiter illi adaptant SS. Patres & Scripturæ interpretes illud Isaia 21. *Ecce Babylon posita est in miraculum.* Et Stephanus Cantuariensis apud Tilmanum in allegoriis, ait illam esse mirabilem illum arcum, quem Deus posuit in nubibus, ut signum esset fœderis, quod cum hominibus inerat, de quo dicitur Eccl. 43. *Vide arcum, & benedic eum qui fecit eum, valde speciosus est in splendore suo.* Sicut enim (inquit) arcus fit ex repercussione radiorum Solis, & nube rorida; ita Christus, verus Sol iustitiæ, respiciens Magdalenam veluti nubem roridam, eam velut sacram indidem variarum virtutum coloribus decoravit, & in lachrymarum imbrem resolvit. Quare de ea canit idem Author:

*Salve versicolor cælum, Iridis instar, amœnas
Virtutum formas, florigeræque ferens.*

Interes ultimo quatuor esse causas justificationis, dicitur & cuiuslibet alterius actionis, materiale, formale, efficientem, & finalem. Formale est iustitia inherens, seu gratia habitualis & iustificans, ut art. 3. ostensum est. Materialis est essentia animæ, in qua rehdet ipsa gratia iustificans, ut in Tractatu de gratia visum est. Finalis est triplex: Prima gloria Dei; nam ut ait Paulus ad Ephes. 1. *Prædestinavit nos in adoptionem filiorum, & in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo.* Secunda gloria Christi, de qua passim idem Apostolus in Epist. ad Coloss. & ad Hebræos. Tertia est gloria & beatitudo cuique propria, quæ in clara Dei visione consistit, de qua dicitur ad Rom. 5. *Liberati a peccato, finem habemus vitam æternam.* Efficientes etiam est multiplex: Prima & præcipua est Deus. Secunda, eaque instrumentalis, conjuncta tamen cum Divinitate, est Christus ut homo. Tertia est ministerialis, nempe Sacerdos, qui est minister Sacramentorum, quæ sunt vasa & instrumenta gratiæ. Quarta est meritoria, & ipsa sola est Christus, qui, cum esset inimici, propter mirabilem charitatem quæ dilexit nos, sui sanctissimæ passionis in ligno crucis nobis justificationem meruit, & pro nobis Deo Patri satisfecit, ut ait Tridentinum sess. 6. cap. 7. Addi potest causa exemplaris, quæ est idem Christus resurgens à mortuis: quia ut ait D. Paulus ad Rom. 4. *Traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram:* id est, ut perfectum justificationis exemplar nobis exhiberet. Sicut enim Christus citò, verè, & perfecte, seu non iterum moriturus resurrexit; ita justificatio nostra, quæ est spiritualis qua-

dam resurrectio à morte peccati ad vitam gratiæ, debet esse prompta, vera, & perfecta: & sic ut Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur, ut ibidem ait Apostolus; ita Christianus in justificatione spiritualiter renascens, & ad vitam gratiæ resurgens, non debet amplius mori morte peccati, nec peccatum illi ultra dominari.

DISPUTATIO II.

De merito iusti.

Ad questionem 114. D. Thomæ.

Explicato primo effectu gratiæ habitualis, qui est justificatio impii, consequens est ut de merito iusti, quod est effectus ejus secundarius, disseramus, & quæ tradit S. Doctor quæst. 114. breviter exponamus.

ARTICULUS PRIMUS.

An homo possit aliquid verè, & propriè, seu de condigno, à Deo promereri?

Meritum in communi est quadam affectio seu proprietas actus humani, prout est moraliter bonus, ut docet D. Thomas supra quæst. 21. art. 3. & si consideretur in abstracto, est jus quoddam ad præmium, seu mercedem à alio habendam: si verò in concreto spectetur, definitur potest opus retributione dignum. Sed quia boni operis retributio duobus modis fieri vel exigere potest, nimirum vel ex quadam decentia, liberalitate, & ut sic dicam honestate præmiantis, vel ex iustitiæ debito, Theologi duplex distingui e soleat meritum: unum propriè & strictè sumptum, quod habet in se valorem & æqualitatem cum præmio, & vocatur meritum de condigno: aliud largè & impropriè dictum, quod excedit à præmio in valore, est tamen decens & congruum, ut tribuatur à præmiante, unde dicitur meritum de congruo. Exemplum utriusque est in milite, cui proprium stipendium exhibetur de condigno; de congruo verò datur illi beneficium nobilitatis, vel donativum aliquod à Rege. Hic solum agimus de merito de condigno: cum enim illud simpliciter & absolute meritum appellatur, quando hæretici meritum in genere respuunt, potissimum de eo loquuntur. Illud autem tanto odio prosequuntur, ut Calvinus lib. 3. instit. cap. 15. dicat nomen meriti exosum esse, & eum pessimè fidei consiluisse, qui prius humanis hoc nomen apravit operibus, ad Dei iudicium comparatis. Sunt tamen aliqui ex recentioribus hæreticis, qui meriti nomen admittunt, & concedunt homini aliquod meritum, non tamen vitæ æternæ, sed alterius præmii inferioris ordinis, idque non propter operum proportionem, sed ex sola Dei misericordia, ut refert Belarminus lib. 5. de iustific. cap. 5. Pro veritate Catholice declarationis & defensionis.

Dico hominem, ex gratia seu per gratiam operando, posse verè & propriè, seu de condigno aliquid à Deo promereri.

PROBATUR

Probatur primò ex Scriptura, quæ operibus hominum nomen meriti simpliciter & absolute tribuit: Eccles. 16. *Miseri cordia facit unicuique locum secundum meritum operum suorum.* Ad Hebræos 13. *Beneficentie & communionis nolite oblivisci: talibus enim hostiis promeretur Deus, qui est merces nostrorum operum, juxta illud Genes. 17. Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis: nomen verò meriti absolute dictum, meritum de condigno significat, cùm meritum de congruo non sit verè & propriè meritum. Vnde etiam Scriptura valorem seu dignitatem operum supernaturalium apud Deum explicat per hoc nomen dignus: Sap. 3. *Deus tentavit eos, & invenit eos dignos se:* ad Coloss. 1. *Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum.**

3. Confirmatur: Merces respondet merito de condigno, juxta illud Apostoli 1^o ad Rom. 4. *Et autem qui operatur merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum;* & illud Augustini epist. 105. *Idem est merces operanti, quod stipendium militanti:* Sed Scriptura variis in locis docet operibus justorum respondere mercedem apud Deum: Sap. 5. *Iusti in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum:* Matth. 5. *Merces vestra copiosa est in celis:* Ergo Scriptura tribuit operibus justorum meritum de condigno, & non solum de congruo. Vnde Tertullianus lib. de penit. cap. 2. *Bonum factum Deum habet debitorem, sicut & malum; quia iudex omnium remunerator est cause.*

4. Confirmatur amplius ex alijs testimonijs, in quibus affirmatur Deum, ut iustum iudicem, retribuere præmia benè operantibus: 2. ad Timoth. 4. *Reposita est mihi corona iustitie quam reddet mihi Dominus iustus iudex: quod verò datur à Deo ut iusto iudice, datur ex iustitia & ob meritum de condigno.* Vnde Augustinus Tract. 3. in Joan. verba illa Apostoli expendens, sic ait: *Ut susceperet gratiam, misericordem patrem opus habet; ut præmium gratie, iustum iudicem: Ergo, &c.*

5. Potest etiam suaderi conclusio congruè ratione. In omni Republica benè ordinata necessarium est, ut membra ejus spe præmij ad benè operandum alliciantur, & sætu supplicij à malo coërceantur. Sed Deus est supremus hominum gubernator, & ejus providentia est perfectissima, præsertim in ordine supernaturali: Ergo maxime decuit & ut etiam in illo ordine hominibus præmia proponere, quæ de condigno mereri possent, sicut præordinavit & præparavit supplicia, quibus mala opera puniantur. Et in hoc Deus honori nostro non modicum profectò consuluit: nam ut eleganter ait Cassiodorus, *Parvum laudis habet virtutum corona, quæ ex labore non descendit; potest quidem habere palmam, sed non habet gloriam. Hæc est magnarum ratio virtutum, ut quanto plus homo laborat, tanto plus mercedis acquirit.* Simili ratione utitur S. Thomas 3. p. quæst. 19. art. 3. ad probandum actiones humanas Christi Domini fuisse meritorias. *Habere (inquit) aliquid donum per se, est nobilius quàm habere illud per aliud: semper enim causa quæ est per se, potior est eâ quæ est per aliud, ut dicitur 8. physic. Et post pauca: Ille qui habet aliquid per meritum proprium, habet quoddammodo illud per seipsum: unde nobilius habetur id quod habetur per meritum, quàm id quod habetur sine merito. Nobilius ergo est & gloriosius homini, quod celestem hereditatem, aliâque præmia ordinis supernaturalis, ex proprijs meritis,*

A quàm ex sola Dei gratia & liberalitate consequatur.

Eadem veritas patebit ex infra dicendis, cùm agemus de conditionibus ad meritum requiritis, & cùm ostendemus opera justorum, informatà gratiâ & charitate, esse meritoria de condigno vitæ æternæ.

Fundamenta verò hæreticorum levissima sunt, & ad duo præcipua capita reducuntur. In primis dicunt in hominibus etiam iustis nullum esse opus bonum simpliciter, sed omnia eorum opera esse peccata, subindeque non præmio, sed supplicio digna, nisi Deus ex misericordia sua illa non imputet. Sed hoc evidenter falsum ac erroneum est, & in Tractatu de gratia fuscè impugnatum. Secundo dicunt injuriam fieri meritis Christi, si alia merita à suis invehamus, & hominibus iustis attribuamus. Verùm tantum abest, quod merita nostra quidquam gloriæ Christo detrahant, quin potius eam magis attolunt & amplificent; cùm maxima gloria sit, quod Christus non solum potuerit pro se mereri, sed etiam suis meritis nobis vim ad merendum obtinere: sicut quod causæ naturales possint aliquid efficere, non derogat infinitæ potentie & efficientie Dei, sed potius illius virtutem ostendit, quatenus non solum virtutem efficiendi habet, sed etiam potest alios efficientes efficere, servatâ sibi nihilominus semper propriâ excellentiâ primæ & universalissimæ causæ.

Obijci tamen potest contra nostram conclusionem. Meritum debet esse in obsequium retributoris, ejusque utilitatem: Sed actiones hominis, quantumcumque bonæ, non possunt habere rationem obsequij utilis Deo; quia non possumus ipsi propriè dare aliquid, cùm ipse habeat majus & perfectius dominium in nostras actiones, quàm nos ipsi; unde Job. 35. dicitur: *Si iuste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?* Ergo homo non potest aliquid à Deo mereri.

Confirmatur: Ut aliqua actio sit meritoria, apud aliquem, non debet ipsi esse debita alijs titulis: Sed nostræ actiones pluribus titulis Deo debite sunt: Ergo non possunt esse meritorie apud ipsum.

D Ad objectionem dicendum cum D. Thoma hic art. 1. ad 2. non esse necessarium quod opera apud Deum meritoria cedant in ejus utilitatem, sed sufficere quod cedant in ejus gloriam, quam Deus in nostris & in suis operibus querit; & quod ipsi placeant, & ab operante in ipsum ut ultimum finem ordinentur.

Ad Confirmationem dico hoc argumentum probare quidem opera nostra non esse meritoria de rigore iustitiæ apud Deum, non convincere tamen ea non esse meritoria de condigno, suppositâ ordinatione Dei extrinsecâ, vel intrinsecâ, quâ ad præmium ordinantur: in hoc enim differt meritum de rigore iustitiæ à merito de condigno, quod primum omnem gratiam factam personæ merenti excludit; secundum verò solam condignitatem seu proportionem operis ad præmium importat, suppositâ aliquâ gratiâ factâ personæ merenti, ut patebit ex infra dicendis.



ARTICULUS II.

Quæ conditiones ad meritum requirantur?

11. Terminata questione, an sit in hominibus meritum de condigno apud Deum, consequens est, ut quid sit tale meritum declarem; quod non potest à nobis melius explicari, quam conditiones ad tale meritum requisitas exponendo. Hæ autem ex tribus præcipue capitibus requiri possunt: primò ex parte actus capacis meriti: secundò ex parte hominis merentis: tertio ex parte Dei apud quem meretur. Ex parte actus tres requiruntur conditiones, nempe quòd sit liber, bonus, & utilis alteri, seu factus in obsequium alterius. Ex parte hominis merentis duarum tantum necessariz sunt, scilicet quòd sit in statu gloriæ habitualis seu sanctificantis, loquendo de merito beatitudinis supernaturalis, & quòd sit in statu viæ. Ex parte verò Dei, apud quem homo meretur, requiritur aliqua ordinatio operis meritorij ad præmium. De conditionibus primi & secundi generis agemus in hoc articulo, de ultima verò dicemus in sequenti.

§. I.

Exponuntur tres conditiones ex parte actus meritorij requisitæ.

12. Dico primò: Ut actus sit meritorius, debet esse liber, non solum libertate imperfecta & inchoata, quæ spontaneitas dicitur, & solum immunitatem à coactione importat, sed etiam libertate perfecta & completa, quæ indifferentiâ activam, seu potentiam ad oppositum requirit.

Hæ conclusio est certa de fide, definita ab Innocentio X. in sua Constitutione, ubi hæc propositionem ut hæreticam proscibit: *Ad merendum & demerendum in statu nature lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed solum à coactione.* Eandem propositionem ut hæreticam prius damnaverat S. Thomas quæst. 6. de malo, art. unico, his verbis: *Quidam posuerunt quòd voluntas hominis ex necessitate moveretur ad aliquod eligendum, nec tamen ponant quòd voluntas cogere- tur: non enim omne necessarium est violentum, sed solum id cuius principium est extra; unde & motus naturales inveniuntur aliqui necessarii, non tamen violenti, &c.* Hæc autem opinio EST HÆRETICA, vult enim rationem meriti & demeriti in humanis actibus: non enim videtur esse meritorium vel demeritorium, quòd aliquis sic ex necessitate agit, quòd vitare non possit. Idem docet in hac parte quæst. 2. art. 3. ubi rationem meriti & demeriti ponit ut proprietatem actus moralis & humani, de cuius ratione est libertas indifferentiæ. Unde in solut. ad 2. docet hominem esse dominum illorum actuum per quos meretur. Et art. 4. ad 2. sic ait: *Homo sic movetur à Deo ut instrumentum, quòd tamen non excludit quòd moveat seipsum per liberum arbitrium: & ideo per suum actum meretur vel demeretur apud Deum.*

13. Favent etiam SS. Patres: Hieronymus enim lib. 2. contra Iovinian. ait: *Vbi necessitas, nec corona, nec damnatio est.* Et Bernardus serm. 81. in Cantica: *Vbi non est libertas, nec meritum.* Unde Sapiens Eccles. 3. 1. explicans quâ ratione iustus bene operando meruerit laudem, dicit: *Qui per-*

Tomus IV.

aut transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit: quia sine hac libertate indifferentiæ, & potentia ad agendum vel non agendum, nihil esset admiratione vel præmio dignum in operibus iustorum.

Ratio etiam suffragatur: Primò quia esse meritorium, vel demeritorium, est proprietas quædam actus humani: Sed actus purè spontanei, & à sola coactione, non verò à necessitate immunes, non sunt propriè humani: Ergo nec meritorij vel demeritorij. Minor probatur: Ille actio- nes propriè humane dicuntur, quæ ex voluntate deli- berata procedunt, ut ait S. Thomas supra quæst. 1. art. 1. Sed actus purè spontanei non procedunt à voluntate deliberata, id est, ex deliberatione rationis, & electione voluntatis, ut patet in amore beatico, vel in volitione boni ut sic: Ergo non possunt dici propriè actus humani.

Secundò: Inter eum qui meretur, & eum qui præmiat, est quidam contractus; nam qui meretur, exhibet obsequium suum, qui autem præmiat, dat mercedem: constat autem quòd inter contrahentes nullus dat aliquid, nisi habeat ejus dominium, unde actus meritorius debet esse sub dominio merentis: Sed dominium voluntatis est per libertatem indifferentiæ, per quam in ejus potestate est agere, vel non agere, aut agere hoc vel illud, ut docet S. Thomas 1. p. quæst. 82. art. 1. ad 3. dicens quòd *sumus domini nostrorum actuum, secundum quòd possumus hoc vel illud eligere:* Ergo actus meritorius debet esse liber libertate indifferentiæ, & non solum libertate spontanei- tatis, seu immunitatis à coactione. Unde commune Theologorum proloquium est, desumptum ex Aristotele 3. Ethic. cap. 5. *Naturalis neque meremur, neque demeremur.*

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obijcies primò: Angelus in primo instanti meruit, & tamen in eo non erat perfectè liber. Similiter in Christo non fuit libertas indifferentiæ, & tamen in eo fuit perfectissimum meritum, ut docent Theologi 3. p. quæst. 19. Ergo ad meritum non requiritur libertas indifferentiæ, sed sufficit libertas à coactione. Unde S. Thomas in 3. sent. dist. 18. quæst. 1. art. 2. ad 5. sic ait: *Eriam si liberum arbitrium Christi esset determinatum ad unum numero, sicut ad diligendum Deum, quòd non facere non potest, tamen per hoc non amittit libertatem, aut rationem laudis sive meriti, quia in illud non coacte sed sponte tendit, & ita est actus sui dominus.*

Respondeo, quòd licet Angelus in primo instanti creationis non fuerit liber libertate specificationis, seu contrarietatis ad bonum & malum, quia in illo instanti peccare non poterat, fuit tamen tunc liber libertate contradictionis, seu quoad exercitium, quòd sufficit ad rationem meriti, ut in Tractatu de Angelis declaravimus. Idem dicendum de Christo: licet enim ille, ratione suæ impeccabilitatis, non esset liber libertate contrarietatis ad bonum & malum, erat tamen liber libertate contradictionis & exercitij. Vnde S. Thomas loco citato solum intendit, quòd etsi liberum arbitrium Christi esset determinatum ad unum, scilicet ad dilectionem Dei quoad perfectiones necessarias, poterat tamen migrari, quia cum tali determinatione remane-

Dist. 13. art. 5.

bat liber & indifferens quantum ad exercitium, seu indifferentia & libertate contradictionis, ad eandem dilectionem Dei, oportet est ratio diligendi creaturas, ut in Tractatu de actibus humanis fuisse exposuimus.

Diff. 2.
art. 1.

18. Obicies secundò: Meritum ex divina acceptatione ad primum dependet, adeò ut dato quocumque opere perfectissimo, etiam libero, si Deus non acceptet illud ad vitam æternam, non sit meritorium vitæ æternæ: Sed Deus potest acceptare ad vitam æternam non solum opera libera, sed etiam necessaria, ut patet in morte sanctorum Innocentium, quam licet non liberam, sed necessariam, acceptavit Deus ad coronam martyrii: Ergo actus non liber, præsertim ordinis supernaturalis, potest esse meritorium.

19. Respondeo distinguendo Majorem: Meritum dependet ex divina acceptatione, tantum, negatur: ex divina acceptatione, & simul ex bonitate morali operis, quæ libertatem indifferentiæ supponit, concedo Majorem; & nego Minorem intellectam de acceptatione ad gloriam tanquam ad primum. Ad probationem in contrarium subjunctam, dico. Innocentes non habere propriè & simpliciter aureolam martyrii, subindeque nec ad eam propriè & simpliciter dici posse acceptatos, sed solum ad aliquam participationem ipsius (idque non tanquam ad primum) consistentem in gaudio, quod ex mera Dei liberalitate percipiunt, videndo se esse occisos in obsequium Christi: ob quam etiam duntaxat considerationem eos Ecclesia inter Martyres numerat; sicut illis numerat inter Virgines, ob carnis integritatem in qua mortui sunt, licet eorum virginitas, siue integritas, ad promerendam aureolam virginitatis non pervenerit, defectu usus rationis & libertatis. Solutio est D. Thomæ in 4. dist. 49. quæst. 5. art. 3. quæstionum. 2. ad 12.

20. Dico secundò: Ut actus sit meritorius apud Deum, debet esse moraliter bonus.

Ratio huius conclusionis est, quia opus malum non est dignum premio, sed poenâ: opus vero indifferens vel nullum est in individuo, juxta probabiliorē sententiam, vel si opus indifferens in individuo admittatur, non est cur potius sit premium quam poenâ dignum; nam si non meretur poenam, quia caret maliciâ, etiam non meretur premium, quia caret bonitate: Ergo solus actus moraliter bonus potest esse meritorius apud Deum. Quod debet intelligi de bonitate plena & perfecta, ita ut ad hoc ut actus sit meritorius, debeat esse bonus ex objecto, & omnibus circumstantiis: Tum quia repugnat quòd unus & idem actus sit bonus ex objecto, & malus ex circumstantiis, vel e contra, sed eo ipso quod male fit ex quocumque capite, simpliciter malus est, nullamque bonitatem moralem obtinet, ut in Tractatu de moralitate actuum humanorum docuimus: Tum etiam quia etsi daretur actum humanum posse esse simul bonum ex objecto, & malum ex circumstantiis, non esset tamen meritorius apud Deum; quia talis actus, bonus & malus simul, non posset placere Deo, neque esse objectum divinæ dilectionis, ipsum ad premium acceptantis; Mundi enim sunt oculi ejus, & ad malum respicere non potest, ut dicitur Abacuc. 2. Unde de facientibus elemosynam, aut jejunantibus ex vana gloria, dicit Christus Matth. 6. Receperunt mercedem suam. Et D. Gregorius homil. 12. in Evang. de parabola decem Virginum, hac

Diff. 4.
art. 1.

A scribit: Compellor dicere, ut bona que agitis, cum magna cautela teneatis: ne per hoc quod à vobis rectum geritur, favor aut gratia humana requiratur, ne appetitum laudis subrepat, & quod fors ostenditur, minus à mercede vacuetur.

Circa eandem conditionem addendum est, non sufficere ad rationem meriti beatitudinis supernaturalis, esse actum bonum quomodocumque, sed requiri ipsum esse ordinis supernaturalis. Ratio est, quia media ordinata ad consecutionem alicujus, debent esse ipsi proportionata: Sed meritum habet rationem medij in ordine ad consecutionem præmij: Ergo meritum beatitudinis supernaturalis debet esse supernaturale, ut servetur proportio. Sed de hoc fufius infra dicitur, cum ostendamus ad meritum vitæ æternæ requiri influxum aliquem, seu imperium charitatis.

Dico tertio: Ut opus sit meritorium, debet fieri in obsequium alterius, illius scilicet qui mercedem sive premium redditurus est.

Probat brevis: Cum meritum respiciat retributionem, oportet ut retributio expectetur, & debeatur à persona determinata; quod enim à nullo debetur, à nullo jure aliquo existit: Sed non debetur merces ab aliqua persona, nec ab ea jure exigi potest, nisi actio ad ipsam dirigatur, & in ejus obsequium cedat: Ergo ut opus sit meritorium, debet fieri in obsequium alterius, & cedere in bonum, utilitatem, vel honorem illius, qui mercedem sive premium redditurus est. Et certe nullus petit aut expectat premium ab eo, ad quem actionem suam non dirigit, nec ipsa in ejus obsequium vel honorem cedit. Unde S. Thomas supra quæst. 21. art. 3. ait: Meritum & demeritum dicuntur in ordine ad retributionem, que fit secundum iustitiam: retributio autem secundum iustitiam fit alicui ex eo quod agit in profectum vel nocumentum alterius.

Querunt hic aliqui, utrum ad meritum requiratur necessario aliquis actus realis & positivus, vel omisio mali, siue aliquo actu positivo, possit esse meritoria?

D Ratio dubitandi est primò: Quia peccatum aut demeritum potest esse absque omni actu, ut de peccato omissionis docent aliqui ex nostris Thomistis, & videtur insinuare D. Thomas supra quæst. 71. art. 5. Ergo & meritum.

Secundò: Quia si Deus præcipiat homini ut cesset ab omni actu, per talem cessationem homo obediet Deo, atque adeò merebitur: Ergo sine omni actu potest esse meritum.

Tertio: Quia duæ sunt partes universalis iustitiæ, scilicet facere bonum, & declinare à malo, teste D. Thomæ 2.2. quæst. 79. art. 1. & Aristotele 3. Ethic. cap. 5. Sed meritum respondet iustitiæ: Ergo tam in omissione mali, quam in operatione boni, potest meritum inveniri. Unde Eccl. 31. laudatur & beatificatur ille, qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit. Et additur: Ideò stabilita sunt bona illius in Domino. His tamen non obstantibus

Dicendum est, ad meritum præmij apud Deum, requiri proprium & positivum actum voluntatis. Ita contra Recentiores aliquos communiter docent nostri Thomistæ, cum S. Doctor supra quæst. 71. art. 5. ad 1. ubi sic dicitur: Plura requiruntur ad bonum, quam ad malum, & quod bonum contingit ex tota integra causa, malum vero ex singularibus defectibus, ut Dionysius dicit cap. 4. de divin. nomin. & idè peccatum potest contingere, siue

fre aliqui faciat quod non debet, sine non faciendo. A
quod debet: sed meritum non potest esse, nisi aliquis
faciat voluntarie quod debet; & ideo meritum non
potest esse sine actu, sed peccatum potest esse sine actu.

Confirmatur: Meritum apud Deum debet in
gloriam ejus aliquo modo referri; quia, ut su-
pra ostendimus, de ratione meriti in comuni-
tate sit in obsequium vel commodum ejus, a-
d quod est tale meritum: Sed pura carentia,
ad quam est tale meritum, non refertur in gloriam
Dei, neque intrinsec, cum de se sit indifferens
ad hoc ut bene vel male appetatur; neque et-
iam ex ordinatione operantis, qui supponitur
nullum habere actum: Ergo non est meritoria
apud Deum.

Confirmatur amplius: Per meritum homo
vivit in beatitudinem: Atqui per puram ca-
rentiam, seu negationem actus, homo non potest
vivere in beatitudinem, sed ad summum ab il-
la non recedere: Ergo illa non sufficit ad meri-
tum, sed requiritur necessarii aliquis actus posi-
tius, in quo meritum fundetur. Unde

Ad primum respondeo, negando Antece-
dens: ut enim ostendimus in tractatu de pec-
catis, non potest dari omisso culpabilis sine actu
precedente, aut concomitante, qui sit causa, vel
occasio illius. Addo quod D. Thomas supra
quæst. 6. art. 3, docet omissionem actus non esse
indirecte ac moraliter voluntariam, nisi quando
homo potest & tenetur aliquid facere, & sciens
ac videns illud non facit: hoc autem accidere
quidem potest in omissione bonorum actuum,
non tamen in omissione malorum: nam in bonis
actibus potest supponi potestas, & obligatio fa-
ciendi, in malis autem, licet supponatur pote-
stas, non potest supponi obligatio; & ideo licet
deur quod omisso boni actus possit esse volun-
taria indirecte & moraliter, absque omni actu
eam precedente, aut concomitante, subindeque
demeritoria & peccaminosa; tamen omisso
mali actus non potest esse ita voluntaria mora-
liter & indirecte, ut ad meritum sufficiat, absq;
omni actu voluntatis, sed oportet esse directe
voluntatem per aliquem actum.

Ad secundum respondetur, quod in illa hy-
pothesi nullo modo meretur homo, vel Ange-
lus, cessando ab omni actu, sed solum vitaret
peccatum, quod aliquo eliciendo aliquem ac-
tum committeret: nisi supponatur quod saltem
ei permitteret Deus elicere actum interiore, quo
ab omni alio actu cessare veller: in eo e-
nim casu meretur.

Ad tertium dicendum cum D. Thoma loco in
objectione citato in resp. ad 2. quod declinare à
malo, secundum quod ponitur pars justitie, non impor-
tat negationem puram, quod est non facere malum:
hic enim non meretur palmam, sed solum vitat pre-
mum. Importat autem motum voluntatis repudian-
tium malum, ut ipsum nomen declinationis ostendit. Et
hoc est meritum, præcipue quando aliquis impu-
gnatur, ut malum faciat, & resistit. Unde quando
in Scriptura laudatur justus, qui potuit trans-
gredi, & non est transgressus, non laudatur præ-
cipue propter non transgressionem legis, negati-
ve sumptam, & quatenus est pura carentia, sed
propter voluntatem quam habet obediendi
Deo in non transgrediendo legem ejus.

Dua conditiones ex parte persona merentis
necessarie explicantur.

Dico quarto: Ad actum meritorium vitæ æ-
ternæ requiritur gratia in merente, non so-
lum in statu naturæ lapsæ, sed etiam in statu na-
turæ integræ. Ita D. Thomas hic art. 2. ubi ait
quod hominis sine gratia duplex status conside-
rari potest: unus quidem naturæ integræ, qua-
lis fuit in Adam ante peccatum: alius autem
naturæ corruptæ, sicut est in nobis ante repara-
tionem gratiæ. Et subdit, quod homo in primo
statu non potest mereri vitam æternam sine gra-
tia, propter unam rationem: quia sine illa ejus
actus non ordinantur divinitus ad vitam æter-
nam; cum per divinam providentiam non ordi-
nentur actus creaturæ ad ea quæ excedunt pro-
portionem principii ipsorum actuum, qualis est
vita æterna, quæ excedit etiam cognitionem
creaturæ, juxta illud Apostoli 1. ad Corinth. 2.
Nec oculus vidit, nec auris audiit, nec in cor hominis
ascendit, &c. In secundo vero statu, non solum
propter hanc rationem non potest homo sine
gratia mereri vitam æternam, sed ulterius pro-
pter impedimentum peccati, quod cum sit qua-
dam Dei offensæ, reddit hominem Deo invisum
& exosum: unde nihil potest agud ipsum mere-
ri, nisi prius illi reconcilietur, eique gratus &
acceptus reddatur per gratiam justificantem.
Quare gratia in homine existente in statu natu-
ræ integræ, multum tantum facit; elevat scilicet
hominem ad Divinorum participationem: in
homine vero lapsio in peccatum personale, vel
originale, duo præstat: in primis enim sanat, &
reconciliat hominem Deo; deinde elevat eum
ad meritorie operandum. Unde ad Rom. 9. gra-
tia dicitur vita æterna: quia clara Dei visio, quæ
est vita æterna, in gratia sanctificatione, ut fructus
in semine continetur. Ex Joan. 4. vocatur Fons
aquis salientis in vitam æternam: quia commatura-
liter tendit in vitam æternam, quæ est ejus con-
summatio & ultima perfectio; & opera justor-
um per meritum de condigno ad ipsam elevat,
& perducit. Hinc opera omnia, etiam superna-
turalia, quæ sine gratia habituali fiunt, mortua
vocantur: quia cum per gratiam non vivificen-
tur, etiam non possunt vitam æternam apud
Deum mereri. Hinc etiam Dionysius de Eccles.
Hierarch. cap. 2. ait hominem non posse facere
divina, nisi prius ipse divinus efficiatur: & Au-
gustinus lib. 1. contra duas Epist. Pelag. cap. 2.
docet homines non recte vivere (in ordine scilicet
ad beatitudinem, & vitam æternam) nisi ef-
fecti sint filii Dei per gratiam sanctificantem.
Hinc denique Tridentinum sess. 6. cap. 16. hæc
habet: Christus Iesus tanquam caput & membra, &
tanquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter
virtutem influit: quæ virtus bona eorum opera sin-
per antecedit, & comitatur, & subsequitur; & sine
qua nullo pacto Deo grata & meritoria esse possent.

Dico quinto: Ad meritum ex parte merentis
de lege ordinaria requiritur status viatoris, id
est, quod homo ambulet per fidem, & non per
claram visionem, & in corpore mortali & passibi-
li existat. Ita D. Thomas 2. 2. quæst. 13. art. 4.
ad 2. ubi sic habet: Mereri & demereri pertinet
ad statum viæ.

Colligitur etiam ex Scripturæ locis, in qui-
bus dicitur judicandos esse homines, & acce-
ptos

pturos premium vel penam, secundum opera quae in corpore fecerunt: 2. ad Corinth. 6. Omnes nos manifestari oportebat ante tribunal Christi, ut referat unusquisque prout gessit in corpore, sive bonum, sive malum. Item ex aliis, in quibus moventur homines operari, quamdiu dies est, & antequam nox adveniat: Joan. 9. Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est: venit nox quando nemo potest operari: nam ibi per diem tempus praesentis vitae intelligitur; per noctem vero mors, seu status post mortem, in quo nemo potest meritorie operari. Upde Ecclesiastes 9. dicitur: Mortui nihil noverunt amplius nec habent ultra mercedem. Ubi D. Hieronymus: Mortui (inquit) nihil valent ad id adiacere, quod semel secum tulerunt de vita, &c. neque expectant aliquam retributionem atque mercedem, ultra eam scilicet quam in hoc corpore meruerunt. Et apud Prosperum est sententia Augustini 172. Frustra sibi homo post hoc corpus promittit, quod in hoc corpore comparare neglexit. Denique Ecclesiastici 11. dicitur: Ubi ceciderit lignum, ibi manebit. In quibus verbis per casum ligni mors hominis designatur, & per eius immobilitatem & permanentiam, meritum vel demeritum hominis in alia vita non augeri vel minui declaratur.

32. Huius conditionis nullam aliam existimo assignari posse rationem, quam divinam voluntatem, quae disposuit & ordinavit dare premium operibus vitae, non autem illis quae post viam fiunt; nam si solum naturam operum consideremus, non minus videntur meritoria opera patriae, quam vitae, cum in patria sint actiones liberae, & quae magis Deo placent, & a maiori dilectione procedunt. Quamvis enim ipsa Dei dilectio in patria sit necessaria, & non libera, plures tamen aliae actiones liberè fiunt circa media, quae non habent necessariam connexionem cum dilectione Dei. Adde quod status vitae non potest ex sola rei natura definiri, sed ex consilio, & ordinatione divina dependet; sicut currentibus in stadio tempus cursus & certaminis dependet ab ordinatione & determinatione Principis, vel Reipublicae, praemia proponentis. Quo exemplo ad id explicandum utitur Apostolus 1. ad Corinth. 9.

33. Valde tamen consentaneè ad naturam hominis praefixus est terminus vitae in puncto mortis, & dissolutionis animae à corpore: quia conaturale est animae humanae, ut mediante corpore suam perfectionem acquirat; & in illo plures habet occasiones merendi, & pugnandi pro bravio beatitudinis comparando. Congruum est etiam, ut creaturae intellectuales per fidem ad visionem perveniant, & prius intellectum Deo submittant, quam ad illum videndum eleventur. Unde ad statum vitae, in quo solum est meritum, duae de via ordinaria requiruntur, scilicet fides, & existentia in corpore: de potentia tamen extraordinaria status vitae cum clara Dei visione stare potest: ut patet in Christo, qui à primo instanti suae conceptionis fuit simul viator & comprehensor; unde eius meritum non potuit in fide fundari, sicut nostrum, sed in altiori genere cognitionis, nempe scientia infusa, aut clara Dei visione, ad Deum, ut est ratio diligendi creaturas, terminata: de quo in Tractatu de Incarnatione. Similiter quamvis respectu beatitudinis adeptus & possessus repugnet ab intrinseco dari meritum; quia cum meritum se habeat ad premium, ut via ad terminum, est ejus

A quod nondum habetur, ut docet S. Thomas 3. p. quaest. 19. art. 3. ex quo ibidem inferri, quod Christus nec gratiam, nec scientiam infusam, nec beatitudinem animae, nec unionem hypostaticam meruit, quia haec omnia habuit à primo instanti conceptionis: non repugnat tamen de potentia absoluta, quod etiam in termino adeptus beatitudinis mereatur aliquis ulteriorem gradum, & augmentum illius, vel aliqua praemia accidentaliter; quia licet sit in termino respectu primae beatitudinis adeptus, potest tamen esse in via ad ulteriorem gradum, qui illi deest, vel ad aliquod premium accidentale quo caret. Sicut Christus, quamvis à primo instanti suae conceptionis esset beatus quantum ad animam, meruit tamen gloriam corporis, & ejus immortalitatem, aliasque dores gloriosas.

B Dixi de potentia absoluta: quia cum beatitudo sit ex sua natura immutabilis, & mensuretur aeternitate participata, non est conveniens, ut semel obventa, ulterius augeatur, aut minuat, & quod Beati praemia aliqua accidentaliter de novo mereantur, ut docet D. Thomas 1. parte quaest. 62. art. 9. ad 3. ubi loquens de Angelis beatis, sic ait: Quidam dicunt quod quantum ad premium accidentale etiam mereri possunt. Sed melius est ut dicatur, quod nullo modo aliquis beatus mereri potest, nisi sit simul viator & comprehensor, ut Christus, qui solus fuit viator & comprehensor: praedictum enim gaudium (de salute eorum qui per ipsorum ministerium salvantur) magis acquiritur ex virtute beatitudinis, quam illud mereantur.

§. IV.

Corollarium notatu dignum.

E X dictis sequitur, valde incertum esse ac dubium, an Enoch & Elias in paradiso terrestri degentes, de facto mereantur quibusdam id affirmantibus, aliis vero negantibus.

D Ratio autem pro parte affirmativa est: Tum quia praedicti Sancti videntur habere omnes conditiones ad meritum requiritas, tam ex parte personae merentis, cum sint in statu gratiae, & vitae, quam ex parte ipsius actus meritorii, cum eorum operationes sint liberae, bonae, bonitate etiam supernaturali, & in obsequium Dei factae: Tum etiam quia non convenit divinae bonitati, imò indignum videtur divinae munificentiae, illos sanctissimos viros miraculose tanto tempore in hac vita detinere, & sine fructu meritis eos visione beatifica tamdiu privare.

E Pro parte vero negativa militat magnum inconveniens, quod videtur sequi ex sententia affirmante, nempe gratiam & charitatem Eliae & Enoch esse superiorem, & majorem, seu intensiorem gratia D. Joannis Baptista, & Apostolorum; quia in tot annorum curriculum continuo mereri, auget gratiam & charitatem, quasi in infinitum.

Nec valet quod aliqui dicunt ad vitandum hoc inconveniens, nimirum quod licet Enoch & Elias continuo mereantur, quia tamen carent carnis rebellionem, operandique difficultate, tam exiguum est illorum meritum, ut nunquam intensiores, vel aequè intensos actus charitatis eliciant, quam D. Joannes Baptista, & Apostoli, subindeque ad eorum gratiam & gloriam nunquam perveniant.

Non

Non valet inquam, hæc responsio: absurdum enim videtur dicere, illos sanctissimos viros, si mereri possunt secundum communes regulas aliorum viatorum, in tam longo tempore parum mereri, id est solum quia rebellionem carnis, operandique difficultatem non sentiunt, quasi excellentia meriti, vel omnino, vel præcipue ex his circumstantiis oriretur. Sic enim colligere posset aliquis, meritum B. Virginis non fuisse excellentissimum, quia nec fomitem, nec difficultatem in opere virtutis ex parte corporis sentiebat, sed solum illam quæ in unoquoque opere virtutis ex objecto inerat.

Deinde ad excellentiam meriti sufficit excellentia amoris, & promptitudo voluntatis, quæ in illis sanctissimis viris maxima est: Ergo etiam maximum & excellentissimum debet esse illorum meritum, supposito quòd in illo statu merentur. Unde non video quâ probabilitate dici possit, illos mereri continuo augmentum charitatis, diligendo Deum, & nihilominus nunquam perventuros ad eam perfectionem charitatis, in qua possint tam intense ipsum diligere, quam D. Joannes Baptista & Apostoli in via poterunt: nam totum augmentum charitatis quod merentur, statim illis datur, & semper diligunt quantum per charitatem habituatam possunt, quia sine difficultate vel repugnantiâ amant: Ergo incredibile est, quòd semper habebunt sine actus charitatis ita remissos, ut nullorum actibus charitatis, à D. Joanne & Apostolis elicitis, æquivalere possint.

Quare unum ex his necessariò dicendum existimo, nempe vel illos sanctos viros, ab eo tempore quo in paradysum terrestrem translati sunt, non mereri; quia licet mortales sint, non sunt tamen conditionibus mortalitatis subiecti, sicut alii homines, qui lege & modo communi in corpore mortali vivunt, subindeque nec sunt propriè viatores, sed quasi medii inter viatores & comprehensores, & veluti æternitatis candidati, ut ait Tertullianus lib. de resurrectione carnis. Vel si ab eo tempore merentur, eorumque meritum duret usque ad illorum mortem, quam pro Christo in fine mundi patientur, eos tunc in gratia & charitate æquatuos ipsos Apostolos, & Joannem Baptistam, subindeque in gloria & beatitudine pares illis futuros. Nec mirum, cum ipsi futuri sint secundi Christi adventus præcursores, Apostoli, nec non Martyres ejus gloriosi, qui (ut loquitur idem Tertullianus) Antichristum sanguine suo extinguunt. Quid horum probabilius & verisimilius sit, prudens Lector judicabit.

ARTICULUS III.

Quid meritum de condigno apud Deum requiratur ex parte ipsius Dei ordinatio operis ad premium, & an illa debeat esse extrinseca, vel sufficiat intrinseca, in voluntate conferendi gratiam ut principium meriti inclusa?

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententiæ

Suppono primò: quòd licet apud homines requiratur promissio, pactum, ordinatio, vel ac-

ceptatio, ut meritum obliget de toto rigore justitiæ retribuentem, non tamen ut meritum dicatur condignum premio, aut de condigno mereri premium: nam apud homines, ut meritum dicatur condignum premio, solum requiritur quòd sit relatium ad alterum, & in bonum illius, ut constat ex D. Thoma supra quæst. 21. art. 3. ubi ad rationem meriti erga homines, nullum requirit pactum, promissionem, aut contractum. Ratio etiam suffragatur: nam ad meritum de condigno solum requiritur jus ad premium, juxta leges justitiæ distributiivæ, non tamen commutativæ. Sed ad jus ad premium, juxta leges justitiæ distributiivæ, non requiritur apud homines promissio, acceptatio, vel ordinatio; nam superior distributor ante omne pactum, promissionem, vel acceptationem, tenetur respicere, & cognoscere condignitatem omnium eorum, quibus præmia distribuenda sunt, & talia præmia juxta proportionem meritorum ipsis distribuere: Ergo ad meritum de condigno apud homines non requiritur promissio, pactum, ordinatio, vel acceptatio: unde solum hic loquimur de condignitate meriti apud Deum.

Suppono secundo, ordinationem sive acceptationem operis meriti ad premium, aliam esse intrinsecam, quæ includitur in voluntate conferendi gratiam tanquam principium merendi; aliam vero extrinsecam, quæ consistit in actu positivo Dei libero, quo promittit beatitudinem gloriæ æternæ pro operibus supernaturalibus, à gratia & charitate procedentibus.

Suppono tertio, dupliciter posse concipi, quòd requiratur promissio Dei, vel divina ordinatio ad meritum, nimirum vel tanquam ratio formalis illud constituens, vel solum ut conditio ad ejus complementum requisita. His præmissis.

Circa propositam difficultatem tres versantur Theologorum sententiæ. Prima tenet meritum hominis apud Deum esse posse aliquid ordinatio divina ad premium, tanquam intrinsecam, seu inclusa in voluntate dandi principium merendi, quam extrinsecam & isti superaddita, ac in promissione sive pacto consistente. Ita docere videntur Vazquez, Meratius, & alii ex Recentioribus.

Secunda affirmat ordinationem intrinsecam, & promissionem extrinsecam Dei, ad meritum de condigno hominis apud Deum requiri. Ita Scotus, Nominales, Suarez, Bellarminus, & alii plures, quos sequitur Aravius hic dubio 3. In hoc tamen isti differunt à Scoto & Nominalibus, quòd illi volunt meritum de condigno hominis ad Deum constitui formaliter in sua specie per promissionem, seu ordinationem extrinsecam Dei, tanquam per rationem formalem: Suarez verò, & alii, eam duntaxat tanquam conditionem, meritum de condigno complementum, requirunt.

Tertia sententia, quæ est communis in schola D. Thomæ, asserit ad meritum de condigno hominis apud Deum, requiri quidem divinam ordinationem operis ad premium; eam tamen quæ extrinseca dicitur, & quæ in pacto vel promissione consistit, necessariam non esse, nec ad rationem formalem meriti, nec ad ejus complementum, sed sufficere illam quæ includitur in voluntate dandi gratiam ut principium merendi. Ita Cajetanus, Conradus, Soto, Marcus à Serra, & alii.

§. II.

Prima sententia rejicitur.

40. **D**ico primò : ad meritum de condigno apud Deum, aliqua ordinatio divina operis ad primum necessaria est. Ita D. Thomas hic art. 1. dicens : *Meritum hominis apud Deum esse non potest, nisi secundum præsuppositionem divinæ ordinationis.*

Colligitur etiam ex Scripturâ : nam Matth. 20. in parabola conductorum ad laborandum in vinea dicitur : *Conventione autem factâ cum operariis ex denario diurno, &c.* Ubi nomine *denarii* communiter Patres intelligunt primum beatitudinis, ut videri potest apud D. Thomam in catena aurea, super hunc locum Matthæi ; & nomine *conventionis* significatur ordinatio divina, ut ibidem advertit Cajetanus, & docet Concilium Senonense in decreto fidei cap. 16.

41. Ratio etiam suffragatur : Primò quia Deus non est capax alicujus obligationis, secundum veram & strictam iustitiam, nisi ex ordinatione sua, ut D. Thomas docet hic art. 1. & 2. Ergo ut actio hominis erga Deum inducat aliquod jus retribuendi primum, indiget aliquâ Dei ordinatione.

Secundò : Cum opera nostra sint pluribus titulis Deo debita, si Deus ea non ordinaret & acceptaret ad primum, nullum homo posset jus habere ad illud, nec subinde infallibiliter illud assequi, posset enim Deus opera nostra libera & bona acceptare ad satisfactionem pro aliis titulis sibi debitis, puta pro titulo creationis, vel supereminenti quod habet in omnes creaturas : Ergo ut homo possit apud Deum mereri de condigno aliquod primum, & infallibiliter illud assequi, necessarium omnino est, quod Deus ad meritum ordinet opera ejus.

Tertiò : Si ad meritum apud Deum necessaria non esset divina ordinatio operis ad primum, opera bona & libera Beatorum essent de facto meritoria augmenti suæ beatitudinis, etiam essentialis : Sed hoc non est dicendum, ut vidimus articulo precedenti : Ergo nec illud. Sequela probatur : Opera libera, & facta ex gratia, non minorem habent in beatis valorem & dignitatem, quam habeant in viatoribus : Ergo nihil ipsis deesse videtur ad meritum, nisi divina ordinatio ad primum.

42. Dices cum Vazque, non ex defectu divinæ ordinationis, sed ex defectu status viæ provenire, quod opera libera Beatorum non sint meritoria.

Sed contra : Status viæ solâ Dei ordinatione constat, qui voluit tempore duntaxat hujus viæ, & ejus actibus, inesse meritum ; potuisset enim, si voluisset, etiam ordinare quod ipsi beati, quamvis in termino respectu suæ beatitudinis essentialis, & gradus quem possident, essent tamen adhuc in viâ & tendentia ad ulteriorem gradum quem non habent, ut articulo precedenti dicebamus : Ergo non ex defectu status viæ, sed potius ex defectu divinæ ordinationis, provenit quod opera libera Beatorum meritoria non sint.

43. Denique suaderi potest conclusio : Potest Deus pro suo beneplacito, aut in penam peccati committi, facere ut gratia quam communicat alicui in hac vita, non sit principium meriti, sed

A eo modo se habeat quo gratia iustorum in Puratorio : At tunc opera procedentia à tali gratia, non essent meritoria, & hoc solum ex defectu divinæ ordinationis : Ergo hæc ad meritum apud Deum necessario requiritur.

§. III.

Diluuntur argumenta adversa sententia.

Contra hanc conclusionem obijciunt primò : D. Thomas supra quæst. 21. art. 4. docet actum humanum, in quantum est bonus vel malus, habere rationem meriti vel demeriti apud Deum : Sed esse bonum ipsi competit absque ordinatione Dei ad primum : Ergo & esse meritorium.

Secundò : Ut actus malus sit meritorius pena, non requiritur divina ordinatio ; nam qui peccat, sine alia ordinatione vel pacto Dei, penam meretur : Ergo similiter ut actus bonus sit meritorius primum apud Deum, non erit necessaria aliqua ipsius ordinatio, sed hoc ipso quod est bonus, est primum dignus, & jus habet ad illud.

Tertiò : Opus esse meritorium gloriæ æternæ apud Deum, nihil aliud est quam esse dignum apud ipsum tali gloriâ : Sed ut habens gratiam sit dignus gloriâ, non requiritur ipsius gratiæ ordinatio ad gloriam ; illa enim ordinatio non tribuit, sed supponit talem dignitatem in gratia : Ergo ut opus aliquod sit meritorium gloriæ æternæ apud Deum, non requiritur quod sit ordinatum ad gloriam tanquam ad primum, sed sufficit quod sit informatum gratiâ & charitate.

Quartò : Ad meritum apud homines non requiritur, quod ille cuius est mercedem retribuere, ordinet opus alterius ad tale primum : si quis enim laboret in vinea altarius, etiam ipso ignorante, dummodo non contradicat, meretur apud ipsum : Ergo idem dicendum est de merito apud Deum.

Denique si necessaria esset divina ordinatio, ut opera iustorum completam haberent rationem meriti, sequeretur quod multa iustorum bona opera suo frustrarentur primum : nam ex una parte deberet ipsis innotescere talis ordinatio, cum inter merentem & pramiantem, seu retribuentem, sit veluti quidam contractus, & contractus cum omnibus suis conditionibus innotescere debeat utrique parti ; ex alia vero multi, præsertim rudes, illam ignorant ordinationem : Ergo, &c.

Ad primum respondeo : D. Thomam loco citato solum velle actum humanum, in quantum est bonus, habere rationem meriti apud Deum, si adsint reliquæ conditiones ad meritum requisitæ, inter quas numeratur divina ordinatio operis ad primum, sicut & status viatoris : unde sicut actus bonus non est meritorius viæ æternæ, nisi sit à viatore elicited ; ita nec illum de condigno mereretur, si Deus illum non ordinaret ad primum, sed aliis titulis sibi debitis acceptaret.

Ad secundum respondeo primò negando. Antecedens nam etiam actus malus non est meritorius pena, sine Dei ordinatione, unde solum ob defectum talis ordinationis, peccata quæ de novo damnati committunt, non sunt meritoria alicujus pene, ut docet D. Thomas 2.2. quæst. 13. art. 4. ad 4.

Respon-

Confirmatur, & magis declaratur mens huius S. Doctoris: Eam ordinationem requirit S. Thomas ut sufficientem ad meritum, de condigno, quæ est ejusdem rationis cum ordinatione, quâ Deus dirigit res naturales ad consecutionem finis sibi connaturalis: Sed hæc est intrinseca: Ergo ex D. Thoma ordinatione requisita ad rationem meriti de condigno est sola intrinseca. Major pater ex verbis jam adductis: Minor etiam est manifesta. Nam res naturales non aliter moventur ad suos fines, quam per collationem virtutum activarum, quibus acquiritur finis, & per applicationem talium virtutum ad operandum: Sed hæc dicunt ordinationem intrinsecam, ut constat: Ergo ordinatione quâ Deus dirigit res naturales ad consecutionem sui finis, intrinseca est.

60. Potest etiam conclusio ratione suaderi. Si ad completam rationem meriti requireretur ex parte Dei, præter ordinationem ad præmium, inclusam in voluntate conferendi gratiam, tanquam principium merendi, aliqua promissio divina, vel aliquod pactum, eo esset ut Deus fieret debitor, & obligaretur reddere mercedem: Atqui ad hoc non requiritur pactum vel promissio, sed sufficit ordinatio ad præmium, inclusa in voluntate dandi gratiam, ut principium meriti: Ergo, &c. Major est præcipuum fundamentum doctrinæ Adversariorum, existimantium Deum non posse fieri debitorem, neque obligari ad reddendum præmium, vel mercedem, nisi ex pacto, vel promissione. Minor verò probatur: supposita ordinatione ad præmium, inclusa in voluntate dandi gratiam, tanquam principium meriti, æquæ Deus est debitor, & obligatus ad præmiandum bona nostra opera, ac supposita ejus promissione; sicut enim præsupposita sua promissione est debitor, non quidem nobis, sed sibi, ad eam implendam; ita præsupposita ordinatione gratiæ ad meritum, per modum principij ipsius, debet talem ordinationem implere: cum autem talis ordinatio necessarii includat, vel supponat voluntatem dandi gloriam bonis operibus hominis, ex gratia elicitis, tanquam meritorij ipsius, impossibile est quod impleatur, nisi qui ex gratia bene operatur, & gloriam meretur, infallibiliter eam assequatur, si tamen perseveret finaliter in tali merito, & illud per peccatum non interrumpatur.

61. Confirmatur primò: Ut Deus obligetur ad reddendum aliquid per modum præmij, sufficit quod ipsum dare decernat, & apud se statuat; æquæ enim obligatur Deus ad ea quæ semel decrevit, atque ad illa quæ promittit: Sed eo ipso quod Deus habet voluntatem dandi gratiam, tanquam principium meriti gloriæ æternæ, decernit & apud se statuit illam dare per modum præmij: Ergo obligatur consequenter ad eam sic reddendam.

62. Confirmatur secundò: Ideò promissio divina inducit in Deo debitum non solum fidelitatis, sed etiam iustitiæ, non quidem commutativæ, sed distributivæ, ad reddendam bonis nostris operibus gloriam per modum præmij, quia conditio nobis onerosam includit, videlicet laborem & tolerantiam in exercitio bonorum operum: Sed hoc idem importat ordinatio gratiæ per modum principij totius nostri meriti ad eandem gloriam ut præmium: Ergo etiam inducit obligationem iustitiæ distributivæ ad reddendum bonis nostris operibus gloriam per modum præmij.

A Probatur tertio conclusio: Meritum respectu præmij se habet sicut motus & via respectu termini, cum sit tendentia ad illud; vel sicut medium respectu finis, quia sicut medium causat finem in genere causæ efficientis, ita meritum movet voluntatem retribuētis, in genere causæ efficientis moralis, & præmium verè & propriè obtinet rationem finis: Sed motus & via ex principijs intrinsecis, & absque omni ordinatione extrinseca, respicit terminum; sicut & medium respicit finem ad quem connaturaliter ordinatur: Ergo meritum de condigno vitæ æternæ, seclusa quacumque promissione, & ordinatione Dei extrinseca, connaturaliter eam respicit per modum præmij, eo ipso quod procedit à gratia sanctificante, quæ est veluti semen gloriæ, & radix visionis beatificæ, ac fons aquæ salientis in vitam æternam, ut dicitur Joan. 4. subindeque ad tale meritum non requiritur necessarii ordinatio Dei extrinseca, in pacto vel promissione consistens, sed sufficit ordinatio Dei intrinseca, quæ in collatione seu infusione gratiæ sanctificantis ut principij merendi includitur.

Ex his intelliges quod infusio gratiæ habitabilis, est ordinatio in vitam æternam, ut hæreditatem quidem, quatenus collatio est gratiæ absolute; ut præmium verò, mercedem, & coronam, quatenus est collatio gratiæ ut principij merendi: quæ duæ rationes sic se habent, ut licet secunda non possit esse sine prima, ista tamen sine illa esse possit; si Deus scilicet pro suo beneplacito vellet ac decerneret, ut gratia, quâ aliquem constituit filium suum adoptivum, non esset principium meriti, sed eodem modo se haberet, quo gratia quam habent animæ iustorum in Purgatorio.

§. V.

Solvuntur objectiones.

Obijciunt primò contra secundam conclusionem: Opera quantumvis perfecta, sancta, & bona, de se sunt improporcionata respectu beatitudinis: Ergo suum desumunt valorem ex divina acceptatione, promissione, vel pacto, subindeque ab illo in ratione meriti de condigno formaliter constituuntur. Consequentia patet: Meritum enim de condigno consistit in condignitate seu proportionem operis cum præmio: Ergo si talis condignitas seu proportio à divina promissione sumatur, per illam, tanquam per rationem formalem, opera nostra bona redduntur meritoria de condigno vitæ æternæ. Antecedens verò probatur: Iustorum opera, quantumvis perfecta & sancta, sunt finita & limitata; beatitudo verò objectiva, quæ est ipse Deus, est infinita & illimitata, subindeque in infinitum illa opera excedit: Ergo opera nostra, quantumvis perfecta, sancta, & bona, de se sunt improporcionata respectu beatitudinis.

Respondeo negando Antecedens. Ad cuius probationem dico, quod licet beatitudo objectiva, quæ est præmium nostrorum operum, sit in se infinita, tamen finito modo communicatur; est enim Deus ipse, ut stat sub beatitudine formalis, quæ est actus intellectus creati, & ita non excedit in infinitum meritum quod est actus charitatis; præsertim cum objectum charitatis in via sit Deus ut in se est, qui est infinitus. Addo quod, dato quod præmium nostrorum operum sit infinitum, adhuc tamen inter illa reperitur proportio.

TOMME IV.

ARTICULVS IV.

Utrum retributio meritorum in Deo sit actus propria & stricta iustitia: & quoniam illa sit, commutativa, vel distributiva?

77. **T**itulus supponit plures dari species strictae & rigorosae iustitiae: nempe iustitiam legalem, quae respicit bonum commune, & aequalitatem non exhibendam alicui personae particulari, sed reipublicae; distributivam, quae pertinet ad superiorem distribuente bonum communia personis particularibus; & commutativam, quae respicit aequalitatem rei ad rem inter personas privatas, v.g. aequalitatem quae debet servari in emptione & venditione, in conductione & conventionne, & sic de aliis contractibus. Supponit etiam, dari plures species iustitiae largae & improprie sumptae, quae partes potentiales iustitiae appellari solent, quia imitantur quidem & emulantur rationem iustitiae, ab ea tamen deficiunt, vel quia non possunt reddere aequale, vel quia non habent debitum rigorosum & legale, sed morale tantum, quod attenditur secundum honestatem quandam & decentiam, non vero secundum legis obligationem. Ad hoc genus iustitiae pertinent virtutes quae sunt ad alterum, v.g. religio, quae respicit cultum Dei; observantia, quae respicit superiores; pietas, quae respicit parentes; gratitudo, quae respicit benefactores, & intendit recompensationem exhibere pro collatis beneficiis; & fidelitas, quae intendit servare fidem in verbis, & adimplere promissa. His praemissis,

78. Difficultas est & controversia inter Theologos, à qua ex illis speciebus iustitiae procedat retributio meritorum in Deo, an à iustitia commutativa, vel distributiva, quae sunt species strictae & rigorosae iustitiae, vel à gratitudine aut fidelitate, quae sunt species iustitiae improprie & largae sumptae, seu partes potentiales iustitiae.

Prima sententia tenet primum non reddi meritis à Deo ex stricta iustitia commutativa, vel distributiva, sed solum ex fidelitate, vel gratitudine. Ita Vazquez hic disp. 2. §. 5. cap. 1. & sequentibus; Lorca disp. 44 & Cravins art. 1. huius quæst. concl. 3. num. 6. Secunda, quam docet Suarez in opusculo de iustitia, & lib. 12. de gratia cap. 30. asserit illud reddi ex iustitia commutativa, quam dicit esse formaliter in Deo, seclusis imperfectionibus. Tertia, quae mediat inter utramque, & quae in Schola Angelica communis est, fatetur retributionem meritorum in Deo esse quidem actum propriae & strictae iustitiae, non tamen commutativae, sed solum distributivae, habentis modum aliquem seu similitudinem commutativae iustitiae. Unde sit

§. I.

Rejicitur prima sententia.

79. **D**ico primo, redditionem praemij pro meritis in Deo esse actum iustitiae, non vero gratitudinis, aut fidelitatis.

Probatur primo ex illo 2. ad Timoth. 4. Reposta est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Domi-

Aus in illa die iustus iudex: quod enim datur per modum praemij & coronae, & à Deo ut iusto iudice, datur ex iustitia, non vero ex gratitudine, aut fidelitate. Unde D. Thomas ibidem lect. 2. inquit: Corona iustitiae dicitur, quam Deus ex sua iustitia reddit. Et S. Augustinus tract. 3. in Joann. verba illa Apostoli expendens: Iam debitum flagitat (inquit) iam debitum exigit: ut ante susciperet gratiam, misericordem patrem opus habebat; ut primum gratiae, iustum iudicem.

Confirmatur ex Apostolo ad Hebraeos 6. d. 2. cente: Non est iniustus Deus, ut obliviscatur operum vestri: si enim ex sola fidelitate Deus mercedem bonis operibus debitam retribueret, Apostolus non diceret: Non est iniustus Deus, ut obliviscatur operum vestri, sed diceret, non est infidelis, ut sui verbi, vel suae promissionis obliviscatur: Ergo non ex fidelitate, sed ex iustitia, Deus reddit primum meritis nostris. Unde Augustinus de natura & gratia cap. 2. ait: Non est iniustus Deus, ut iustos fraudet mercede iustitiae.

Confirmatur amplius ex Tridentino sess. 6. d. 1. cap. 16. ubi cum promissiones divinas, factas operibus iustorum, retulisset ex sacra Scriptura, subdit: Atque ideo bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita aeterna, & tanquam gratia filijs Dei per Christum Jesum misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsis Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda: haec enim est illa corona iustitiae, quam post suum certamen & cursum reposcam sibi esse debet Apostolus, à iusto iudice sibi reddendam. Ubi Concilium duos titulos, & rationes distinguit sperandi beatitudinem, scilicet ut hereditatem filiorum, & ut coronam iustitiae; & juxta illos, duas etiam videtur promissiones docere: una est quae promittitur ut gratia, id est, ut haec editas gratiae debita, juxta illud: Si filij, & heredes; alia quae promittitur ut merces, seu ut corona iustitiae: Ergo sentit Concilium, ex posteriori promissione, quae est sub conditione operum, majus iustitiae debitum, quam ex priori simplici & absoluta promissione resultare: unde cum ex priori oriatur fidelitatis debitum, necesse est, ut ex posteriori, conditione operum impleta, stricta iustitiae obligatio nascatur.

Probatur secundò ex D. Thoma hic art. 1. sic 82. dicente: Meritum & merces ad idem referuntur; id enim merces dicitur, quod alicui recompensatur pro retributione operis, vel laboris, quasi quoddam pretium ipsius: unde sicut reddere iustum pretium pro re accepta ab aliquo, est actus iustitiae, ita etiam recompensare mercedem operis vel laboris, est actus iustitiae. Ubi iustitiae actum non sumi pro actu gratitudinis manifestum est: nam quod ex gratitudine datur, non datur ut merces, nec est quasi pretium. Unde idem S. Doctor supra quæst. 2. art. 3. ait: Meritum & demeritum dicuntur in ordine ad retributionem, quae fit secundum iustitiam. Et 1. contra Gent. cap. 93. concedit esse in Deo iustitiam, sicut liberalitatem & prudentiam: Sed prudentia & liberalitas sunt propriae & formaliter in Deo: Ergo & iustitia.

Probatur tertio conclusio: Licet id quod est 83, debitum merito, possit reddi ex fidelitate, si sit promissum; aut ex gratitudine, si detur in recognitionem beneficii recepti, quatenus tamen est debitum merito ut tali, tanquam primum scilicet, corona, & merces formaliter, non redditur ex fidelitate aut gratitudine: cum quia neutra ex illis virtutibus hanc rationem forma-

licet

licet respicit: cum etiā quia si quod redditur ex fidelitate, esset premium & corona, sequeretur quod incarnatio, quæ ex fidelitate promissio- num divinarum fuit data antiquis Patribus, & remissio peccatorum, quæ peccatori se conver- tenti datur ex fidelitate divinæ promissionis, essent premium, merces, & corona iustitiæ: quod dici nequit, cum utraque sit purè gratui- ta, & non possit cadere sub merito, solum de- condigno, ut infra patebit. Similiter si quod da- tur ex gratitudine, premium esset, munera quæ in gratiarum actionem Deo offerimus, haberent rationem præmij & coronæ, quod etiam absur- dum est: Ergo id quod est debitum ex merito, quatenus tali, non nisi ex iustitia redditur.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Cum vita æterna sit magis debita operibus me- ritorij iustorum, quam prima gratia remissiva peccati operibus ad eam disponentibus, quia illa datur ut premium & corona, hæc verò me- re gratis, & tamen prima gratia sanctificans disponenti se datur ex fidelitate divinæ promif- sionis, ut patet ex illo Zachar. 1. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos*; manifestum est quod vita æterna alio titulo debetur operibus meri- torij iustorum, quam fidelitatis, subindeque quod ex iustitia stricta & rigorosa obligatur Deus eam reddere iustis: præsertim quia ex promissione acceptata sub conditione operis æ- qualis, oritur obligatio ex vera iustitia, ut patet in obligatione reddendi denarium, conventio- ne facta cum operariis, sub conditione laboran- di in vinea. Unde cum Deus promiserit iustis vitam æternam, sub conditione bonorum ope- rum, quæ ratione gratiæ & charitatis à qua pro- cedunt, habent æqualitatem seu proportionem cum vita æterna, ut infra ostendemus, ex illis (supposito tali pacto seu promissione) oritur in Deo obligatio strictæ iustitiæ, ad remuneranda bona opera iustorum, ex gratia & charitate pro- cedentia.

§. II.

Eadem veritas aliâ ratione suadetur.

Potest etiam suaderi conclusio, demonstan- do virtutem gratitudinis non posse reperiri in Deo, subindeque nec retributionem præmij pro meritis hominum ab illa procedere. Sic ergo potest hæc ratio breviter proponi. Virtus gratitudinis non reperitur in Deo: Ergo retri- butio præmij pro meritis iustorum, in Deo non est actus virtutis gratitudinis. Consequentia pa- tet: Antecedens probatur primò. Virtutes quæ respiciunt alium ut superiorem & excellentem, Deo repugnant; unde in illo non possunt esse religio, pietas, aut observantia, ut omnes faten- tur: Sed gratitudo respicit alium, nempe bene- factorem, ut superiorem & excellentem; quia ut ait D. Thomas 2. 2. quæst. 106. art. 3. *Benefa- ctur in quantum huiusmodi, est causa beneficii*. & ideo beneficiatus ad benefactorem converti- tur ut ad principium suum, ut ibidem subdit S. Doctor: Ergo virtus gratitudinis non potest in Deo reperiri formaliter.

Secundò: Obiectum gratitudinis est benefi- cium ab alio acceptum: Sed Deus nullum po- test recipere beneficium à creaturis; cum sit sibi sufficiens, & nullius boni indigens, ut declarat Prophetæ Ps. 135. dicens: *Ego dixi Deus meus es tu,*

A quoniam bonorum meorum non eges: Et Psal. 49. Deus Deus tuus ego sum, non accipiam de domo tua vi- tulos, neque de gregibus tuis hircos, &c. Meus est enim orbis terræ, &c. Ergo virtus gratitudinis non po- test esse in Deo.

Neque valet si dicas, Deum posse recipere gloriam à creaturis, quæ est aliquod bonum ipsi extrinsecum, quod respicit quali beneficium sibi collatum, & quali cedens in proprium bo- num & utilitatem. Cum enim quidquid crea- tura potest facere in gloriam & obsequium Dei, pluribus titulis ipsi debitum sit, nempe titulo creationis, titulo conservationis, & titulo innum- erabilium donorum quibus creaturam ratio- nalem afficit, perficit, & cumulat, non potest ha- bere rationem doni seu beneficii Deo præstiti, sed ad summum est obsequium & servitium illi debitum. Unde Christus Lucæ 17. ait: *Cum fe- ceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi inu- tiles sumus.* Quibus verbis evidenter nos instruit, ut non solum nos aliquid Deo consulisse, aut dig- nos aliquâ Dei gratitudine, propter servitia il- li exhibita reputemus, sed potius nos servos in- utiles esse sentiamus. Unde egregie Bernar- dus: *Cum ei donaveris quidquid sum, quidquid pos- sum, nonne istud est, utam sicut stella ad solem, gutta ad fluxum, lapis ad montem, grana ad acervum?* Non habeo nisi minutum duo, imò minutissimam, corpus & animam, vel potius animum minutum, voluntatem meam; & non dabo illam ad voluntatem illius, qui tantus tantillum tantis beneficiis prævenit; qui toto, totum me sibi comparavit.

Tertiò probatur idem Antecedens: Dominus non potest servo ex gratitudine obligari: Sed homo ratione creationis, & conservationis, & pluribus aliis titulis, Dei servus est: Ergo Deus non potest ex gratitudine homini obligari. Quam rationem inlingat D. Cyrillus, relatus à D. Thoma in catena aurea, in illud Lucæ 17. *Servi inutiles sumus.* Considera (inquit) quod quæ apud nos dominantur, non reserunt gratias, cum ali- cui subditorum statuta sibi prosequuntur obsequia, &c.

Dices: Inter homines posse Dominum ex gratitudine servo obligari: nam D. Thomas 2. 2. quæst. 106. art. 3. ad 4. docet cum Seneca lib. 3. de beneficiis, quod quamdiu servus præstat quod à servo exigi solet; ministerium est; ubi plusquam à servo necesse est, beneficium est; & ideo servus ultra de- bitum facientibus, gratia sunt habende. Ergo pari- ter, licet homo sit Dei servus; sitamen opere- tur ultra id quod tenetur, præstat beneficium Deo, & ex parte Dei aliqua gratitudo corre- spondere potest.

Sed hoc facile potest confutari: In primis enim ex hac solutione sequitur quod solum o- pera bona supererogationis, & quæ cadunt sub Consilio sint meritoria apud Deum; non verò quæ cadunt sub præcepto; nam solum in elicien- dis operibus supererogationis, verificatur ho- minem facere ultra id quod tenetur: Sed hoc est absurdum: cum enim ea quæ cadunt sub præcepto, procedant ex virtute obedientiæ, quæ tribuit specialem rationem meriti, magis sunt meritoria, cæteris paribus, quam ea quæ cadunt sub consilio: Ergo, &c.

Deinde servitus hominis ad Deum, longè al- tior est & major, quam servitus hominis ad ho- minem: nam homo licet ut servus alterius ho- minis sit inferior illo, tamen ut homo, est illi æqualis; unde non est sub dominio ejus quoad vitam & membra, nec quoad omnes omnino a- ctiones,

ctiones, sed quoad illas tantum, quæ sunt proportionate humano servitio & commoditati, & convenienter exhiberi possunt: At verò respectu Dei homo est servus quoad omnia, quia & quoad vitam, & corporis integritatem, & quoad animam, & omnes ejus actiones, est sub dominio Dei; ita ut licet nunc quasdam actiones homini præcipiat, & non alias, posset tamen omnes bonas actiones præcipere & exigere, si vellet: Ergo licet inter homines possit dominus ex gratitudine obligari servo operanti ultra id quod tenetur, non tamen Deus homini opera bonæ supererogationis elicienti; præsertim cum illa opera sint Deo debita, debito gratitudinis, & pluribus aliis titulis, quos nunquam homo exhaustire potest; & cum quidquid in obsequium Dei facimus, Deus ipse per gratiam prævenientem incipiat, benefaciendo nobis, subindeque omne opus bonum quod Deo offerimus, sit novum ejus beneficium. Unde respectu cujuscunque actionis hominis ad Deum comparata, illud Apostoli locum habet: *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Id est, quis à se incepit dare illi aliquid, & non potius ab ipso accepit?

29. Ultimo argumentari possumus ad hominem contra Vazquez, qui vult retributionem præmij in Deo esse ex gratitudine, sic justitiam veram & rigorosam erga hominem illi tribuat: argumenta enim quibus conatur ostendere in Deo non esse strictam justitiam, multo magis demonstrant in eo non posse reperiri gratitudinem. Hujusmodi est illud, quod dominus non obligatur servo ex justitia: nam, ut ostendimus, multo minus obligatur ipsi ex gratitudine; imò licet obligatio justitiæ major videatur, in hoc tamen differt ab obligatione ex gratitudine, quod illa potest oriri, saltem radicaliter, ex voluntate debitoris, qui vult promittere aut pacisci; obligatio verò gratitudinis non fundatur in voluntate recipientis beneficium, sed necessitate quadam ex beneficio oritur, ideoque ex hac parte magis Deo repugnat.

§. III

Secunda opinio refellitur, & vera statuitur.

30. Deo secundò, retributionem præmij in Deo non esse actum justitiæ commutativæ, sed distributivæ, habentis tamen aliquem modum commutativæ justitiæ. Ita expressè docet S. Thomas variis in locis. In primis enim in 2. dist. 27. quæst. 1. art. 3. sic habet: *In redditione præmij ad meritum, magis servatur forma distributionis; cum ipse (Deus) unicuique secundum opera sua reddat, quam commutationis, cum Deus à nobis nihil accipiat. Quamvis à sanctis quandoque inveniat metaphorice dictum, quod bonis operibus regnum colorum emittitur, inquantum Deus accipit opera nostra, ut acceptans ea. Et in 3. dist. 18. quæst. 1. art. 2. ait ad meritum requiri, ut equiparetur mercedi, non quidem secundum æqualitatem quantitatis, quia hoc requiritur in justitia commutativa, quæ consistit in emptionibus & venditionibus; sed secundum æqualitatem proportionis, quæ requiritur in justitia distributiva, secundum quam Deus æterna præmia particit. Item in 4. dist. 46. quæst. 1. art. 1. quæstionc. 1. inquantum Deus (inquit) præmium reddit pro merito, hoc ad justitiam distributivam pertinet, cuius est distribuere omnibus proportionabiliter secundum suam dignitatem. Et super Dionysium de divin. nomin. cap. 8.*

A lect. 4. hæc scribit: *Justitia convenit Deo secundum tres actus: primò quidem secundum hoc quod est distribuere; commutativa autem justitia in Deo locum non habet, quia ut dicitur ad Roman. 11. Quis prior dedit illi & retribuetur ei? Sed attribuitur ei distributiva justitia, quæ non observat æqualitatem quantitatis ut æqualia omnibus det; sed æqualitatem proportionis, ut det unicuique secundum quod dignus est. Denique 1. part. quæst. 21. art. 1. & 1. contra Gent. cap. 93. asserit justitiam quantum ad commutationis actum non posse Deo competere, cum ipse à nullo accipiat. Unde sic licet argueretur: Justitia commutativa non reperitur formaliter in Deo: Ergo retributio mercedis pro meritis hominum non est in Deo actus justitiæ commutativæ. Consequentia patet, Antecedens ratione D. Thomæ suadet. Ad justitiam commutativam propriè dictam necessariò requiritur, ut debitum legale oriatur in extremis, in quibus reperitur, ex dato unius, & accepto alterius: Sed nulla creatura potest dare aliquid Deo per merita, juxta illud Apostoli: *Quis prior dedit illi & retribuetur ei?* Ergo in Deo non potest esse justitia commutativa propriè dicta. Hanc rationem fuisse expendimus in Tract. de voluntate Dei disp. 7. art. 1. §. 2. unde eam hic non magis urgemus, sed ad hunc locum Lectori remittimus.*

C. Confirmatur: Justitia commutativa fundatur in stricto debito, seu obligatione aliquid tribuendi alteri: Sed in Deo non potest esse strictum debitum, seu obligatio respectu creaturæ; cum strictum debitum importet inferioritatem aliquam & dependentiam debentis ab eo cui debetur: unde D. Thomas hic art. 1. ad 3. ait quod Deus non efficitur simpliciter debitor nobis, sed sibi ipsi, inquantum deb. tum est ut sua ordinatio impleatur: Ergo justitia commutativa non potest esse in Deo. Quam etiam rationem loco citato latè exposuimus.

Ex his probata manet secunda pars conclusionis. Ut enim præcedenti assertioni monstravimus, retributio vitæ æternæ pro bonis operibus, in gratia & charitate factis, non est à Dei fidelitate, vel gratitudine, sed à vera, & stricta justitia: Ergo cum tres tantum dentur species veræ & strictæ justitiæ, nempe legalis, commutativa, & distributiva, huiusmodi retributio non sit actus justitiæ legalis, vel commutativæ, necessariò debet à justitia distributiva procedere.

E. Confirmatur: Justitia distributiva maximam 93. dicit perfectionem & excellentiam, & non habet adjunctos defectus, qui à justitia commutativa inseparabiles sunt: Ergo reperitur in Deo formaliter; subindeque ab illa retributio præmij procedit. Consequentia patet, Antecedens probatur. In primis enim justitia distributiva non est æqualis ad æqualem, sicut commutativa, sed superioris ad inferiores; pertinet enim ad superiorem distribuere inferioribus de communibus bonis, unicuique juxta proportionem suam: unde talis justitia maxime decet supremum mundi Principem & gubernatorem, qui ut ait Dionysius cap. 8. de divin. nomin. Omnibus tribuit propria, secundum uniuscuiusque existentium dignitatem.

Deinde (probatur idem Antecedens) debitum justitiæ distributivæ non nascitur ex jure alterius erga distribuentem, sed vel ex naturali rectitudine, & ipsa lege æquitatis, quæ tenetur distributor commensurare præmium meritis, illudque juxta proportionem dignitatis cujus-

amque distribuere, vel ex pacto quod habuit a republica, tanquam minuter ejus, de recta distributione faciendā; unde malus distributor non tenetur ad restitutionem pecunie vel bene-
fici male collati, propter jus inferioris, sed pro-
pter obligationem quam habet ad Ecclesiam, vel communitatem, cum qua tale pactum ha-
buit: in Deo autem, qui est supremus guberna-
tor, & prima regula totius rectitudinis & æqui-
tatis, obligatio ista non est imposita ab alio, sed
ex propria voluntate & summa æquitate de-
scendens, ipse enim sibi lex est.

Item iustitia distributiva non fundatur in dato
& accepto, sicut commutativa, sed in proportio-
ne personarum ad rem; unde non exigit æqualitatem
arithmeticam & rigorosam, sicut commutativa, sed
duntaxat geometricam & proportionalem: nam in
distribuendis bonis reipublicæ non debet
se attendi meritum, ut tot partes bonorum reci-
pat civis, quot habet gradus meriti, ut si habeat
centum etiam recipiat, sed debet attendi
quodam proportio seu habitudo ad alios, ita ut si
habenti quinquaginta gradus meriti tribuantur
viginti partes bonorum, habenti centum tribui
debeat quadraginta partes. Hanc verò æquali-
tatem proportionis Deus observat, non solum
in creatione, dando singulis creaturis secundum
earam proportionem & dignitatem, & eas ad
debitum ordinem & consonantiam redigendo,
juxta illud Tertulliani contra Marcionem, *Dei
bonitas operata est mundum, iustitia modulata est*;
sed etiam in meritum remuneratione: nam
gloria seu beatitudo distribuitur inter ipsos
beatos, non æqualiter, sed inæqualiter, juxta
proportionem meritum, & uniuscujusque di-
gnitatem, ut ex illa varietate & proportionem
pulchritudo & decor celestis Jerusalem confur-
gat, sicut pulchritudo universi ex proportionali
bonorum naturalium distributione resultat.
Unde D. Thomas 1. p. quæst. 21. art. 1. ait quod
sicut ordo congruus familie, vel cujusque multitudinis
gubernata, demonstrat huiusmodi iustitiam (scilicet
distributivam) in gubernante; ita ordo universi, qui
apparet tam in rebus naturalibus, quam in rebus vo-
luntariis, demonstrat Dei iustitiam.

Denique iustitia distributiva non requirit ne-
cessario, quod distributor a se abdicet dominiū
supremum bonorum quæ distribuit, sed retento
suo supremo dominio, potest inferius dominiū
conferre his quibus illa distribuit; ut patet in
Principe, qui potest servare iustitiam distributi-
vam, largiendo bona communia in feudum, aut
emphyteusim, vel etiam solum donando usum
fructuum: unde ex eo quod Deus sua bona crea-
turis distribuat, non sequitur quod eorum domi-
niū a se abdicet, vel diminuat, sed solum quod
retento supremo in ea dominio, dominiū utile
& inferius in eas transferat, ita ut bona quæ sunt
sub dominio ejus, faciat merita hominis; ut do-
cet Tridentinum sess. 6. cap. 16. dicens: *Tanta est
erga omnes homines bonitas Dei, ut eorum velit esse
merita, quæ sunt ipsius bona*: & Augustinus ait
quod quando Deus merita nostra remunerat,
bona sua coronat.

Ex his ergo facile intelliges, quare iustitia di-
tributiva non repugnet Deo formaliter, sicut
commutativa, quia scilicet ejus completa ratio
potest ab imperfectionibus deputari: de ratione
enim iustitiæ distributivæ est, facere æqualitatem
proportionis inter personas particulares, distri-
buendo singulis de bonis communis, propor-

tionem ad suam dignitatem, meritum, & conditionem;
quæ ratio stare potest sine ulla obligatione, orta
ex iure huiusmodi personarum supra ipsum gu-
bernatorē distribuentem bona communia, & si-
ne ulla diminutione dominiij ipsius supra bona
quæ distribuit, si videlicet tota dignitas persona-
rum particularium, & meritum, nec non & ipsa
bona communia, sint ab ipso gubernatore, nec
ab ejus dominio, & proprietate possint distrahi:
tunc enim ex iure quod habent personæ particu-
lares ad aliquid ex bonis communis, nulla
nascitur obligatio in illo gubernatore ad illud
retribuendum ex vi talis juris, nec ejus dominiū
tali jure diminuitur; sicut nec diminuitur domi-
niū alicujus supra pabulum, ex eo quod ipsum
tribuit equo, quando & equus & pabulum sunt
plene ipsius. Ex quibus sequitur, quod si guber-
nator communis habeat aliquam obligatio-
nem distribuendi pluribus bona ipsius, obligatio
illa non possit oriri, nisi vel ex eo quod meritum
& dignitas ipsorum non est ab illo, vel ex aliqua
lege superioris, vel ex ordinatione sapientiæ, &
decentia bonitatis ipsius: unde cum omne meri-
tum, omnisque hominum dignitas, sit modo per-
fectissimo a Deo, nec ipse possit subdi legi alicu-
jus superioris, nulla potest haberi aliam obliga-
tionem distribuendi bona communis partici-
pibus universi, quam eam quæ oritur ex ordinatio-
ne suæ sapientiæ, ex fidelitate suæ promissionis,
& ex decentia suæ bonitatis; quæ obligatio non
constituit Deum debitorem creaturis, sed magis
sibi ipsi, quia sibi ipsi debet ut compleat quod
ordinavit & promisit, quodque bonitatem suam
debet: neque etiam ullam ponit in Deo depen-
dentiam a creaturis, nec ipsum ordinat ad illas;
quin potius creaturas ordinat ad Deum, ut ipse
cum ipse sit finis ultimus, ad quem tendit illa
bonorum Dei distributio.

Intelliges etiam, quod quamvis, defectu stricti
debiti & obligationis, retributio præmissa pro me-
ritis non sit in Deo actus iustitiæ commutativæ;
quia tamen in ea servatur æqualitas, quam iusti-
tia commutativa respicit, retinet quemdam mo-
dum iustitiæ commutativæ: unde adeptio gloriæ
in Scriptura comparatur emptioni pretiosæ mar-
garitæ, & negotiationi talentorum, quæ modum
iustitiæ commutativæ important. Quare Basiliius
lib. de Spiritu S. cap. 24. ait: *Omnes qui viam Evan-
gelicam incedimus, mercatores sumus, per opera man-
datorum nobis possessionem celestium comparantes*. Et
August. in quodam sermone disserens de gloria
paradisi, sic Deum & hominem adinvicem lo-
quentes inducit: *Venale habes: quid Domine? Re-
gnum celorum. Quo emitur? Paupertate regnum, do-
lore gaudium, labore requies, vilitate gloria, morte
vita*. Inquantum ergo Deus ponderat uniuscu-
jusque laborem, & juxta valorem ipsius reddit
mercedem, servat modum quemdam iustitiæ
commutativæ: quatenus verò considerat omni-
um dignitatem, & juxta diversitatem merito-
rum, diversa tribuit præmia, servat perfectè ra-
tionem iustitiæ distributivæ.

Ex quo probatur tertia conclusionis pars, &
quædam D. Thomæ testimonia exponuntur,
quibus iustitiam commutativam videtur in Deo
ponere: loquitur enim de iustitia commutativa,
quoad modum & similitudinem, non verò quo-
ad essentiam & rationem formalem, ut patet ex
4. sent. dist. 46. quæst. 1. art. 1. quæstionc. 1. ubi
hæc scribit: *Iustitia commutativa, per quam æqua-
litas constituitur inter Deum dantem, & creaturam*

recipientem, Deo competere non potest secundum propriam acceptionem; quia beneficia Dei semper excedunt meritum creature: sed tamen servatur etiam proportionis quedam aequalitas inter Deum dantem, & creaturam recipientem, in quantum scilicet ita se habet ad suam superabundantiam, sicut creatura ad id quod competit ei secundum suam parvitatem. Et sic quidam modus commutativa iustitia invenitur in Deo respectu creature. Propter quem modum 2. 2. quaest. 51. art. 4. ad 1. docet in divino iudicio servari formam commutativa iustitiae, tam in reddendo praemio pro meritis, quam in supplicio pro culpis, ut ibi explicat Cajetanus.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

98. **O**bjicies primo contra primam conclusionem: D. Thomas hic art. 1. dicit inter nos & Deum non posse esse meritum simpliciter, quia non potest esse iustitia simpliciter: Ergo censet redditionem praemij pro meritis hominum, non esse apud Deum, sed vera & stricta iustitia, sed duntaxat iustitia large & improprie sumpta, quales est gratitudo, vel fidelitas, quae sunt partes potentiales iustitiae.

99. **R**espondeo D. Thomam hic loqui de iustitia commutativa, & de merito cui debetur merces secundum iustitiam commutativam: si enim sermo sit de iustitia distributiva, & de merito cui ex iustitia distributiva debetur merces, in nobis meritum simpliciter est, & in Deo iustitia distributiva proprie; quia haec non requirit aequalitatem, sicut iustitia commutativa, sed tantum aequalitatem proportionis, ut supra declaravimus. Unde D. Thomas 1. contra Gentes cap. 23. de Deo loquens, sic concludit: Non igitur sibi competit commutativa iustitia, sed solum distributiva.

100. **O**bjicies secundo Tridentinum sess. 6. cap. 16. sic habet: Iustificatis hominibus, & bene operantibus, proponenda est vita aeterna, tanquam gratia misericorditer promissa: Sed quod datur ex vera & stricta iustitia, gratia nomine appellari nequit: Ergo vita aeterna operibus bonis & meritoriis non tribuitur a Deo ex vera & stricta iustitia, sed tantum ex gratitudine, vel fidelitate.

101. **R**espondeo vitam aeternam appellari gratiam, vel quia ortum habet ex summa gratia, ex gratuita scilicet Dei praedestinatione, vel dicitur gratia in radice, quia prima gratia sanctificans, quae est principium & radix meriti vitae aeternae, gratuito & misericorditer datur. Non intendit tamen Concilium negare, quod vita aeterna detur ex iustitia, quatenus est merces bonorum operum, sed id expresse ibidem asserit, subdens: & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter reddenda: haec est enim illa corona iustitiae, quam post suum certamen & cursum repositam sibi esse aiebat Apostolus, a iusto iudice sibi reddendam, &c. Idem colligitur ex Concilio Arausicano 2. cap. 18. dicente: Debetur merces bonis operibus si fiant, sed gratia quae non debetur, praecedit ut fiant. Id etiam eleganter expressit D. Prosper 2. de vocat. cap. 2. his verbis: Datur unicuique gratia sine merito, unde tendat ad meritum; & datur ante ullum laborem, unde quisque mercedem accipiat secundum suum laborem.

102. **O**bjicies tertio: Eodem modo, servata propor-

tionem, philosophandum est de remuneratione meritorum, sicut de retributione supplicij pro delicto: Sed retributio poenae pro demeritis pertinet ad iustitiam vindicativam, quae non est propria & rigorosa iustitia, sed pars potentialis illius: Ergo etiam remuneratio meritorum ad rigorosam iustitiam non pertinebit in Deo, sed ad gratitudinem, quae est pars potentialis iustitiae.

Confirmatur: Remuneratio meritorum maxime respicit affectum dantis, ut patet in vidua, quae offerens duo ara minuta, plus obtulit quam alii, propter maiorem effectum, ut dicitur Marci 12. Sed respicere affectum, proprium est gratitudinis, & alienum a iustitia, quae tantum respicit aequalitatem dati & accepti: Ergo remuneratio meritorum in Deo, non est actus iustitiae sed gratitudinis.

Ad objectionem respondeo, concessa Majori negando Minorem: licet enim vindictio, ut fit a persona particulari, intendente propulsaere malum, & injuriam sibi illatam, vel per defensionem, vim vi repellendo, vel per ultionem, postulando id ab eo qui habet auctoritatem publicam, pertineat ad iustitiam vindicativam, quae est pars potentialis iustitiae; illa tamen, prout fit a persona publica, sit secundum rationem iustitiae proprie dictae, vel observando formam iustitiae commutativae, quando tanta est poena in quantitate, quantum est damnum per culpam illatum; vel secundum formam distributivae, quando attenditur ad proportionem personarum ad recipiendas poenas, ut expresse docet S. Thomas 2. 2. quaest. 80. art. unico ad 1. & quaest. 108. art. 2. ad 1.

Ad confirmationem, concessa etiam Majori, distingo Minorem: respicere affectum dantis, proprium est gratitudinis, & alienum a iustitia, commutativa, concedo: distributiva, nego: haec enim potest considerare affectum, non secundum quod exhibet aliquid gratis & spontaneae, sic enim a gratitudine consideratur, sed quatenus ipsum opus, tali affectu factum, reddit aliquem proportionatum, & dignum aliquo praemio distribuendo. Et quamvis distributiva iustitia, quae est in homine, non consideraret affectum, posset tamen iustitia distributiva Dei illum respicere: tum quia haec universalioris extensionis est: tum etiam quia praemium vitae aeternae principaliter correspondet charitati.

Objicies quarto: Merito non est debitum praemij ex iustitia: Ergo redditio praemij non est in Deo actus iustitiae. Consequentia manifesta est: Antecedens probatur. Primo quia debitum iustitiae fundatur in aliqua ratione dati vel accepti: Sed Deo non potest aliquid dari a creatura, iuxta illud Apostoli ad Rom. 12. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Ergo Deus non potest debere praemium homini ex iustitia. Secundo probatur: Quod est debitum ex iustitia, habet rationem pretij, quae distincta est a ratione praemij aut coronae, cum pretij possit reddi pro labore brutiori, non vero praemij vel coronae. Probatur tertio Antecedens: Si meritis hominum praemium vitae aeternae esset debitum ex iustitia, sequeretur quod si Deus debita nostra non remuneraret, faceret nobis injuriam: Sed hoc non est dicendum; cum enim sit dominus absolutus omnium, nihil admittit non suum, & per consequens nulli facit injuriam; unde Augustinus super Ps. 70. *Si Deus damnet iustum, quis ei dicet quid fecisti? Quanta ergo misericordia, ut iustificet iniustum: Ergo, &c.*

Respon-

107. Respondeo negando Antecedens, intelledum de merito condigno, ut debet intelligi. Ad primam eius probationem, distinguo Majorem: debitum justitiæ fundatur in aliqua ratione daturæ & accepti, justitiæ commutativæ, concedo Majorem: debitum justitiæ distributivæ, nego Majorem; illud enim fundatur in proportionem personæ ad rem, non verò in dato & accepto, ut antea declaravimus.

Ad secundam dico etiam præmium esse quasi quoddam pretium: nam ut ait D. Thomas hic art. 1. in corp. *Id merces dicitur, quod alicui recompen-satur pro retributione operis vel laboris, quasi quoddam pretium ipsius.* Et Augustinus epist. 105. *Sicut merito peccati (inquit) tanquam stipendium redditur mors, ita merito justitiæ tanquam stipendium vita æterna.* Licet ergo non omne pretium sit præmium, ut patet de pretio quod redditur pro labore brutorum, præmiū tamen quod redditur pro hominum labore & meritis, est quoddam pretium: unde denarius quem laborantes in vinea acceperunt, dicitur merces Matth. 20 & tamen erat etiam pretium.

Ad tertiam dicendum, quod si præmium vitæ æternæ esset debitum justis ex justitiæ commutativa, Deus faceret nobis injuriam, si merita nostra non remuneraret: secus verò si sit debitum solum ex justitiæ distributiva, quia, ut supra dicebamus, debitum justitiæ distributivæ non nascitur ex jure alterius erga distribuentem, sicut debitum justitiæ commutativæ, sed ex naturali rectitudine, & ipsa lege æquitatis, quæ tenet distributori commensurare præmium meritis, illudque juxta proportionem dignitatis uniuscujusque distribuere: unde malus distributor non facit propriè injuriam illi cui non dat præmium æquale merito, sed reipublicæ, cujus est minister, vel legi, & æquitati naturali, quam violat.

108. Obijcies quintò cum Aravio loco supra citato. Remuneratio meritorum est antidotalis tam in hominibus, quam in Deo; antidora enim significat id quod vulgò gallicè dicitur *Retribution*, & hispanice *Galardon*, ut bene notat Calepinus, verbo *Antidora*: Atqui antidoralis retributio non ex vera justitiâ, sed ex quadam gratitudine remunerativa procedit; est enim antidora remunerativa retributio pro beneficiis ab aliquo acceptis impensa, ut clare colligitur ex lege *sed esse §. Consultur. ff. de petitione hereditatis*, ubi Glossa dicit quod antidora idem est atque contraria donatio; dicitur enim ab *anti* quod significat contra & *dōpor* quod est donum: in additione verò marginis subdit obligationem antidoralem ab obligatione puri pacti differre, quia quod tribuitur ex obligatione antidoralis, verè donatur, secus verò quod redditur ex obligatione pacti; quæ differentia colligitur ex lege *hoc jure. ff. de donationibus*: Ergo remuneratio meritorum in Deo propriè pertinet ad gratitudinem, quæ est pars potentialis justitiæ, non verò ad justitiâ strictè & propriè sumptam.

109. Respondeo negando Majorem: dato enim quod in humanis remuneratio meritorum esset antidoralis, subindeque procederet à gratitudine, non verò à justitiâ; in Deo tamen remuneratio antidoralis dari non potest, si antidora significet contrariam donationem, seu recompensationem pro accepto beneficio, quia ut supra §. 2. ostensum est, Deus nullum potest à creaturis beneficium recipere, nec ipsis ex gratitudine obli-

gari, sicut nec dominus servus: unde sicut non potest dari antidoralis remuneratio domini ad servum, ut talis est, ita nec Dei ad hominem.

§. V.

Diluuntur alia objectiones, quæ contra secundam conclusionem fieri solent.

110. Contra secundam conclusionem, in qua diximus retributionem præmij in Deo non esse actum commutativæ, sed distributivæ justitiæ, objicit in primis Suarez quædam SS. Patrum testimonia, quibus asseritur quod Deus esset injustus, si non distribueret præmia justis. Ita expressè docet Augustinus lib. 3. contra Julian. cap. 3. dicens: *Deus ipse (quod absit) non erit justus, si ad eius regnum verus non admittitur justus.* Et D. Thomas in 4. dist. 46. quæst. 1. art. 2. quæstion. 2. ait: *Si Deus alicui minus conferret de bonis quam ei debetur, vel plus puniret quam peccasset, hoc contra ordinem justitiæ esset, nec Deus hoc posset, loquendo de potentia ordinata.*

111. Sed facile responderetur, hæc solum convincere, reperiri in Deo veram & propriam justitiâ, per quam remuneratur merita justorum; non tamen probare in Deo reperiri justitiâ commutativam verè & propriè, secundum quod distinguitur à justitiâ legali & distributiva: hæc enim testimonia propriè & in rigore explicari possunt de justitiâ distributiva; quia cum illa sit vera species justitiæ, Deus diceretur aliquo modo injustus, si eam non observaret in retributione præmiorum, eaque secundum proportionem geometricam non distribueret; & quia ita illa attribuit, dicitur ab Apostolo ad Hebræos 6. *Non est injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri.*

112. Obijcit secundo: Servare æqualitatem rei ad rem, est proprium justitiæ commutativæ, ut distinguitur à distributiva & legali, sicut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 61. art. 2. Sed Deus talem æqualitatem servat in retribuendo præmio vitæ æternæ; reddit enim unicuique præmium æquale merito, juxta illud ad Rom. 2. *Reddet unicuique secundum opera ejus, & istud 1. ad Cor. mth. 3. Vnusquisque propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem*: Ergo retributio præmij in Deo est æquis commutativæ justitiæ.

113. Confirmatur ex illo Matth. 20. *Tolle quod tuum est, & vade*: in quibus verbis designatur in mercenariis, qui significant justos viatores, proprietatem & dominium juris contra patrem familias, hoc est contra Deum: Sed non potest dari erga aliquem jus verum & proprium, nisi oriatur ex justitiâ commutativa: Ergo Deus ex tali justitiâ merita justorum remunerare tenetur.

114. Ad objectionem respondeo, distinguendo Majorem: servare æqualitatem rei ad rem, cum obligatione orta ex jure proprietatis, est proprium commutativæ justitiæ, concedo Majorem: absque illa obligatione, nego Majorem. Nam ut docet D. Thomas 2. 2. quæst. 20. articulo unico, dupliciter aliqua virtus à ratione justitiæ commutativæ deficit, primò quia deficit à ratione æqualis, secundò quia deficit à ratione stricti debiti, seu obligationis orta ex jure proprietatis: unde cum talis obligatio non possit reperiri in Deo, non potest recompensare merita justorum, & præmium vitæ æternæ illis retribuere, ex commutativa justitiâ, sed solum ex distributiva, quæ non respicit debitum ortum ex jure proprietatis, sicut commutativa justitiâ, sed debitum ortum ex dignitate unius operis meritorij, cōparativè ad dignitatem alterius

terius; quod debitum non respicit propriè præmiantem, ut ipsum obliget ex iustitia, sed duntaxat ipsum præmium, ad quod meritum de condigno habet proportionem & jus, & de hoc jure intelligi debent verba illa Matthæi, *Tolle quod tuum est, non verò de jure proprietatis, strictam in Deo obligationem inducente. Ex quo patet responsio ad confirmationem.*

115. Objicitur tertio contra secundam partem ejusdem conclusionis, in qua diximus retributionem præmij in Deo esse actum distributivæ justitiæ. Iustitia distributiva importat duas imperfectiones Deo repugnantes: Ergo retributio præmij in Deo non potest à tali iustitia procedere. Consequentia patet: Antecedens probatur. In primis enim iustitia distributiva requirit debitum legale in distributore, & non solum morale; quia debitum morale solum inducit obligationem in genere fidelitatis, vel gratitudinis, non verò in genere justitiæ veræ & propriæ: repugnat autem Deum ligari seu obligari creaturis debito legali; cum tale debitum aliquam dependentiam à creaturis importet. Deinde iustitia distributiva exigit abdicationem & translationem dominij rei quæ distribuitur; quia per distributionem res distributa transit in dominium merentis, & alienatur ab ipso præmiante: nam si manet in dominio ipsius, non est actus distribuentis, sed trahentis alterum ad consortium suum, & ad communicationem bonorum, quod est per modum contractus, non verò per modum distributionis: Sed Deus non potest a se abdicare dominium quod habet in bona creata, illudque in hominem transferre: Ergo nec exercere erga illum actum distributivæ justitiæ.

116. Respondeo negando Antecedens. Ad cuius primam probationem dico, quod quamvis Deus non possit ligari debito legali, erto ex lege facta ab aliquo superiori, potest tamen obligari debito legali, proveniente ex ordinatione suæ voluntatis, quæ est ipsa lex & rectitudo per essentiam; & hoc debitum legale ad justitiam distributivam sufficit, ut supra declaravimus.

Ad secundam nego de ratione justitiæ distributivæ esse, quod distributor à se abdicet, & in alium transferat dominium supremum bonorum quæ distribuit; sufficit enim quod alteri conferat dominium utile in hujusmodi bona, eaque ad solum usum distribuat, retento in ea supremo dominio, ut supra ostendimus exemplo Principis, qui potest actum justitiæ distributivæ exercere erga subditos, illis largiendo bona communia in feudum, vel emphyteusim, vel etiam solum illis donando ipsorum usum. Unde ex iustitia distributiva non oritur in Deo obligatio transferendi dominium bonorum quæ largitur creaturis rationalibus, sed satis est quod bona, quæ sunt sub ejus dominio, in nostrum usum seu utilitatem cedant, & ea quæ sunt Dei dona, sint etiam hominis merita, ut loquitur Tridentinum supra citatum.

117. Objicies ultimò: Iustitia distributiva non respicit æqualitatem arithmeticam, seu absolutam rei ad rem, sed geometricam & proportionalem, ad comparativam unius ad alterum; attendit enim ad proportionem plurium personarum, ad præmij concurrentium: Atqui Deus in remuneratione meritorum non respicit hanc proportionem geometricam plurium personarum, sed proportionem absolutam quam habet præmij

A cum merito, ita ut reddat tantum præmij pro tanto merito, ut unumquemque remuneret, quantum ejus opera merentur; unde si unus tantum esset prædestinatus, cui pro meritis daret gloriam, ille actus esset ejusmodi rationis & speciei cum illo, quo nunc de facto retribuit pluribus prædestinatis beatitudinem: Ergo Deus in remuneratione meritorum non exercet actum distributivæ justitiæ.

B Respondeo concessâ Majori, negando Minorem. Deus enim in remuneratione meritorum duo præstat, in primis attendit ad debitam proportionem & commensurationem præmij cum merito, ut unumquemque remuneret quantum ejus opera merentur; & in hoc observat modum quandam commutativæ justitiæ, ut in tertia parte conclusionis ostendimus: deinde respicit ad comparativam proportionem unius cum altero, ut tribuat majus præmij digniori, & minus præmij minus digno, juxta illud Matth. 25. *Dedit uni quinque talenta, alii duo, alij unum, unicuique secundum virtutem suam;* & in hoc exercet actum distributivæ justitiæ. Licet autem non essent plures prædestinati, quorum merita inter se compararet, nihilominus actum talis justitiæ exerceret, quia tunc attenderet ad possibilitatem plurium, cum quibus merita unius compararet.

ARTICULUS V.

Utrum verè & propriè mereri possimus de condigno vitam æternam?

Supposito quod homo possit verè & propriè mereri à Deo, sequitur dicendum de objecto meriti, seu de his quæ sub merito cadere possunt; & primò de gloria, seu vita æterna, quam de fide certum est nos per bona opera, in gratia & charitate facta, aliquo modo de condigno promereri; cum illa in Scriptura merces, bravium, corona justitiæ, denarius diurnus, aliisque nominibus, quæ inter homines debitum & obligationem justitiæ significant, nuncupetur. Unde Tridentinum sess. 6. cap. 16. dicit quod bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, & tanquam gratia filijs Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda. Et can. 32. damnat eum qui dixerit, justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Iesu Christi meritum, cuius vivum membrum est, sunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem. Hoc ut dixi de Catholicos. Sed aliqui distinguunt duplex meritum de condigno; unum improprium & largè dictum, ex divina ordinatione & acceptatione proveniens; aliud proprium, quod habet in se intrinsecum & æqualem valorem cum beatitudine supernaturali; & prius quidem admittunt, sed posterius negant. Ita Durandus in 2. dist. 27. quest. 2. & Scotus in 1. dist. 17. qu. 1. art. 1.

Dico tamen, opera iustorum ex gratia & charitate procedentia, esse verè & propriè meritoria de condigno vitæ æternæ, seu habere cum illa condignitatem intrinsecam, & non solum extrinsecam, ex divina ordinatione & acceptatione provenientem, Ita D. Thom. hic ar. 3. ubi asserit quod

quod opus meritorium hominis iusti potest dupliciter considerari, uno modo secundum quod procedit ex libero hominis arbitrio, alio modo secundum quod est à gratia Spiritus Sancti. Si consideretur secundum substantiam operis, & prout est ex libero arbitrio, non potest esse meritorium de condigno vitæ æternæ, propter maximam eius inæqualitatem & disproportionem cum illa. Si vero loquamur de opere meritorio, secundum quod procedit ex gratia Spiritus Sancti, sic est meritorium vitæ æternæ, etiam de condigno, quia sub hac ratione habet æqualem valorem cum beatitudine supernaturali. Unde sicut videmus, quod filius natus ex Rege & familia nobili, quamvis ex parte matris non habeat jus hereditarium ad regnum, illud tamen habet ratione patris, à quo nobilitatur: ita similiter, licet bona opera iustorum, ut procedunt à voluntate humana, non habeant condignitatem, & sufficientem proportionem cum præmio vitæ æternæ, quatenus tamen sunt à Spiritu Sancto, cum movente & applicante, & ipsi per gratiam & charitatem conjuncto, sunt meritoria de condigno æternæ beatitudinis, condignitate non solum extrinsecâ, proveniente ex divina ordinatione & acceptione, sed etiam intrinsecâ, procedente à dignitate & perfectione gratiæ.

Ratio etiam suffragatur: Ad meritum enim de condigno verè & propriè dictum, seu quod est tale ab intrinseco, non requiritur æqualitas quantitatis cum præmio, sed sufficit æqualitas proportionis cum illo: At inter opera iustorum, ut procedunt à gratia & charitate, & visionem beatificam, reperitur æqualitas proportionis: Ergo talia opera sunt verè & propriè meritoria de condigno visionis beatificæ, seu æternæ beatitudinis. Major est certa meritum enim de condigno respicit iustitiam distributivam, & ab ea præmium exigit: sed non requiritur ad condignitatem distributivam iustitia æqualitas quantitatum, sed proportionis tantum, ut ait D. Thomas in 2. dist. 27. quest. 1. art. 2. & nos articulo præcedenti fusè declaravimus: Ergo ad meritum de condigno non requiritur æqualitas quantitatis cum præmio, sed sufficit æqualitas proportionis.

Minor verò, in qua est difficultas, multipliciter suadetur. Primo quia gratia est semen gloriæ, juxta illud 1. Ioan. 3. *Semen Dei manet in illo*: At semen licet secundum entitatem imperfectius sit fructui, illoque minus secundum quantitatem, est tamen æquale secundum virtutem & proportionem; quia in semine non solum fructus, sed etiam arbor virtualiter continetur: Ergo gratia habitualis, & opera quæ ab illa procedunt, habent æqualitatem proportionis cum gloria. Unde D. Thomas hic articulo 3. ad 3. *Gratia Spiritus Sancti quam in presenti habemus, etsi non sit æqualis gloriæ in actu, est tamen æqualis in virtute*: sicut semen arborum, in quo est virtus ad totam arborum.

Probatur secundo: Vita æterna, seu visio beatifica, est flumen lætificans civitatem Dei Pl. 45. gratia verò sanctificans est fons aquæ salientis in vitam æternam, ut dicitur Ioan. 4. At fons proportionem habet ad flumen, imo totum flumen virtute continet: Ergo & gratia habet æqualitatem proportionis cum gloria, eamque continet virtualiter. Adde quod proportio est inter ascensum & descensum aquæ; tam enim altè ascendit, quam altè descendit: Sed gratia de celo descen-

dit & in hominum corda diffunditur: Quid ergo mirum quod usque ad celum ascendat, & debita proportionem saliat in vitam æternam?

Tertio probatur eadem Minor: Gratia Spiritus Sancti ad Ephes. 1. dicitur *pignus hereditatis nostre*, id est pignus futuræ beatitudinis, quia sicut in hoc pignus ab arrha differt, quod arrha minoris est pretij & valoris, quam res quæ emitur; pignus verò tantum valet, quantum illud pro quo offertur; ita etiam gratia & charitas tantum valent, quantum beatitudo supernaturalis: unde Ioan. 1. dicitur, *Gratiam pro gratia*, id est gratiam consummatam patriâ, pro gratia & charitate vitæ, ut exponit D. Augustinus Epist. 105. & lib. de gratia & charitate, tantum valet in ratione meriti, quantum beatitudo supernaturalis in ratione præmij, subindeque habet cum illa æqualitatem proportionis.

Quarto: Motus cujuslibet naturæ habet proportionem cum termino & fine ad quem connaturaliter tendit, ut constat in motu gravium & levium respectu centri: Sed finis & terminus connaturalis gratiæ est vita æterna, seu visio beatifica, quæ est ultima ejus perfectio & consummatio: Ergo omnis motus & operatio gratiæ & charitatis habet proportionem cum visione beatificâ.

Denique probatur Minor: Meritum hominis à gratia & charitate procedens, est ordinis supernaturalis, sicut vita æterna: est etiam ejusdem intensiōis gradualis; totidem enim visionis gradus quilibet in patria communicantur, quot habet gradus meriti, item sicut visio beatifica importat Deum unitum intellectui per modum principij & termini seu, seu per modum speciei impressæ, ita merita à gratia & charitate procedentia, supponunt totam Trinitatem specialiter habitantem in anima iusti per gratiam, ut in Tractatu de Trinitate, agendo de missionibus divinis, fusè exposuimus: Ergo inter merita iustorum à gratia & charitate procedentia, & visionem beatificam, æqualitas proportionis reperitur.

Contra hanc conclusionem obijciuntur primò illud Apostoli ad Roman. 8. *Existimo quod non sunt condigne passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*: quibus verbis aperte Apostolus videtur excludere condignitatem nostrorum operum, si comparentur cū beatitudine supernaturali: Unde Gregorius magnus in 7. Psalm. ait: *Illi beate vite, in qua cum Deo & de Deo vivitur, nullus potest æquari labor, nulla opera comparari cum* Apostolus dicit, *non sunt condigne passionibus*, &c. Et Eusebius Emisenus homil. 3. ad Monachos: *Totus licet (inquit) anime & corporis laboribus desudemus, totis licet obedientie viribus exerceamur, nihil tamen condignum merito pro celestibus bonis compensare & offerre valebimus*. Item Augustinus in Psalm. 93. considerans inæqualitatem laborum præsentis vitæ cum præmio, quod in futura possidebitur exclamat: *Eccè quantum pretium damus, quodammodo unam siliquam, ad accipiendos thesauros sempiternos*.

Confirmatur: passionibus & operationibus huius vitæ cito transeunt, & parum durant, Ergo nullam habent proportionem cum gloria & visione beatifica, quæ interminabilis est, & æternitate mensuratur. Unde ait Apostolus 2. ad Corinth. 4. *Quod momentaneum est & levis tribulationis*

nostra aeternum gloriae nostrae pondus operatur in nobis. Et D. Bernardus ferm. 1. diversis: Transi-
ra, transi & pena, non sic gloria, non sic remun-
ratio, non sic merces ipsa laboris: nescit finem,
manet tota simul, & manet in aeternum: gustatim
pena bibitur per minutis transi; in remuneratione: tor-
rens est voluptatis & fluminis impetus torrens inundans
laetitia, flumen gloriae flumen pacis. Ergo in operibus
iustorum supernaturalibus, non est condignitas
scu proportio beatitudine supernaturali.

128. Ad objectionem respondeo primò cū D. Tho-
mahic art. 3. ad 1. quod Apostolus loquitur de
passionibus Sanctorum etiam earum substantiam;
non vero ut à gratia & charitate pro-
cedunt; sic enim cum gloria habent condignita-
tem & proportionem, ut supra ostensum est. Se-
cundò dici potest, Apostolum excludere solum
condignitatem, secundum quod significat aequa-
litem rei ad rem, non verò securum quod im-
portat solum aequalitatem proportionis, quae suf-
ficit ad rationem meriti de condigno, ut ex supra
dictis patet. In eodem sensu intelligi & explicari
possunt SS. Patrum testimonia ibidem adducta.

Ad confirmationem, concessio Antecedente,
nego consequentiam, quia ut diximus, ad meri-
tum de condigno vitae aeternae non est necessaria
aequalitas operum nostrorum quantum ad om-
nia, sed sufficit aequalitas quantum ad id ex quo
desumitur valor & aestimatio illorum, quod est
praecipue gratia & charitas. Adde quod, opera ius-
torum, ut à gratia & charitate procedunt, ha-
bent quandam proportionem & aequalitatem
cum visione beatifica: Tum quia illa, cum sua
duratione immutabili & interminabili, in gratia,
tanquam fructus in semine, continetur, juxta si-
lud Bernardi ferm. 17. in Psal. Qui habitat: *Latus
gloriae fratres mei, abscondita nobis est in tribulati-
one, in momentaneo hoc latet aeternitas, in hoc levi
pondus sublime & supra modum*: Tum etiam quia
gratia & charitas ex propria natura, & quan-
tum est de se, petunt mensurari duratione im-
mutabili & interminabili, nimirum aeternitate
participata, quamvis hic in statu viae per accidens,
ratione subiecti in quo sunt, corruptibiles sint,
& tempore mensurentur.

Obicitur secundò: Deus ex communi Theo-
logorum sententia, remunerat iustorum opera ul-
tra condignum: Ergo non est in operibus iusto-
rum vera condignitas ad primum.

Sed nego consequentiam: Deum enim remu-
nerare bona opera iustorum ultra condignum,
non ita accipiendum est, quasi illa non sint di-
gna premio vitae aeternae, sed quod ultra præ-
mium, quod ex condigno meritis bonis debetur,
Deus ex mera libertate & magnificentia, aliquæ
gloriae gradum adjungat, ut sic reddat non solum
mensuram conferat, quæ aequalitas præmij ad
meritum designatur, sed etiam coagitatam & su-
perfluentem, per quod denotatur aliquis excel-
sus supra aequalitatem.

130. Ex quo intelliges, retributionem præmij in
Deo esse & à iustitia, & à libertate; à iustitia
quidem, quatenus tantum gloriae confert iustis,
quantum habent meriti, ita quod meritum ipso-
rum aliquo sibi debito non fraudet; à liberalitate
verò, quatenus tribuit plusquam debeat, & præ-
miat ultra condignum. Unde Fulgentius lib. 1.
ad Monimum cap. 10. redens rationem cur vita
aeterna dicatur gratia, cum merces sit meriti, ita

A loquitur: Gratia autem ipsa non iniuste dicitur, quia
non solum donis suis (id est meritis nostris, quæ Dei
dona) sunt, ratione gratiæ à qua procedunt; De-
us dona sua reddit: sed quia tantum etiam ibi gratia
divinae retributionis exuberat, ut incomparabiliter
atque ineffabiliter omne meritum, quantumvis bone,
& ex Deo dato, humane voluntatis, atque operatio-
nis, excedat.

ARTICVLVS VI.

B Vtrum actus eliciti à virtutibus acquisitis, vel insu-
sis, sint meritorij de condigno vite, sine
imperio, seu relatione actuali, vel saltem vir-
tuali charitatis?

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententia.

Suppono primò, virtutes alias esse theologi-
cas, quæ habent Deum pro objecto immediato
& specificativo; alias, morales, quæ ordinant
& perficiunt hominem in ordine ad bonum ho-
nestum & rationi consonum: & istas adhuc
esse duplicis generis; aliquæ enim sunt naturales
& acquisitæ, quæ regulantur per rationem &
prudentiam naturalem; alia supernaturales &
per accidens infusæ, quæ regulantur per fidem,
& prudentiam infusam & supernaturalem.

Suppono secundo, triplicem posse dari relati-
onem seu ordinationem actus in Deum; nempe
habitualement, quæ non est aliud quam ipse habi-
tus gratiæ & charitatis, in subiecto operante re-
siciens, ejus actum concomitans, non tamen
in ipsum influens; actualement, quæ fit medio actu
charitatis, per quem operatio quæ elicitor, in
Deum ut ultimum finem refertur; & virtualement
quæ continetur in virtute actus præcedentis, per
quem talis operatio in Deum fuit relata.

Suppono tertio, ad hoc ut actus nostri sint me-
ritorij de condigno vite aeternae, non requiri ne-
cessario actualement charitatis ordinationem seu
relationem, sed sufficere virtualement, in virtute
actus charitatis præteriti remanentem. Ita ex-
pressè docet S. Thomas in 2. dist. 38. quæst. 1.
art. 1. ad 4. his verbis: *Ad hoc quod ali-
cuius actionis finis sit Deus vel charitas, non oportet
quod agendo illam actionem, aliquis de Deo vel
de charitate cogitet; nec iterum sufficit, quod ali-
quis in habitu tantum Deum vel charitatem ha-
beat; quia sic etiam actum venialis peccati ali-
quis in Deum ordinaret, quod falsum est: sed
oportet quod prius fuerit cogitatio de fine, quæ est
charitas vel Deus, & quod ratio actionis sequen-
tes in hunc finem ordinaverit, ita quod rectitu-
do illius ordinationis in actionibus sequentibus sal-
vetur: ut patet in exemplo quod Avicenna ponit de
artifice, qui dum opus suum exercet, semper de
regula artis cogitat, multum in opere impedi-
retur; sed sicut prius excogitavit per regulas artis,
ita postmodum operatur, & sic in opere ejus recti-
tudo artis salvatur. Similia habet dist. 49. quæst.
unica art. 5. ad 6. ubi sic discurrit: Non suf-
ficit omnino habitualis ordinatio actus in Deum,
quia ex hoc quod est in habitu, nullus meretur
sed ex hoc quod actu operatur: nec tamen
oportet*

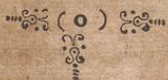
oportet quod intentio actualis ordinans in finem ultimum, sit semper coniuncta cuilibet actioni, quae dirigatur in aliquem finem proximum, sed sufficit quod aliquando actualiter omnes illi fines in finem ultimum referantur.

Ratio id etiam suadet: Nam ut causa influat in effectum, sufficit quod permaneat in se, vel in sua virtute: largo ut charitas censeatur influere in nostros actus, eosque imperare, satis est quod remaneat virtualiter in virtute alicuius actus praeteriti: praesertim quia moraliter impossibile est, hominem quando bona operatur, semper intendere in finem charitatis. Unde S. Thomas 22. qu. 83. art. 13. loquens de oratione, docet ad eius meritum sufficere primam intentionem in principio habitam, neque requiri actualement, formalem, & continuatam. His pro intelligentia & explicatione tituli praemissis.

Circa propositam difficultatem tres versantur celebres sententiae. Prima docet opera moraliter bona, seu actus elicitos à virtutibus moralibus, etiam acquisitis, esse meritorios de condigno vitae aeternae, absque ullo influxu, etiam virtuali, charitatis; dummodo supponant habitum illius in subiecto operante, per quem habitualiter in Deum ordinantur. Ita Vazquez hic disp. 207. per totam, & Gabriel à S. Vincentio in tract. de gratia disp. 21. quaest. 3. pro hac sententia referens Sotum lib. 3. de natura & gratia cap. 4. sed immerito, cum ibi expresse doceat ad meritum requiri quod opus procedat ex gratia, & improbet distinctionem eorum qui dicunt, opus meritorium debere quidem procedere ab eo qui est in gratia, sed non ab ipsa gratia.

Secunda fatetur quidem necessarium esse relationem virtutem charitatis, vel saltem alterius virtutis infusae, ut opera bona virtutum moralium acquisitarum sint meritoria de condigno vitae aeternae; sed contendit actus virtutum infusarum, factos ab homine grato, esse meritorios de condigno supernaturalis beatitudinis, ex vi suae bonitatis intrinsecae, absque ulla relatione actuali aut virtuali in Deum ut finem ultimum, quae per actum charitatis praesentem, vel praeteritum illis adveniat. Hanc tenent Suares lib. 12. de gratia cap. 8. & 10. Marcus à Serra hic art. 4. dubio 1. & Philippus à S. Trinitate disp. 7. dubio 5.

Tertia asserit nullum actum virtutis infusae, & multo minus virtutis moralis acquisitae, esse meritorium de condigno vitae aeternae, absque aliquo imperio seu relatione, saltem virtuali, actus charitatis; eique soli deberi premium essentiale beatitudinis; alii autem virtutibus, nisi ab illa imperentur, premium duntaxat accidentale concedi. Hanc sententiam defendunt communiter Thomistae cum Angelico Praeceptore, locis infra referendis, & cum Doctore Seraphico in 2. dist. 4. art. quaest. 3. ubi illam expresse docet. Hos sequuntur Bellarminus lib. de iustific. cap. 15. Valentia in praesenti, puncto 3. Lorca disp. 48. & alii. Unde temeraria & intolerabilis est censura Suares, loco citato, cap. 8. num. 9. dicentis, hanc sententiam esse improbabilem & intolerabilem, & parum consentaneam videri Scripturis, & communis sensui Ecclesiae, & Patrum.



Tom. IV.

S. II.

Vazquez sententia rejicitur.

Dico primò: Ut actus virtutum moralium acquisitarum sint meritorij de condigno vitae aeternae, non sufficit habitualis relatio in finem supernaturalem, sive concomitantia habitus charitatis; sed ejus imperium saltem virtuale requiritur.

Probatur primò ex Scriptura, quae quando bonis operibus promittit vitam aeternam, semper addit hanc conditionem, si fiant in nomine Christi, vel propter Christum aut propter gloriam Dei, ut Luca 9. *Qui recipit unum ex his pusillis in nomine meo, me suscipit*: Matth. 19. *Omnis qui reliquerit patrem, & matrem, &c. propter nomen meum, vitam aeternam possidebit*. Marci 9. *Quisquis potum dederit vobis calicem aquae in nomine meo, non perdet mercedem suam*.

Confirmatur ex Apostolo 1. ad Corinth. 10. & ad Coloss. 3. sedulo monente fideles, ut quicquid faciunt, in nomine Domini, & gloriam Dei agant: hoc autem non tam sollicitè ab ipsis requireret, si ad meritum nostrorum operum non esset necessarium, sed sufficeret concomitantia habitus charitatis, & habitualis relatio in finem supernaturalem: Ergo illa non sufficit, sed requiritur insuper imperium saltem virtuale charitatis.

Probatur secundò ex D. Thoma locis in tertia suppositione relatis, ubi expresse docet, habitualement, ordinationem actus in Deum ad meritum non sufficere: idque probat, tum quia ex hoc quod est in habitu nullus meretur, sed ex eo quod actu operatur: tum etiam quia alias peccatum veniale hominis iusti esset meritorium, utpote à subiecto habitualiter relato in ultimum finem proveniens. Item hic art. 4. ait quod *Meritum vitae aeternae primo pertinet ad charitatem, ad alias autem virtutes secundario, secundum quod earum actus imperantur à charitate*: At imperium non solum dicit habitualement ordinationem charitatis, sed etiam actualement ejus motionem, vel saltem virtualement: Ergo ad meritum, virtualement saltem charitatis motionem requiritur.

Probatur tertio ratione quam insinuat Durandus in 2. dist. 40. quaest. 2. num. 11. Infidelitas, vel status peccati mortalis, concomitans bona opera moralia ordinis naturalis, non vitiat illa, nec facit ea, demeritoria, nisi aliquo modo informet ea, referendo in finem malum: Ergo pariter gratia & charitas, concomitans actus virtutum moralium acquisitarum, non dignificabit illos, nec faciet meritorios vitae aeternae, nisi ea informet per virtualement saltem relationem ad Deum ultimum finem.

Probatur quartò: Ut actus nostri sint meritorij de condigno vitae aeternae, requiritur ut fiant in obsequium Dei, cum una ex conditionibus ad meritum requisitis sit, ut actus fiat in obsequium eius à quo merces exigitur, ut art. 2. conclus. 3. declaravimus: Sed actus nostri non possunt fieri in obsequium Dei, nisi ad ipsum formaliter vel saltem virtualiter ordinentur: Ergo ad meritum de condigno vitae aeternae, virtualis saltem in Deum ut finem ultimum relatio requiritur.

Denique suaderi potest conclusio ratione fundamentalis. Ut actus virtutum moralium acquisitarum sint meritorij vitae aeternae, necesse est quod sint supernaturales quoad modum: Sed hoc

A 2 ij

habere

habere nequeunt ex sola concomitantia habitus Charitatis: Ergo neque quod sint meritorij vite aeternae. Minor constat: sola enim concomitantia habitus charitatis, nihil influit super dictos actus. Major verò probatur: Actus illi, ut sint meritorij vite aeternae, debent esse ejusdem ordinis cum premio illo: Ergo & supernaturales, solum quoad modum.

142. Confirmatur: Vel charitas, aut ejus objectum aliquid influit in illos actus, vel nihil? Si nihil influat, licet ipsos comitetur, ex vi tamen talis concomitantiae praecise sumptae non sunt supernaturales quoad modum. Si aliqui influat, cum id praestare non possit, nisi in ordine ad proprium objectum, virtualiter saltem illos ad ipsum refert, ac proinde ex vi illius relationis, non verò solius concomitantiae, habent quod sit meritorij vite aeternae.

143. Dices cum Vazque: hujusmodi actus non habere modum supernaturalitatis ex habitu gratiae, vel charitatis eos concomitante, sed ex aliquo auxilio naturali, dato per Christum, nimirum ex cogitatione congrua ordinis naturalis, data ex meritis Christi.

Sed haec solutio frivola est, nam (praeterquam quod tale auxilium fictitium est, ut in Tractatu de gratia ostendimus) cum auxilium ordinis naturalis ejusdem speciei & valoris intrinsecus maneat, si videtur per Christum, si non repugnat praedictos actus habere modum supernaturalitatis ab auxilio ordinis naturalis, dato ex meritis Christi. Sicut quia oculus relictus a Deo per miraculum, est ejusdem intrinsecae perfectionis & speciei, cum oculo per generationem producto, sicut ille nullam potest elicere operationem, vires naturae superantem, ita nec ille, nisi a Deo miraculose confortetur, & ad talem actum elevetur.

§. III.

Solvuntur objectiones.

144. Contra istam conclusionem obijciuntur primò ex Scriptura: Matth. 12. & Marci 3. dicitur: *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, ipse meus frater, & soror, & mater est.* Sed qui facit opera moralium virtutum, etiam acquiruntur, absque alia ad motivum charitatis subordinatione, facit voluntatem Patris, non solum enim est voluntas Patris, quod ponantur opera virtutum infusarum, verum etiam acquiruntur: Ergo est frater, & soror Christi, ac proinde meretur apud Christum; opera namque per quae fit quis Pater Christi, non possunt non esse meritoria apud ipsum.

Confirmatur: In Scriptura operibus misericordiae promittitur merces vitae aeternae, Matth. 10. *Qui dederit posum aqua frigida tantum, non perdet mercedem suam:* & cap. 25. *Esurivi & dedistis mihi manducare:* Sed opera misericordiae sunt actus virtutis acquisite: Ergo actus virtutis moralis acquisite, secundum se, & absque imperio charitatis, etiam virtuali, sunt meritorij vitae aeternae, dummodo supponant habitum illius in subiecto operante.

Ad objectionem respondeo sensum Scripturae locis citatis esse: quod quicumque fecerit voluntatem Patris mei, plenè, perfectè, & adaequatè, ipse meus frater, & soror, & mater est: qui autem facit opera virtutum moralium, si infusarum, si acquiruntur, absque motivo charita-

tatis, & virtuali saltem relatione in Deum ut finem ultimum, non facit voluntatem Dei perfectè & completè; quandoquidem non solum Deus vult quod hujusmodi opera eliciamus, sed etiam quod illa producamus cum tali motivo, & relatione saltem virtuali, juxta illud Apostoli ad Colos. 3. *Omnia quasunque facitis in opere & sermone, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite.*

Ad confirmationem dicendum, quod quando in Scriptura operibus misericordiae promittitur merces vitae aeternae, hoc debet intelligi de operibus misericordiae, quae fiant in nomine Christi, seu propter Christum, ut patet ex locis supra citatis. Unde Leo Papa serm. 7. Quadrag. explicans illud Matth. 25. *Quandis fecistis, uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis*, subdit: *Quid hoc opere fructuosius? quid hac humanitate facilius? quantum fraude sua fraudanda non esset, si propter ipsam naturae communicationem, jurando homini ab homine praerberetur, sed quia quod non ex fidei procedit fonte, ad praemia aeterna non pervenit, alia est conditio operum celestium, alia terrenorum.* Ubi nomine fidei plantum est, fidem vivam & charitate formatam, seu per dilectionem operantem, intelligere, subindeque existimare, opera misericordiae non esse coelestia id est digna coelesti premio, nisi a charitate virtualiter saltem imperentur.

Obijciuntur secundo: Per opera bona, quibus adimplentur praecepta naturalia, homo vitam aeternam promeretur: Sed ad mandatorum naturalium observantiam non est necesse, quod illa servantur ex motivo charitatis, vel alterius virtutis supernaturalis: Ergo opera bona à virtutibus moralibus acquisitis elicta, sunt meritoria vitae aeternae, etiam non imperentur à charitate. Minor videtur certa; Major verò probatur, Primò ex illo Christi Lucae 10. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata:* ubi observationi mandatorum secundum se promittitur vita aeterna. Secundò ex Tridentino sess. 6. cap. 10. ubi definit justos per bona opera, & observantiam legis, in dies crescere in iustitia. Et cap. 16. adducit illud 1. ad Corinth. 15. *Abundate in omni opere bono, scientes quod labor vestester non erit inanis in Domino*, id est erit meritorius; & tamen absolute pronuntiat, *Abundate in omni opere bono*: Ergo censet omne opus bonum, secundum se, & absolute sumptum, esse meritorium vitae aeternae. Unde in eodem capite subdit, nihil deesse bonis operibus ab homine iustificato elictis, ad hoc ut vitam aeternam mereantur. Et can. 32. definit hominem iustificatum bonis operibus vere mereri augmentum gratiae, & vitam aeternam. Ubi cum nulla fiat mentio relationis actus charitatis, illa ad meritum vitae aeternae non videtur necessaria.

Respondeo distinguendo Majorem: Per opera bona quibus adimplentur praecepta naturalia, homo vitam aeternam meretur, si talia opera fiant ex motivo charitatis, & ab illa virtualiter saltem imperentur, concedo Majorem: Si fiant absque ullo motivo & imperio charitatis, nego Majorem: quamvis enim tunc homo per illa opera satisfaciatur legi, non tamen vitam aeternam meretur; quia, ut infra dicemus, alia est ratio satisfactionis, & alia ratio meriti. Unde D. Thomas qu. 2. de malo art. 5. ad 7. ait: *Modus charitatis sub necessitate praecepti includitur, secundum quod praeceptum ordinatur ad consecutionem beatitudinis, non autem secundum quod ordinatur ad vitandum peccatum.*

Ad primam verò probationem Majoris, de-
sumptam ex verbis illis Christi Lucæ 10. *Si vis
ad vitam ingredi, serva mandata*, dicendum
est ea debere intelligi de observatione manda-
torum ex motivo charitatis, quæ sola simpli-
tatem & absolute legis observatio dicitur; unde
ait Augustinus de spiritu & litt. cap. 14. *Man-
datum non servari, nisi fiat ex amore iustitiæ: non
enim fructus est bonus, qui de charitatis radice
non surgit.*

Eodem modo intelligenda sunt verba Tri-
denini, dicentis justos per bona opera, & obser-
vantiam legis, crescere in iustitia: subdit enim,
Cooperante fide bonis operibus, fide scilicet for-
mata, & per dilectionem operante. Similiter
cum dicit, bona opera hominis iustificati vitam
æternam promereri, loquitur de operibus à gra-
tia & charitate procedentibus, vel ab ipsa impe-
tratis; ait enim iustum mereri *operibus in Deo fa-
ctis*: sicut autem quando opera dicuntur fieri in
nomine Christi, intelligitur ea fieri ex motivo
charitatis; ita & quando in Deo facta appellan-
tur, significatur ea esse facta ex charitatis impe-
rio, & ad Deum ut finem ultimum virtualiter
fieri ordinata.

Obijcies tertio: D. Thomas quæst. 2. de malo
art. 7. ad 7. ait: *Habentibus charitatem omnis actus est
meritorius, vel demeritorius*: Sed actus vir-
tutum moralium in homine iusto, facti ex sola
suorum objectorum honestate, non sunt deme-
ritorii: Ergo erunt meritorij.

Confirmatur: Idem S. Doctor quæst. 2. dist. 4. q. 2.
quæst. 1. art. 5. in corp. docet actum bonum mo-
raliter, in eo qui non habet gratiam, esse indiffe-
rentem ad meritum vel demeritum, non verò in
eo qui gratiam habet, sed in illo debere esse vel
meritorium, vel demeritorium: At si relatio cha-
ritatis requireretur ad meritum etiam in habente
gratiam, posset dari actus cum tali indifferentia,
ut si faceret eleemosinam, non referendo illam
per charitatem ad Deum: Ergo juxta D. Tho-
mam, ad meritum vitæ æternæ in actibus hone-
stis & moraliter bonis, relatio seu imperium cha-
ritatis non requiritur.

Ad objectionem respondeo D. Thomam, cum
ait quod in habentibus charitatem omnis actus
est meritorius, vel demeritorius, non loqui de
habentibus charitatem solum habitualiter, & si-
ne ullo influxu actuali aut virtuali in actus alia-
rum virtutum, sed de habentibus charitatem,
formaliter aut virtualiter influentem in huius-
modi actus. Unde solum vult omnes actus virtu-
tum, etiam acquisitarum, in habente charitatem
esse meritorios de condigno vitæ æternæ: quia
nullus est ex ipsis, qui non imperetur à charitate,
mediante ipsius actu, quo in primo instanti iusti-
ficationis, diligendo Deum tanquam ultimum fi-
nem supernaturalem, totam vitam suam eo ipso
retrahit in Deum, quantum ad omnes actiones in
ipsum referibiles: hoc enim sufficere, ut omnes
actus boni subsequentes sint meritorij vitæ æter-
næ, docet idem S. Doctor quæst. 2. de virtuti-
bus art. 11. ad 2. dicens: *Cum aliquis seipsum or-
dinat in Deum, in omnibus quæ propter ipsum facit,
manet virtute intentio ultimi finis, qui Deus est:
unde in omnibus mereri potest, si charitatem habe-
at*. Caterum inde non sequitur, solam con-
comitantiam habitus charitatis, sive relatio-
nem habitalem actus virtutis acquisitæ in Deum
ut finem ultimum, sufficere ad meritum, sed so-
lum ad illud sufficere quancunque relationem

A virtutem ad Deum. Unde ad confirmationem
neganda est sequela Minoris, cum enim nullus
sit actus moraliter bonus, ab homine iusto eli-
citus, qui virtute primæ actus charitatis elicit in
instanti iustificationis, non referatur ad Deum
tanquam ultimum finem, repugnat dari in eo,
qui habet gratiam, actum moraliter bonum, qui
ad meritum vel demeritum indifferens sit.

Dices primo: Si actus charitatis quo homo in
principio vitæ, vel iustificationis, se & omnia
sua retrahit in Deum tanquam ultimum finem,
sufficeret ad imprimendum virtutem relationem
ad hunc finem in omnibus aliis sequentibus acti-
bus, non posset esse in homine iusto actus otio-
sus, quandoquidem in illa suppositione nullus
debito fine careret.

Sed negatur sequela: actus enim otiosus non
attenditur ex fine ultimo, sed proximo & parti-
culari qui non sit bonus: eo autem ipso quod ali-
quis actus non habeat finem proximum bonum,
non est ordinabilis in Deum ut finem ultimum,
subindeque in homine iusto, virtute primæ actus
charitatis, nequit in Deum referri, & ita reman-
et venialiter peccaminosus: actus vero omnes
virtutum moralium, etiam acquisitarum, habent
ex natura sua finem proximum bonum, ac proin-
de ex se ordinabiles sunt, mediante imperio cha-
ritatis, in ejus objectum, nempe in Deum ut fi-
nem ultimum.

Dices secundo: Non sufficit quæcumque præ-
terita intentio conficiendi Sacramenta, ad hoc
ut minister censeatur habere virtutem intentionem
quando illa conficit, alioquin unica inten-
tio celebrandi & conficiendi sacramentum Eu-
charistiæ duraret per totam vitam, etsi nunquam
amplius cogitaretur de conficiendo hoc sacra-
mento: Ergo similiter primus actus charitatis,
elicitus initio vitæ aut iustificationis, non sufficit
ad hoc ut homo iustus virtualiter censeatur re-
ferre actus virtutum moralium in Deum ut in fi-
nem ultimum, sed ad hoc requiritur aliquis actus
charitatis, proxime præcedens, eadem saltem
die elicitus.

Respondeo concessio Antecedente, negando
consequentiam, & parietatem. nam si in ministro
sacramentorum intentio actualis conficiendi sa-
cramenta sit valde antiquata, & longo tempore
præcesserit, non perseverat aliquis effectus ipsius
in quo remaneat virtualiter: in homine autem
iusto, perseverat habitualis & moralis con-
versio ad Deum, tanquam effectus primæ
dilectionis, quæ in Deum actualiter ordinavit,
quandiu per peccatum mortale non retractatur;
& sic ex vi talis dilectionis, omnes actus boni,
respicientes fines bonos proximos, in Deum vir-
tualiter referuntur.

Obijcies quarto: Omnes virtutum moralium
actus erant in Christo domino infiniti valoris &
meriti, ratione dignitatis Personæ: Ergo etiam
in homine iusto, meritorij sunt, ex hoc præcisè
quod à persona grata procedunt.

Respondeo distinguendo Antecedens: Omnes
virtutum moralium actus erant infiniti valoris &
meriti in Christo, ratione dignitatis suppositi in-
finiti, merè materialiter & concomitanter se ha-
bentis ad eorum productionem, nego Antece-
dens: concurrentis ad illos per modum principij
quod formaliter, concedo Antecedens. Similiter
distinguo Consequens: Ergo similiter actus homi-
nis iusti meritorij erunt ex hoc præcisè quod pro-
cedant à persona grata, gratia & charitate cōcur-
rentibus

rentibus per modum principii ad alios imperandum, concedo: gratia & charitate merè concomitantè & materialiter se habentibus ad ipsos, nego.

156. Objicies ultima: Ut opera moraliter bona sint satisfactoria de condigno pro peccatis, nõ requiritur relatio seu imperium charitatis. Ergo neque ut sint meritoria de condigno vitæ æternæ.

Respondeo dato Antecedente, de quo in Tractatu de penitentia, negando consequentiam & paritatem: quia aliunde petitur condignitas satisfactionis, & aliunde condignitas meriti, condignitas enim satisfactionis sumitur ex adæquatione poenæ cum culpa, juxta illud Apocal. 18. *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum datus illi tormentum & luctum*; ad hoc autem ut poena sit æqualis culpæ, charitatis imperium non requiritur meritum verò de condigno vitæ æternæ fundatur in proportionem actus cum tali præmio, quam actus virtutum moralium acquiritarum, sine actuali aut virtuali saltem charitatis imperio, habere nequeunt.

§. IV.

Opinio Suavis refellitur, & D. Thomæ sententia statuitur.

Deo secundò, actus fidei & spei, ac virtutum moralium infusarum, ab homine iusto elicitos, nisi à charitate formaliter aut saltem virtualiter imperentur, non esse meritorios de condigno præmij essentialis, sed tantum accidentalis.

157. Hanc conclusionem ita clarè & expressè docet S. Thomas variis in locis, ut de eius mente nullus dubitandi locus remaneat. In primis enim hic art. 4. in corp. sic dicitur: *Vita æterna in Dei fruitione consistit: motus autem humanae mentis ad fruitionem divini boni est proprius actus charitatis, per quem omnes actus aliarum virtutum ordinantur in hunc finem, secundum quod alie virtutes imperantur à charitate.* Et idè meritum vitæ æternæ primò pertinet ad charitatem, ad alias autem virtutes secundariò, secundum quod earum actus à charitate imperantur. Ubi loquitur de actibus omnium virtutum, etiam fidei, & virtutum moralium infusarum. Unde in solut. ad 3. ait: *Fidei actus non est meritorius, nisi fides per dilectionem operetur, ut dicitur ad Galat. 5. Similiter etiam actus patientie & fortitudinis non est meritorius, nisi aliquis ex charitate hæc operetur: secundum illud 1 ad Corinth. 13. Si iradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.*

Deinde idem S. Doctor 1. p. quæst. 12. art. 6. diversitatem visionis beatificæ reducit in diversitatem luminis gloriæ, diversitatem verò luminis gloriæ, in diversitatem charitatis, ait enim: *Intellectus suus participans de lumine gloriæ, perfectus Deum videbit. Plus autem participabit de lumine gloriæ, qui plus habet de charitate: quia ubi major est charitas, ibi est maius desiderium, & desiderium quodammodo facit desiderantem aptum & paratum ad susceptionem desiderati: unde qui plus habet de charitate, perfectius Deum videbit, & beatior erit.* Similiter in 4. dist. 49. quæst. 1. art. 4. quæst. unc. 4. docet diversitatem mansionum in celo, ex sola charitate, tanquam

A ex meriti radice, defumi: *Actus noster* (inquit) *non habet quod sit meritorius ex ipsa substantia actus, sed solum ex habitu virtutis quo informatur: vis autem merendi est in omnibus virtutibus ex charitate, quæ habet ipsum finem pro objecto: & idè diversitas in merendo (præmium essentialis) tota reducitur ad diversitatem charitatis, & sic charitas via distinguit mansiones per modum meriti.* Item 1. p. quæst. 95. artic. 4. hæc scribit: *Quantitas meriti ex duobus pensari potest: uno modo ex radice charitatis & gratiæ; & talis quantitas meriti respondet præmio essentiali, quod consistit in Dei fruitione: qui enim ex majori charitate aliquid facit, perfectius Deo fruitur. Alio modo pensari potest quantitas meriti ex quantitate operis: quæ quidem est duplex, scilicet absoluta, & proportionata vidua enim quæ misit duo era minuta in gazophylacium, minus opus fecit quantitate absolutè, quam illi qui magna munera posuerunt, sed quantitate proportionali vidua plus fecit secundum sententiam Domini, quia magis ejus facultatem superabat. Vtraque tamen quantitas meriti respondet præmio accidentaliter, quod est gaudium de bono creato.*

Denique idem Doctor Angelicus super cap. 3. Epistolæ ad Corinth. lect. 2. hæc verba Apostoli, *Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem*, exponens, hæc habet: *Præmium laboris nostri attenditur primò secundum formam charitatis, cui respondet merces essentialis: unde dicitur Ioan. 14. Qui diligit me, diligitur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum: unde qui ex majori charitate laborat, licet minorem laborem patiat, plus de præmio essentiali accipiet. Secundo ex specie operis: sicut enim in rebus humanis ille magis præmiatur, qui in digniori opere laborat, sicut architector, quàm artifex manualis, licet minus labores corporaliter: ita etiam in rebus divinis ille qui in nobiliori opere occupatur, maius præmium accipiet, quantum ad aliquam prærogativam præmij accidentalitè, licet forte minus corporaliter labores: unde aureola datur doctoribus, virginibus, & martyribus. Ubi manifestum est, S. Thomam loqui de opere ex virtute supernaturali & infusa procedente, quia aureola, & quodcumque aliud præmium accidentale, correspondere non potest virtuti naturali & acquisitæ, ex propria ipsius bonitate.*

Potest etiam conclusio multiplici ratione suaderi. Prima est: Perfectio vitæ Christianæ essentialiter consistit in charitate: Ergo meritum præmij essentialis in illa sola fundatur; subindeque nulli alteri virtuti potest competere, nisi ex ejus motione & imperio. Consequentia manifesta est: præmium enim essentialis patriæ correspondet perfectioni essentiali vitæ, unde tantò major quis erit in beatitudine, quantò præstantior fuit in perfectione vitæ Christianæ. Antecedens verò docetur à D. Thoma 2. 2. quæst. 184. art. 1. ubi illud probat in argumento *sed contra*, ex illo Apostoli ad Colos. 3. *Super omnia charitatem habere, quod est vinculum perfectionis*; subdens: *quia scilicet omnes alias virtutes quodammodo ligat in unitatem perfectam.* In corp. verò articuli, sic dicitur: *Vnusquodque dicitur esse perfectum, in quantum attingit proprium finem, qui est ultima rei perfectio: charitas autem est quæ unit nos Deo, qui est ultimus finis humanæ mentis, quia qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo, ut dicitur 1. Ioan. 4. Et idè secundum charitatem specialiter attenditur perfectio Christianæ vitæ. Et in resp. ad 2. ait: *Dupliciter potest dici aliquis perfectus: uno modo simpliciter; quæ quidem perfectio**

perfectio attenditur secundum id quod pertinet ad ipsam rei naturam, puta si dicatur animal perfectum, quando nihil ei deficit ex dispositione membrorum, & alii huiusmodi quæ requiruntur ad vitam animalis. Alio modo dicitur aliquid perfectum secundum quid: quæ quidem perfectio attenditur secundum aliquid extrinsecum adiacens, puta in albedine, vel nigredine, vel in aliquo huiusmodi. Vita autem Christiana specialiter in charitate consistit, per quam anima Deo coniungitur: unde dicitur Ioan. 3. Qui non diligit, manet in morte. Et ratio secundum charitatem attenditur simpliciter perfectio Christiana vita, sed secundum alias virtutes secundum quid. Ex quo sic licet arguere: Perfectioni vite Christiane simpliciter tali correspondet in patria primum quod est tale simpliciter, tali correspondet in patria primum quod est tale simpliciter, & per consequens quod est essentialiter perfectioni verò secundum quid, primum tantum secundum quid, seu accidentale debetur: At qui secundum charitatem attenditur simpliciter perfectio Christiana vita, & secundum alias virtutes secundum quid, inquit S. Doctor iam relatus: Ergo primum essentialiter in patria correspondet soli charitati; accidentale verò aliis virtutibus, ex vi propriæ bonitatis intrinsecæ: unde nisi earum actus à charitate imperentur, non erunt meritorij pramij essentialis, sed tantum accidentalis.

Huius doctrinæ & rationi D. Thomæ SS. Patrum testimonia suffragantur: nam S. Augustinus lib. de natura & gratia cap. 42. sic ait: *Charitas est personæ plenissima, perfectissimaque iustitia*, Et cap. ultimo *Charitas inchoata inchoata iustitia est: charitas perfecta perfecta iustitia est; charitas perfecta iustitia est*. Et D. Bernardus serm. 27. in Cant. magnitudinem animæ, seu perfectionem eius essentialem in ordine supernaturali, ex magnitudine seu perfectione charitatis docet esse metiendam. *Quantitas cuiusvis anime* (inquit) *assumitur de mensura charitatis quam: ut verbi gratia, quæ multum habet charitatis, magna sit; quæ parum, parva; quæ verò nihil, nihil: dicente apostolo, si nullo charitatem non habuerit, nihil sum.*

Secunda ratio: Per illud solum meremur primum essentialiter (quod consistit in fruitione ultimi finis) per quod solum in huiusmodi finem tendimus: Sed per solum charitatem in Deum ut in finem ultimum tendimus; nam per actus virtutum moralium acquiratarum non tendimus nisi in bonum honestum ordinis supernaturalis; per actus verò virtutum moralium infusarum, in bonum honestum ordinis supernaturalis: Ergo per solos actus à charitate elicitos, vel imperatos, primum essentialiter meremur.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Nulla virtus potest ferri extra suum objectum specificativum, & elevari ad attingendum objectum specificativum alterius virtutis superioris, nisi medio eius imperio ad talem finem referatur & ordinetur: Sed Deus, ut ultimus finis supernaturalis, est objectum proprium, & specificativum charitatis: Ergo nulla virtus potest ferri in Deum ut ultimum finem supernaturalem, nisi mediante imperio seu motione charitatis. Unde D. Thomas hic art. 4. ad 1. *Charitas in quantum habet ultimum finem pro objecto, movet alias virtutes ad operandum: semper enim habitus ad quem pertinet finis, imperat habitibus ad quos pertinent ea quæ sunt ad finem.*

Confirmatur amplius: In quocunque genere sunt entia imperfecta & perfecta, imperfecta,

A ratione perfectorum ordinantur ad consecutionem finis illius generis; imperfectiora enim non immediate & proxime attingunt consecutionem finis, sicut perfectissima: Ergo cum virtutes morales, tam acquisite, quam infusæ, sint imperfectiores charitate, quæ est prima & præstantissima omnium virtutum, non possunt perfecte attingere Deum ut ultimum finem supernaturalem, nec suos actus in illum referre, nisi mediante imperio charitatis. Consequentia patet: Antecedens verò variis exemplis declaratur & suadet. Nam in serie prædestinationis, licet omnia media & effectus prædestinationis ordinentur ad consecutionem eiusdem finis, nunquam enim ordinatur medio altero perfectiori, v. g. auxilia sufficientia collata prædestinatis, in veriori sententia, sunt effectus prædestinationis, & tamen non ordinantur perfecte, efficaciter, & infallibiliter ad consecutionem finis, nisi medio auxilio efficaci. Similiter permissio peccati est effectus prædestinationis, & tamen non conducit ad finem prædestinationis consequendum, nisi mediâ penitentia, vel humilitate. Imò omnia merita, etiam actus charitatis, non conducunt ad consequendam gloriam, nisi medio dono perseverantiæ. Denique quando inter primum & ultimum finem sunt plures fines intermedij, ratione finis intermedij magis propinqui ultimo fini, ceteri fines & media ultimum finem attingunt: unde in ordine supernaturali omnes actus virtutum moralium, tam infusarum, quam acquiratarum, debent ferri in finem ultimum, medio aliquo, quod immediatus & proximus ipsum attingat; quod non potest esse aliud quam actus charitatis, cuius objectum est ultimus finis ordinis supernaturalis; & per consequens solum ex imperio charitatis habent quod sint meritorij pramij essentialis.

B Tertia ratio: Omne meritum vite æternæ simul etiam incrementum charitatis meritum est, ut communiter docent Theologi: Sed charitas non augetur nisi per actus ab ipsa elicitos, vel imperatos, ut frequentius docent Theologi in Tractu de charitate: Ergo illa solum opera meritoria sunt vite æternæ, quæ vel sunt actus charitatis elicitos, vel ab ipsa imperati.

Quarta ratio: Non est æquum, nec rationi consonum, quod ancillæ & pedisseque habeant idem primum, & eandem coronam, ac domina & regina, nisi ex eius imperio: Sed charitas est regina & domina aliarum virtutum, quæ sunt veluti eius ancillæ & pedisseque: Ergo charitati specialis debetur corona, nimirum gloria essentialis, quæ proinde non tribuitur aliis virtutibus, nisi ex eius imperio.

Quinta ratio: Ut actus sit meritorius vite æternæ, debet in bonum Dei præmiantis referri, ut art. 2. ostendimus, explicando conditiones ad meritum requisitas: Sed opera aliarum virtutum non referuntur in bonum divinum, nisi à charitate, quæ sola bonum divinum, seu Deum ut in se bonum respicit; fides enim tendit in Deum, ut est prima veritas; spes, ut est bonum nostrum, & consequenter ex propria ratione bonum Dei non respiciunt; virtutes verò morales acquisite, vel infusæ, quæ in voluntate, aut in appetitu sensitivo resident, ordinantur ad reddendum debitum Deo, vel proximo, vel ad moderandas & rationi subiacendas passiones inordinatas appetitus irascibilis, vel concupiscibilis: Ergo opera aliarum

vix

virtutum non sunt meritoria vite æternæ, nisi ex charitatis imperio. Unde D. Augustinus de spiritu & littera cap. 14. cum dixisset *Mandatum non servari* (utique fructuose) *nisi fiat ex amore iustitiae*, rationem subiungit, dicens: *Non enim fructus est bonus, qui de charitatis radice non surgit.* Et ad id probandum adducit illud Apostoli ad Galat. 5. *In Christo i. esu neque circumcisio alicui valet, neque preputium, sed fides qua per charitatem operatur.* Item in Scriptura ipsa patientia martyrij, quæ est actus præstantissimus fortitudinis, non coronatur, nisi ratione dilectionis: dicitur enim Jacobi 1. *Beatus vir qui sustinet tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vite, quam repromisit Deo diligentibus se:* ubi promissio mercedis non fit patientibus, sed diligentibus. Similiter 1. ad Corinth. 2. bona seu dona invisibilia gloriæ cœlestis dicuntur præparata soli charitati: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparavit Deus iis qui diligunt illum.* Cui consonat oratio illa Ecclesiæ, Dominica 3. post octavas Trinit. *Deus qui diligentibus de bona invisibilia præparasti, infunde cordibus nostris tui amoris affectum, ut se in omnibus, & super omnia diligentes, promissiones tuas, quæ omne desiderium superant, consequamur.* Denique Apocal. 21. Angelus mensuram arundineam auream metitur portas, & murum cœlestis Jerusalem, ut per hoc significaret charitatem esse mensuram gloriæ essentialis, & gradus luminis gloriæ commensurari gradibus charitatis: juxta illud Augustini lib. 83. questionum, quæst. 46. *Anima quantum charitati adhaerescit, tantum lumine gloriæ illustrabitur.* Cujus vestigis inhaerens Angelicus Doctor 1. p. quæst. 12. artic. 6. super articulo ait: *Plus participabis de lumine gloriæ, qui plus habet de charitate.*

§. V.

Corollaria præcedentis doctrine.

166. **E**X dictis inferes primò, in actibus virtutum infusarum, & acquisitarum, cum ex charitatis imperio procedunt, distinguendam esse duplicem bonitatem; unam quæ ipsis competit ex vi propriæ linear, per ordinem ad proprium & connaturale objectum; & aliam quam habent ex charitate derivatam, per quam ordinantur in finem ultimum. In prima bonitas fundatur meritum præmij accidentalis; in secunda verò meritum præmij essentialis, ut ostensum est. Quare si essent duo homines, quorum unus per actum remissum charitatis pateretur martyrium, alter verò per intensiorem actum daret potum aquæ frigide, iste magis mereretur de præmio essentiali, alter verò consequeretur majus præmium accidentale, haberet enim aureolam martyrij, quæ isti non daretur. Unde Chrysostomus super illud Marci 9. *Quisquis dederit vobis calicem aque in nomine meo, non perdet mercedem suam,* relatus à D. Thoma in catena aurea, sic ait: *Non pretium dati, sed affectus dantium, facit opus dignum mercede.* Aliqui etiam existimant, cum qui continuat per aliquod tempus, aut multiplicat actus virtutum infusarum, vel acquisitarum, etiam ex imperio charitatis, & non elicit actus intensiores illius, mereri quidem majus præmium accidentale, non tamen majus præmium essentialis, sed idè pluribus ritualis: ex quo habebit specialem glo-

A riam accidentalem supra alios, qui non ita multiplicarunt aut continuaverunt charitatis actus. Cui sententiæ favere videtur D. Thomas locis citatis, & S. Vincentius Ferrerius serm. 4. in septuagesima, ubi hæc habet: *Meritum essentialis seu principale non computatur secundum multiplicationem operum, vel durationem temporis, sed majorem charitatem, juxta illud Augustini: Non numero sitas operum, non diuturnitas temporum, sed major charitas, majorque voluntas, augeat premium.* Hanc doctrinam si bene considerarent tepidi, melius sibi caverent, & in actus ferventiores charitatis prorumpentes, non ornandæ solum quibuldā gaudiorum accidentalium flosculis coronæ, sed essentiali præmio ampliando & augendo diligentius studerent.

B Inferes secundò, quod si aliquis post acceptam gratiam in sacramento penitentiae cum sola attritione, eliciat actum alicujus virtutis acquisitæ, vel infusæ, temperantiæ v.g. vel religionis, & moriatur statim, antequam actum charitatis eliciat, non obtinebit gloriam essentialis ex meritis, & titulo præmij, sed duntaxat titulo hereditatis, in quantum erit filius Dei adoptivus per gratiam: cum enim charitas sit radix meriti vite æternæ, seu præmij essentialis, repugnat dari tale meritum, nisi aliquis ejus actus præsupponatur. Hæbit tamen ratione illorum actuum gloriam aliquam accidentalem, quia sicut omnis actus malus aliquā penā ponitur, ita & omnis bonus aliquo præmio, saltem accidentali, remuneratur.

C Inferes tertio, actus aliarum virtutum, quantumcumque perfectos, vel intensos, non mereri augmentum gratiæ & charitatis, nisi à charitate, virtualiter saltem, imperati sint: cum enim præmium essentialis patriæ, in clara Dei visione consistens, intensiori gratiæ & charitatis proportionetur & adequetur, eodem modo philosophandum est de merito augmenti gratiæ & charitatis, ac de merito præmij essentialis: unde si actus aliarum virtutum præmium essentialis mereri nequeant, nisi à charitate, virtualiter saltem, imperentur, non poterunt etiam, sine ejus imperio, augmentum gratiæ & charitatis promereri.

D Inferes quartò, virtutes morales infusæ non posse augeri, nisi etiam charitas augeatur. Ratio est, quia voluntas non potest ferri intensius in media, nisi etiam intensius feratur circa finem; cum finis sit ratio volendi & eligendi media ad ipsum conducentia: Sed virtutes morales infusæ versantur circa media, charitas verò attingit ultimum finem, qui est objectum specificativum illius, ut supra declaravimus: Ergo repugnat virtutes infusæ augeri, nisi etiam habitus charitatis intendatur. Unde actus virtutum moralium infusarum includunt imperium charitatis, & sine illo esse nequeunt, ut colligitur ex D. Thoma supra quæst. 65. art. 2. ubi docet omnes virtutes morales infusæ esse connexas charitati, sicut acquisitæ sunt connexæ prudentiæ: Ergo sicut nullus est actus virtutis acquisitæ, qui judicium prudentiale, non involvat, aut supponat; ita nullus est actus virtutis moralis infusæ, qui non includat, aut supponat charitatis imperium; quare idem S. Doctor 2. 2. quæst. 12. art. 2. ad 2. ait: *Martyrium est actus charitatis ut imperantis, fortitudinis autem ut elicientis.*

E Ex hoc corollario solum manet præcipuum fundamentum alicujus Recentioris, qui contra nostram

nostram conclusionem sic arguit: Iustus eliciens A
actum temperantiae infusus v.g. meretur de con-
digno eius augmentum, imò si sit intensior habi-
tudo præexistente est ultima dispositio ad eius aug-
mentum: Ergo etiam meretur de condigno aug-
mentum gratiae & charitatis, & per consequens
vitae aeternae, & praemii essentialis. Probatur con-
sequentia: Aucta proprietate, non potest non
augeri essentia, & contra: Sed virtutes morales
infusae sunt proprietates gratiae sanctificantis: Er-
go aucta virtute morali infusa, debet etiam gratia
habitudo augeri.

Ad hoc, inquam, fundamentum solutio patet
ex jam dictis: Antecedens enim distinguendum
est: iustus eliciens actum temperantiae infusae in-
tensorem habitu, meretur eius augmentum,
ratione imperij charitatis in tali actu virtuali-
ter inclusi vel ad illum praesuppositi, concedo
Antecedens: secluso imperio formali, vel sal-
tem virtuali charitatis, nego Antecedens. Simi-
liter distinguo Consequens: Ergo meretur etiam
augmentum gratiae & charitatis, ratione imperij,
charitatis, concedo secluso, vel praefixo tali im-
perio, nego. Alia argumenta §. sequenti solven-
tur.

§. VI.

Diluuntur fundamenta aduersae sententiae.

Obijciens primò: Actus eliciti à virtutibus
infusis, siue moralibus, siue Theologicis, se-
cluso imperio charitatis, habent omnes condi-
tiones ad merendum requisitas, siue ex parte per-
sonae merentis, siue ex parte ipsius actus merito-
rij: in primis enim sunt actus hominis iusti, &
victoris, ut supponimus: deinde hi actus sunt
veritatis, ut patet, & supponuntur esse liberi
sunt etiam supernaturales quoad substantiam, cum
elicantur ab habitibus infusis & supernatu-
ralibus, propter motum supernaturalem: deni-
que, cum illi actus à Deo ut auctore supernatu-
rali procedant, ad ipsum ut finem ultimum su-
pernaturalem tendunt & referuntur; nam ulti-
mus finis semper proportionatur primo agenti:
Ergo tales actus, etsi à charitate non imperen-
tur, sunt meritorij vitae aeternae, & praemii essen-
tialis, & non solum accidentalis.

Confirmatur: Omnis actus qui procedit à
gratia habituali sanctificante, est meritorius vi-
tae aeternae, positis praedictis conditionibus, gra-
tia enim dignificat tam subiectum in quo est,
quam operationes ejus quae ab ipsa proce-
dunt: Sed actus eliciti à virtutibus infusis,
procedunt à gratia habituali sanctificante; cum
enim omnes virtutes infusae emanent à gratia,
sicut proprietates ab essentia, ipsa gratia opera-
tur medijs omnibus illis, eo modo quo essen-
tia medijs suis proprietatibus activis, scilicet
potentis: Ergo tales actus sunt meritorij vitae
aeternae.

Confirmatur ampliùs: Ad meritum de condi-
gno sufficit quod habeat proportionem cum pra-
mio: Sed omne opus gratiae habet proportio-
nem cum vita aeterna: Ergo de condigno illam
meretur. Minor probatur: Motus cujuslibet na-
turae habet proportionem ad finem illius, sicut
motus gravium & levium est proportionatus ad
fines ipsorum, & illa ad centrum perducit: Sed
proprius finis gratiae est vita aeterna, unde Ioan.
4. gratia vocatur *fons aquae salientis in vitam*
aeternam: Ergo omnis motus gratiae est propor-

Tem IV.

tionatus cum vita aeterna, & ad illam hominem
perducit.

Ad objectionem respondeo, actibus elicitis à
virtutibus infusis, secundum se spectatis, & pra-
cisco charitatis imperio, deesse unam & praeci-
pua conditionem, ad meritum de condigno
vitae aeternae requisitam, nimirum perfectam re-
lationem & tendentiam in Deum ut finem ulti-
mum supernaturalem: licet enim ex natura sua,
& ex eo quod à virtutibus supernaturalibus & in-
fusis procedunt, ad ultimum finem superatura-
lem ordinantur, haec tamen ordinatio est imper-
fecta; et enim ordinatio generalissima, quae om-
nia pertinentia ad unum genus, in finem illius
quomodocumque tendunt, & veluti quaedam
exigentia, quae ex natura sua postulant in finem
ultimum supernaturalem per charitatem perfecte
referri. Unde in hoc distinguuntur actus virtutum
moralium infusarum ab actibus virtutum mora-
lium acquiratarum, quod isti solum habent po-
tentiam obedientialem, ut in ultimum finem su-
pernaturalem per charitatem ordinentur, illi verò
ad hoc proximam & connaturalem capacitatem
& exigentiam habent.

Ad hoc quod meritum dicit ordinem explicitum
ad praemium illi, correspondens, & refertur in
bonum & obsequium praemiantis: actus verò à
virtutibus infusis eliciti, implicite solum ad
Deum ut finem ultimum supernaturalem refe-
runtur, quatenus scilicet explicite proprium ob-
jectum respiciunt, quod tanquam finis particu-
laris & proximus sub fine ultimo universali con-
tinetur: illi etiam bonum divinum, seu Deum ut
in se bonum, proprie non respiciunt, sed illum
sub ratione veri, vel quatenus est bonum no-
strum, aut prima regula totius honestatis &
bonitatis moralis, attingunt, ut in ultima ratione
nostrae conclusionis expendimus; unde praeter
hanc relationem implicitam & imperfectam,
aliam explicitam & perfectiorem exigunt, ut sint
meritorij de condigno vitae aeternae, & debent in
bonum & obsequium Dei formaliter, aut saltem
virtualiter, per charitatem referri.

Ad primam confirmationem, concessa Majori,
distinguo Minorem: Actus eliciti à virtutibus
infusis, procedunt à gratia sanctificante, median-
te charitatis imperio, concedo Minorem: inde-
pendenter ab imperio charitatis, nego Minorem.
Similiter distinguo Consequens: Ergo
sunt meritorij vitae aeternae, mediante imperio
charitatis, concedo: secluso charitatis imperio
formali, aut virtuali, nego. Solutio patet ex
dictis corollar. 4. ibi enim ex D. Thoma osten-
dimus, nullum esse actum virtutis moralis infusae,
qui non includat, vel supponat charitatis impe-
rium; quia omnes virtutes morales infusae sunt
connexae charitati, sicut acquiratae sunt connexae
cum prudentia. Ad hoc quod actus virtutis mora-
lis infusae praesupponit & includit iudicium pru-
dentiae infusae, sicut actus virtutis moralis acqui-
sitae praesupponit & includit iudicium prudentiae
acquiratae: constat autem quod sicut iudicium pru-
dentiae acquiratae praesupponit rectum affectum
circa bonum morale, quod est finis actuum mo-
ralium, sic iudicium prudentiae infusae praesuppo-
nit rectum effectum circa Deum finem superna-
turalem, qui est objectum charitatis: Ergo actus
virtutis moralis infusae est propter motum cha-
ritatis, & includit aut supponit necessario ejus
imperium.

Ex quo patet responsio ad secundam confir-
ma-

Bb

ma-

mationem: concessa enim Majori, Minor distinguenda est: Omne opus gratiae habet proportionem cum vita aeterna, mediante imperio charitatis, concedo Minorem: scilicet charitatis imperio, nego Minorem. Ad probationem illius, distinguo Majorem: motus cujuslibet naturae habet proportionem ad finem illius si sit perfectus, concedo: si sit imperfectus, nego. Motus verò gratiae imperfecti sunt, & veluti informes, nisi à charitate imperentur: unde sine ejus motione & imperio non possunt efficaciter tendere in finem ultimum, nec per consequens vitam aeternam de condigno promereri. Nec obstat quod gratia Ioan. 4. appelletur *pons aquae salientis in vitam aeternam*: per hoc enim non significatur, quod gratia sanctificans immediate per se ipsam tendat in vitam aeternam, & claram Dei visionem, sed solum mediante charitate, quae est prima & principalis eius proprietas, & formalis tendentia seu inclinatio in finem supernaturalem. Sicut in naturalibus gravia & levia immediate per propriam naturam & substantiam non tendunt ad centrum, sed mediante gravitate & levitate, quae sunt principia proxima motus sursum & deorsum.

178. Obijcies secundò: actus fidei & spei, si fiant à persona iustificata, sunt meritorij de condigno vitae aeternae, sine alia relatione superaddita ad Deum, & praeciso quocumque charitatis imperio: Sed fides & spes sunt virtutes infusae: Ergo actus virtutum infusarum, in homine iusto, sunt meritorij de condigno vitae aeternae, etsi per charitatis actum non referatur in Deum. Major probatur. Primo autoritate d. Thomae 2.2. quæst. 2. art. 9. ubi quaerens an actus fidei sit meritorius? respondet affirmativè, & ratione reddit, *quia est actus intellectus assentientis veritati divinae ex imperio voluntatis à Deo motae per gratiam*. Et in resp. ad 1. dicit quod licet actus fidei non sit meritorius sine charitate, tamen charitate superveniente fit meritorius. Secundò probatur ratione: Actus fidei est dispositio valde proportionata premio vitae aeternae, ut docet D. Thomas in hac parte supra quæst. 4. art. 3. ubi ait, quod fidei in via correspondet visio in patria, in qua formaliter consistit beatitudo. Idem dici potest de spe: tum quia est valde affinis fidei: tum etiam quia sicut fidei correspondet clara visio in patria, ita & spei comprehensio, ut ibidem asserit S. Doctor: Ergo actus fidei & spei sunt meritorij de condigno vitae aeternae, si fiant à persona iustificata, & in gratia existente, quamvis nullum supponant charitatis imperium.

179. Respondeo negando Majorem quoad utramque partem. Et ad primam ejus probationem dico, D. Thomam per imperium voluntatis à Deo motae per gratiam, intelligere imperium charitatis: Quia, ut docetur in Tractatu de fide, pia affectio voluntatis ad credendum in iustificatione est actus à charitate elicited, vel saltem imperatus. Unde quando idem S. Doctor in resp. ad 1. asserit, charitate superveniente, actum fidei fieri meritorium, hoc non debet intelligi solum de charitate habituali, sed etiam de actuali, formaliter aut virtualiter talem actum imperante: actus enim fidei non est meritorius, quamdiu est informis: est autem informis, donec à charitate imperetur, & quousque verificentur verba illa Apostoli ad Galat. 5. *fides quae per dilectionem operatur*.

A Ad secundam probationem similiter dico, quod actus fidei est dispositio valde proportionata premio vitae aeternae, quando est formatus, & à charitate formaliter aut virtualiter imperatus: secus verò si sit informis, & si non includatur aut supponatur charitatis imperium. Unde quando D. Thomas ait, fidei in via correspondere visionem in patria, loquitur de fide formata, & à charitate imperata. Idem, servatà proportionem de actu spei dicendum est: licet enim illa sit virtus theologica, & propterea attingat Deum immediate, non tamen attingit illum ut est bonus in se, sed solum quatenus est bonum nostrum, & prout à nobis diligitur amore concupiscentiae; unde ut attingat illum, ut in se bonus est, & in ejus obsequium & bonum referatur, requiritur charitatis imperium.

B Obijcies tertio: Siquis subito rapiatur ad martyrium, ita ut ipsi locus non relinquatur ad referendum per actum charitatis illud opus heroicum in Deum, ut finem ultimum, absque dubio meretur vitam aeternam de condigno, & tamen nulla est relatio charitatis, neque actualis, neque virtualis: Sed martyrium est actus fortitudinis, quae inter virtutes morales infusas numerantur: Ergo ut actus virtutis moralis infusae sit meritorius de condigno vitae aeternae, non requiritur relatio seu imperium charitatis.

C Respondeo eum qui rapitur ad martyrium, 181. communiter & regulariter habere actum charitatis, juxta illud Christi Domini: *Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat pro amicis suis*. Quod si expresse tunc actum charitatis non liceat, nihilominus ibi erit virtualiter & implicite charitatis imperium, ratione actus quo homo in primo instanti iustificationis, diligendo Deum ut ultimum finem supernaturalem, totam vitam suam retulit in Deum, quantum ad omnes actiones in ipsum referibiles: cum enim bonorum actuum operatio sit executio talis propositi, virtualiter ipsum includit, nisi per peccatum mortale talis intentio revocetur, vel interrumpatur, ut §. 3. in solutione tertiae objectionis declaravimus.

D Obijcies quartò: Actus virtutum moralium infusarum ex bonitate sibi propria merentur prae-mium accidentale ut supra diximus: Ergo & gloriam essentialem. Consequentia probatur: cum enim prae-mium accidentale supponat essentialē, & ex illo veluti refultet, non videtur posse augeri, nisi illud pariter augeatur.

E Respondeo concessio Antecedente, negando 183. Consequentiam. Ad cuius probationem dicendum, quod quamvis prae-mium accidentale necessario supponat essentialē, potest tamē augeri, non aucto essentiali, ut patet in martyribus, qui interdum sunt minores in charitate, & consequenter in prae-mio essentiali, pluribus Confessoribus, & tamen sunt eminentiores in prae-mio accidentali, scilicet in aureola martyrij, ut docet S. Thomas quæst. 26. de verit. art. 6. ad 8. dicens: *Aliquis Confessor potest aliquo Martyre esse eminentior, quantum ad prae-mium essentialē: Martyr tamen eminet, quantum ad prae-mium accidentale*.



ARTICVLVS VII.

An homo possit sibi vel alijs de condigno, vel saltem de congruo mereri primam gratiam justificantem, vel augmentum eius, aut primam gloriam, primæ gratiæ habituali correspondentem?

44. *Hæc primam gratiam iustificantem, quia de
peccato certum est, & in varijs Concilijs contra B
Pelagianos & Semipelagianos definitum, ho-
minem nullo plane modo possemus primam
gratiam actualem, prævenientem, & excitan-
tem, qualis est prima vocatio. unde Apo-
stolus ad Ephes. 1. ait nos esse forte vocatos,
subinde nullis præcedentibus meritis, vel
occasionibus, aut congruitatibus: qui enim forte
eligitur, omnem illam præventionem excludit,
ut idem dicit. 4. observat S. Thomas, iudens:
Quia formibilis est aliud quam inquisitio rerum, qua
et divina voluntate sunt: gratia autem eius ex sola
divina voluntate dependet, indest quod gratia prima
vocativa dicitur fors, quia Deus per modum fors,
suumque occultum prævidentiam, non ex alicuius
meritis, per gratiam internam vocat. Unde Tri-
dentinum sessione 6. cap. 5. Declarat ipsius
iificationis exordium in auctoritate Dei per Christum
solum præveniente gratia sumendum esse, hoc est ab
tota vocazione quâ NULLIS EORUM EXISTENTIBUS
MERITIS, vocantur. Ubi illa universalis nega-
tiva, nullis existentibus meritis, videtur omne
meritum, tam de condigno, quam de congruo
excludere. De quo plura diximus in Tractatu
de prædestinatione.*

Tota ergo difficultas ad primam gratiam iustificantem devolvitur, id est ad gratiam illam quæ infunditur à Deo in iustificatione impij, dum remittitur peccatum; quæ gratia dicitur prima, non quia infunditur in prima iustificatione, cum in omni iustificatione detur prima gratia, sed ad distinctionem augmenti gratiæ, quod dicitur gratia secunda. Quæstio etiam procedit de merito tam de condigno, quam de congruo: videtur enim quod per actus contritionis & charitatis, qui ad gratiam iustificantem ultimo disponunt, eamque prioritate natura præcedunt, homo possit primam gratiam iustificantem non solum de congruo, sed etiam de condigno mereri; cum illi actus, utpote perfectè supernaturales, & ultimæ dispositiones ad gratiam, sint illi proportionati, & primam gloriam, quæ est quid majus primæ gratiæ, de condigno mereantur, vellemus dicimus. Pro resolutione hujus difficultatis.

Dico primò: Nullus potest de condigno mereri primam gratiam iustificantem, benè tamen eius augmentum, & primam gloriam, primæ gratiæ habituali correspondentem.

Prima pars videtur certa de fide: Tum quia ad
 116. Roman. 3. dicitur, *iustificati gratis per gratiam*
infa. Tum etiam quia Consilium Arauscanum
 can. 17. definit, charitatem esse donum Dei, *desu-*
sum in cordibus nostris, nullis ex parte nostra pra-
cedentibus meritis Et Tridentinum sess. 6. cap. 8.
 praedicta Apostoli verba exponens, ait: *Gratis*
iustificatio dicitur, quia nihil eorum qua iusti-
ficationem procedunt, sive fides, sive opera,
 Rom. 17.

A ipsam justificationis gratiam promerentur. Quod debet intelligi, saltem de merito condigno; aliis nullum excluderet meritum, respectu primæ gratiæ justificantis, ab actibus qui illam præcedunt, cum non desit meritum de congruo, ubi est meritum de condigno.

Accedunt etiam SS. Patrum testimonia : Augu-
stinus enim Epist. 105. ostendit nullum meri-
tum præcedere justificationem. Et de natura &
gratia cap. 5. notat quod in Scriptura justificati
non vasa meritorum, sed *vasa misericordia*, ap-
pellantur, quia prima gratia justificans, non ex
meritis, sed ex Dei misericordia illis tribuitur.
Unde lib. de gratia & lib. arbit. cap. 6. exclamatur:
*Quid daret coronam iustus iudex, si non donaſſet
gratiam misericors pater? Quomodo illa tangam
debita redderetur, nisi prius ista gratuita donare-
tur?* Similia docet Proſper in reſp. ad cap.
6. Gallor. *Iustificatus homo (inquit) id eſt ex im-
pious factus, nullo præcedente bono merito accipit do-
num, quo medio acquirat & meritum.* Et lib. 2. de
vocat. cap. 2. *Datur ergo unicuique gratia ſine
merito, unde tendat ad meritum; & datur ante
illum laborem, unde quiſque mercedem atci-
piat ſecundum ſuum laborem.* Denique Gre-
gorius magnus lib. 18. Moral. cap. 22. aliàs
24. hæc ſcribit: *Hominis meritum divina gratia
non ut veniat inſeruit, ſed poſtquam venerit, facit;
atque ad indignam mentem veniens Deus, dignam
ſibi exhibet retribuendo, & facit in ea meritum quod
remuneret.*

Ratio quoque suffragatur : Nam si aliquis de
con digno meretur primam gratiam, vel eam me-
retur per opera ipsam antecedentia, vel per ope-
ra ipsam subsequētia ? Neutrum dici potest :
Ergo &c. Minor quoad primam partem videtur
certa : Tum quia opera primam gratiam antecē-
dentia, vel sunt purē naturalia, vel impēfēctē
supernaturalia, fubindeque gratiæ sanctificanti,
quæ est perfectissima forma ordinis supernatura-
lis; improporcionata: Tum etiā, quia omne opus
existentis in peccatō impeditur ad indispensationē
et statum subiecti, nec habeat rationem me-
riti apud Deum. Probat verō quantum ad se-
cundam : Primo quia cum meritum sit veluti mo-
tus quiescētis ad viam ad præmium, non potest esse
quid posterius illo ; unde homo non potest me-
reri illud quod jam habet, sicut nec sperare bo-
num quod jam possidet, secundō, quia actus
non potest esse meritorius illius formæ, à quo to-
tū valorem meritum sumit; unde committere
dicitur : *Principium meriti non potest cadere sub me-
rito* : Sed actus qui gratiam sanctificantem in
anima supponunt, et eā sunt posteriores, ab illa
totam suam dignitatem, et valorem meritum
desumunt : Ergo illam mereri nequeunt. Ex quo

E intelligens, quod licet daretur, militem, fortiter & generose pugnando, posse de condigno mereri equum, vel arma sibi à Rege gratis donata, homo tamen per actus primam gratiam subsequentes non posset illam de condigno mereri. Ratio enim disparitatis manifesta est, quia meritum militis, seu bonus usus equi, & armorum, non est effective ab equo & armis, sed à virtute, prudentia, & arte militis, cujus illa sunt tantum instrumenta; prima verò gratia justificans est principium meriti, & valorem meritorum in opera ipsam subsequencia influit. Hanc differentiam insinuat S. Thomas hic art. 5. ad 3. his verbis: Ad tertium dicendum, quod omne bonum opus hominis procedit à prima gratia, sicut à prin-

Bb ij cipio,

capio, non autem procedit à quocunque humano dono; & ideo non est similis ratio & de dono gratia, de dono humano

189. Dices: Licet actus charitatis & contritionis à gratia habituali & affective procedant, possunt tamen ad eam disponere, ut disputatione præcedenti articulo ultimo fuisse ostendimus: Ergo similiter poterunt eam de condigno mereri, quavis ab illa valorem meritorium sumant:

Sed negatur consequentia, & paritas: Tum quia illi actus habent rationem dispositionis ad gratiam, prout procedunt ab illa præcisè ut exercet munus auxilij moventis, priusquam intelligatur dignificare subiectum, ac proinde priusquam subiectum completè & in facto esse intelligatur gratum & acceptum deo: at verò non habent rationem meriti de condigno, nisi prout sunt ab ea ut completè & in facto esse dignificante subiectum, quia meritum de condigno est effectus hominis simpliciter grati & amici Dei. Tum etiam quia efficacia dispositionis non consistit in valore & condignitate respectu formæ, sed in exigentia connaturali ipsius, & sic intelligi potest aliquid à gratia procedere, & ad ipsam disponere; ad hoc enim sufficit, quod illud quod dicitur ad gratiam disponere, aptet subiectum, ut ab eo connaturaliter talis forma exigatur nequit tamen mereri, ut id quod à gratia procedit, habeat totum suum valorem meritorium ab ipsa, & eam respiciat tanquam premium; quia idem esset causa & effectus in eo dem genere causæ, nam eo ipso quod gratia communicaret ipsi operi valorem meritorium, esset causa efficiens moralis illius; ex quo verò esset premium, causaretur ab ipso opere in genere causæ efficientis moralis, quia meritum est causa efficiens moralis præmij.

190. Secunda pars conclusionis, quæ asserit hominem mereri de condigno augmentum gratiæ, non minus est certa quam præcedens: Tum quia Tridentinum sess. 6. can. 32. anathema dicit ei, qui dixerit hominis iustificati bona opera non verè mereri augmentum gratiæ; & Augustinus Tractatu 5. super Epist. Ioan. ait: *Charitas meretur augeri, ut aucta mereatur perici.* Tum etiam quia ut dicitur D. Thomas hic art. 8. *Illud cadit sub merito condigni, ad quod motio gratia se extendit; motio autem alicuius moventis non solum se extendit ad ultimum terminum motus, sed etiam ad totum progressum in motu: terminus autem motus gratia est vita æterna; progressus autem in hoc motu est secundum augmentum charitatis vel gratiæ, secundum illud proverbiorum 4. iustorum semita quasi lux splendens procedit & crescit usque ad perfectum diem, qui est dies gloriæ: sic igitur augmentum gratiæ cadit sub merito condigni.*

191. Addo quod in operibus iustorum reperiuntur omnes conditiones necessariae ad meritum de condigno, respectu augmenti gratiæ: sunt enim, ut respondimus, actus viatorum, liberi, boni, supernaturales, & ordinati ad obsequium & gloriam Dei; & aliunde augmentum gratiæ non est principium meriti, sicut prima gratia iustificans: Ergo nihil impedit quod viri iusti augmentum gratiæ & charitatis de condigno mereri possint. Quomodo verò fiat, & quando conferatur tale augmentum, in Tractatu de charitate dicemus, ubi est proprius locus huius questionis.

192. Tertia verò pars, quæ dicit iustos posse de condigno mereri primam gloriam, prima gra-

A tiæ habituali correspondentem, patet ex dictis: cum enim prima gloria non sit principium merendi, sicut prima gratia, sed potius terminus meriti, nihil obstat quominus homo per actus contritionis & charitatis, in instanti iustificationis elicitos, primam gloriam, primæ gratiæ iustificanti respondentem, de condigno mereatur, quamvis talem gratiam per illos actus de condigno mereri nequeat. Unde D. Thomas supra quest. 112. art. 2. ad 1. ait: *Preparatio hominis ad gratiam habendam quædam est simul cum ipsa infusione gratiæ: & talis operatio est quidem meritoria, sed non gratia quæ iam habetur, sed gloria quæ nondum habetur.* Et Tridentinum sessio 6. can. 32. dicit, *Iustificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Iesu Christi meritum, cuius vivum membrum est, sunt, vere mereri augmentum gratiæ vitæ æternæ, atque etiam gloriæ augmentum.* In quibus verbis observari debet modus loquendi Consilij, aliter loquentis de gloria, quam de gratia: non enim dixit mereri gratiam, & augmentum gratiæ, ne primam gratiam sub merito cadere, docere videretur: de gloria verò non fuit ipsi satis dicere, mereri iustos augmentum gloriæ; ne primam gloriam à merito iustorum excludere videretur.

C Ex his intelliges, primum gradum gloriæ primæ gratiæ iustificanti, & actui charitatis & contritionis, ut per illam formato, respondere; diversa tamen ratione, ut hæreditatem quidem gratiæ habituali, ut mercedem verò, sive præmium, actui meritorio: sicque talem gradum duplici titulo homini iustificato deberi. Dixi ut per illam formato, quia actus contritionis vel charitatis, in instanti iustificationis elicitus, potest considerari dupliciter nempe in ratione dispositionis ultimæ ad gratiam habitualement, & in ratione operationis meritorie: primo modo neque primæ gratiæ, neque primæ gloriæ meritorium est; quia non procedit à gratia, ut est forma sanctificans animam, & dans ei esse divinum participativè sub qua solum ratione est radix & principium meriti; sed ab ea, ut est adhuc in fieri, & gerit vices auxilij, ut disp. præcedenti, art. ultimo declaravimus: secundo modo ille actus primam gloriam de condigno meretur, quia efficienter procedit à gratia, non ut est in fieri, sed in facto esse, & quatenus animæ suum effectum formalem perfectè communicat eademque gratiæ veluti informat, & vitæ æternæ proportionatus redditur. Ex quo solves instantiam, quæ contra tertiam partem nostræ conclusionis fieri posset.

D Dico secundo hominem per actus contritionis & charitatis, qui sunt ultimæ dispositiones ad infusionem primæ gratiæ iustificantis, eam non mereri; etiam de congruo, si meritum de congruo strictè & improprie usurpetur: secus verò, si largè & improprie accipiat.

E Pro intelligentia & probatione huius conclusionis, sciendum est, meritum de congruo sumi posse dupliciter: primo strictè & proprie, pro iure amicabili ad premium; per quod distinguitur à merito de condigno, quod debitum strictæ iustitiæ, & non solum jus & debitum amicitie importat: secundo largè & improprie pro qua cumque exigentia formæ, sive sit per modum juris, aut condignitatis, sive per modum solius habitudinis connaturalis; quo pacto omnis dispositio potest dici meritum de congruo respectu formæ

formæ ad quam disponit, quia eam connaturaliter existit. Hoc præmissis.

Facile probari potest prima pars conclusionis, contra Suarezem, & alios Recentiores, qui meritum de congruo, strictè & propriè sumptum, in actibus contritionis & charitatis, ad justificationem ultimum disponentibus, respectu primæ gratiæ iustificantis agnoscunt. Nam illi actus, ut supra annotavimus, possunt considerari dupliciter, nempe ut gratiam iustificantem per modum dispositionis antecedunt, vel quatenus illam subsequuntur & supponunt, ut formam sanctificantem animam, & ei tantum esse divinū participativè. Sed neutro modo possunt esse meritorii de congruo primæ gratiæ, si meritum de congruo strictè & propriè usurpetur: Ergo &c. Minor patet quantum ad secundam partem, quia opera subsequencia gratiam habent ab ea totum suum valorem meritorium ac proinde nullo modo possunt esse meritoria ipsius, cum principium meriti, ut supra dicebamus, non possit cadere sub merito. Probatur verò quantum ad primam: Meritum de congruo strictè & propriè sumptum importat ius amicabile ad præmium, ut iam ostendimus: sed actus qui gratiam iustificantem per modum dispositionis antecedunt, tale ius habere nequeunt; cum ius amicabile ex gratia iustificante, mediâ charitate proveniat, & opera gratiam antecedentia, quibus modo ad iustificationem dispositur, sint ab inimico adhuc Dei, & ab eo qui non est sufficiens ad exolvendum à debito per peccatum contracto: Ergo &c. Nec obstat quod actus contritionis, quo homo ad iustificationem ultimum disponitur, procedat, in nostra sententia, à gratia habituali: quia non procedit ab illa, ut habet rationem habitus, & formæ sanctificantis, ac dantis esse divinū participativè, sub qua solum ratione fundat perfectam hominis cum Deo amicitiam: sed producit ab illa, prout est in infundis, & gerit vices auxilii, sub qua formalitate non habet fundare ius amicabile ad præmium, sed solum movere voluntatem ad operandum: Ergo actus qui primam gratiam iustificantem per modum dispositionis antecedunt, non sunt meritorii illius de congruo, si meritum de congruo strictè & propriè, id est pro iure amicabile, usurpetur.

Quod verò eam mereatur de congruo, si meritum de congruo largè & improprie accipitur, manifestum est: nam actibus charitatis & contritionis, aliisque bonis operibus quæ antecedunt justificationem, purâ actibus fidei, orationis &c. peccator ad primam gratiam iustificantem disponitur, & eam impetrat, ut patet: Sed dispositio dicit congruentiam quandam respectu formæ ad quam disponit, cum eam connaturaliter exigat, ut supra dicebamus; similiter petitio & impetratio alicuius doni, aliquod eius meritum imperfectum dici potest, juxta illud Augustini Epist. 105. *Neque ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat: neque enim nullum est meritum fidei*. Ergo homo actibus contritionis & charitatis, & aliis quibus ad primam gratiam iustificantem disponitur, eam meretur de congruo, si meritum de congruo largè & improprie usurpetur. Unde D. Thomas in 2. dist. 27. quæst. 1. art. 4. ad 4. ait hominem actibus, quibus disponitur ad gratiam, quodammodo ex congruo gratiam mereri. Et art. 6. dicit quod cum unus homo alteri gratiam de congruo meretur, est hic plus de ratione meriti, quam quando aliquis dicitur sibi

Tom. IV.

A mereri gratiam ex congruo: nam istud meritum est, tantum congruum ex parte operis, non autem ex parte personæ operantis; illud verò est congruum ex utraque parte: istud non est per modum juris, sed solum per modum habitudinis connaturalis, quam quilibet dispositio dicit ad formam ad quam disponit, & quam connaturaliter existit; illud verò est per modum juris amicabile, fundari in legibus veræ amicitiae, quæ exigunt ut amicus amico petenti morem gerat, & ejus voluntatem impleat, ut dicemus conclusione sequenti.

Dico tertio: Purus homo non potest alteri mereri primam gratiam de condigno, bene tamen de congruo. Ita D. Thomas hic art. 5.

B Probatur prima pars ratione quam ibidem insinuat. Meritum de condigno debet esse ex motione divinæ gratiæ: Deus autem non movet, nec ordinat opera iustorum, nisi ad merendum ipsis vitam æternam, vel augmentum gratiæ: quia talia opera procedunt à gratia adoptionis, non verò à gratia capitali, quæ non reperitur nisi in Christo Domino, qui solus est caput omnium aliorum hominum; gratia verò adoptionis in hoc à gratia capitali distinguitur, quod illa solum ordinatur ad sanctificandum & perficiendum subiectum in quo est, nec se extendit ad aliorum perfectionem & sanctificationem; ista verò habet influxum quandam saltem moralem in alios (cum proprium capitis sit in membra sibi conjuncta influere) subindeque movet subiectum in quo est ad sanctificandum alios, & ad merendum ipsis gratiam de condigno. Hanc rationem indicat etiam S. Leo Epist. 97. ad Leonem, cap. 2. ubi sic ait: *Quamvis multorum sanctorum in conspectu Domini pretiosa mors fuerit, nullius tamen in fontis occasio, redemptio fuit mundi: acceperunt iusti, non dedere coronas, & de fortitudine fidelium exempla nata sunt patientie, non dona iustitie.*

C Et hoc infertur, quod si aliquis constitueretur à Deo caput aliorum hominum, posset aliis gratiam de condigno mereri: cum enim tunc ejus gratia esset capitalis, connaturaliter se extenderet ad aliorum sanctificationem, & influxum aliquem haberet respectu infusionis gratiæ in alios. Unde S. Thomas 3. p. quæst. 64. art. 4. dicit Christum potuisse alicui puro homini communicare tantam gratiæ plenitudinem, ut ejus meritum operaretur ad sacramentorum effectus, & ut sacramentorum effectus sine ritu sacramentorum conferre posset. Ubi non loquitur de merito congrui, cum asserat nulli de facto hoc fuisse communicatum, & aliunde hic art. 6. fateatur in iustis esse meritum de congruo respectu primæ gratiæ aliorum, ut statim dicemus.

D Addo quod ibidem in solum defectum divinæ motionis & ordinationis reducit, quod iustus non mereatur alteri gratiam de condigno: Ergo gratia in quolibet iusto est secundum se sufficiens, ut sit principium meriti de condigno, respectu gratiæ aliorum, si ad hoc ordinetur & acceptetur à Deo. Verum tamen est, quod tale meritum non esset de rigore iustitiæ, sicut in Christo: quia supponeret aliquam gratiam puro homini factam, divinam nimirum ordinationem & acceptationem, eique inniteretur.

Dices: D. Thomas 3. p. quæst. 8. art. 6. solum concedit Christo Domino rationem capitis, seu gratiam capitalem; & reddit pro ratione adæquata & totali influxus gratiæ Christi in alios homines, conjunctionem quam habet ejus humanitas

Bb. ij.

cum

sum Divinitate, aut enim: Interior influxus gratie non est ab aliquo, nisi à solo Christo, cuius humanitas ex hoc quod est Divinitati confecta, habet virtutem justificandi. Ergo ubi deest ista conjunctio, ut in homine puro, non potest esse gratia capitalis, nec virtus justificandi alios.

200. Respondeo quod quando D. Thomas dicit humanitatem Christi habere vim justificandi, quia est conjuncta Divinitati, assignat quidem causam, cur de facto vis justificandi, & influendi gratiam in alios homines, humanitati Christi competat, non tamen negat Deum, de potentia absoluta, posse purum hominem constituere caput aliorum hominum, ejusque gratiam & opera ad justificationem illorum ordinare: sicut de facto Adamus fuit constitutus caput non solum naturale, sed etiam morale totius humani generis, quantum ad transfusionem justitiæ originalis, vel privationis illius, in posteros, ut in Tractatu de peccatis declaravimus.

Disp. 1.
art. 2.

201.

Secunda pars conclusionis, quæ asserit purum hominem posse alteri mereri de congruo primam gratiam, docetur etiam à D. Thoma hic art. 6. citato, his verbis: Merito congrui potest aliquis alteri mereri primam gratiam: quia enim homo in gratia constitutus implet Dei voluntatem, congruum est, secundum amicitiam proportionem, ut Deus impleat hominis voluntatem in salvatione alterius. Quibus verbis declarat, opera, & orationes justorum, habere jus quoddam amicabile, ratione cuius aliorum salutem & justificationem de congruo promereri possunt. Unde Jacobi ultimo dicitur: Orate pro invicem, ut salvemini: multum enim valet deprecatio iusti assidua. Et Marth. 9. ac Lucæ 5. Videns Iesus fidem illorum, dixit paralitico, confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Supra quem locum dicit Ambrosius: Magnus Dominus, qui aliorum merito ignoscit alii, & dum alios probat aliis relaxat errata. Et Augustinus homil. 144. in Exodum asserit nos revelari meritis eorum, qui diligunt Deum, & ab eo diliguntur. Denique tritum est illud ejusdem S. Doctoris effatum: Si Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet.

202.

Addo quod majus est mereri Verbi Divini Incarnationem, quam primam gratiam sanctificantem: At Sancti Patres legis antiquæ de congruo meruerunt Verbi Divini Incarnationem, per preces & obsecrationes, quas continuo pro ea ante Deum fundebantur, docent Theologi 3. p. quæst. 2. art. 11. Ergo à fortiori unus homo potest alteri primam gratiam justificantem de congruo promereri. Unde Stephanus precibus apud Deum conversionem Apostoli Pauli de congruo meruit; & S. Monica magnum Ecclesiæ lumen Augustinum, precibus suis ad Deum convertit, & multo lachrymarum semine genuit Christo. Item Moyses veniam à Deo obtinuit pro populo Israelitico, ut docet Augustinus quæst. 149.

203.

Observat tamen S. Thomas in fine corporis articuli citati, quod quandoque homo, cuius desiderat aliquis Sanctus justificationem, & salutem, ei ponit impedimentum: ex quo fit quod aliquando merita, & orationes justorum pro aliis, non fortiantur suum effectum. Unde Jeremias 15. dicitur: Si steterit Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum. Hoc est, si oraverint pro populo, & desideraverint ejus salutem æternam, non conferam illam, propter ejus gravissima scelera, quibus impedimentum præstant infusio in gratia sanctificantis. Similiter licet David pro filio suo Salomone preces & bona opera

A sepe Deo obtulerit, multi tamen probabiliter tenent, cum non fuisse salutem æternam consecutum, propter peccatum idololatriæ & alia ingentia scelera quæ patravit, & quibus impedimentum posuit gratiæ receptioni.

ARTICULUS VIII.

An justus possit sibi vel alteri mereri de condigno, vel saltem de congruo, reparationem post lapsum?

Dico primò: Homo justus non potest mereri sibi reparationem post lapsum, merito de condigno, neque de congruo, si meritum de congruo strictè & propriè accipiatur, bene tamen si largè & minus propriè usurpetur. Ita D. Thomas hic art. 7. dicens: Nullus potest sibi mereri reparationem post lapsum futurum, neque merito condigni, neque merito congrui. Quod debet intelligi de merito congruo strictè sumpto: nam ad Hebræos 6. lect. 3. aliquod ejus meritum de congruo, largè scilicet & impropriè sumptum, videtur admittere, dum respondens dubio quod sibi proposuerat, An cadat sub merito quod homo resurgat à peccato, & sic mereatur gratiam, ait: Dicendum quod duplex est meritum, unum quod innititur justitiæ, & istud est meritum condigni; aliud quod soli misericordie innititur, quod dicitur meritum congrui: & de isto dicit quod justum est, id est congruum, quod homo qui multa bona facit mereatur, ista enim misericordia est adjuncta quodammodo justitiæ, plusquam in illo, qui nunquam aliud fecit, & isto modo non obliviscitur Deus operis & dilectionis. Hoc præmissio.

Prima pars conclusionis probatur primò ex 205 Scriptura: dicitur enim Ezechiel. 18. Si averterit se justus à justitiis suis, & fecerit iniquitatem, omnes justitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur. Et cap. 36. Si dixerio justo quod vitæ vivet, & confisus in justitiis suis, & fecerit iniquitatem, omnes justitiæ ejus oblivioni tradentur. Ex quibus locis potest hoc argumentum deduci: Meritum de condigno semper est in memoria Dei, juxta illud ad Hebræos 6. Non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius: Sed juxta testimonia ex Ezechiele adducta, si peccaverit justus, omnes justitiæ ejus, id est omnia illius merita, oblivioni tradentur, seu non recordabuntur: Ergo opera facta in charitate ante lapsum, non merentur de condigno reparationem post lapsum.

Probatur secundò ratione D. Thomæ: Meritum de condigno dependet ex motione divinæ gratiæ: Sed motio divinæ gratiæ in justo non potest extendere ad reparationem ipsius post lapsum; cum per lapsum seu peccatum subsequens illa interrumpatur: Ergo homo justus non potest sibi mereri de condigno reparationem post lapsum.

Confirmatur primò: Si homo justus posset de condigno mereri reparationem post lapsum, vel illam mereretur, antequam laboraret, vel postquam esset lapsus? Neutrum dici potest: Ergo &c. Minor quoad secundam partem manifesta est: quia postquam aliquis est lapsus in peccatum, ante gratiæ recuperationem, non est capax merendi aliquid à Deo de condigno, cum sit ejus inimicus. Probatur verò quantum ad primam. Omnia merita hominis iusti, quæ sibi comparavit dum in gratia

gratia & charitate existeres, suspenduntur, & impediuntur per peccatum subsequens: Ergo tale peccatum non potest tolli, nec homo lapsus reparari, ex vi meritum quae habuit antequam laboraret in peccatum. Peccatum ergo se habet referentur in peccatum. Peccatum autem, sicut fictio ad sacramentum: unde sicut fictio non tollitur ex vi sacramenti sicut fuisse, sed requiritur aliquod aliud sacramentum ad ipsam removendam; ita peccatum mortificans, & suspendens merita praecedentia, non tollitur, vi huiusmodi meritorum, & sique nullus potest, dum est in gratia, mereri sibi de condigno reparationem post futurum lapsum.

Confirmatur secundo: Meritum de condigno non potest esse ejus premii, quod non potest nisi indigne exhiberi: Sed reparatio post lapsum non potest exhiberi nisi indigne, peccatori scilicet, & Dei inimico: Ergo meritum de condigno ad illum non potest se extendere. Minor patet: Major probatur. Nulla potest esse iustitia, ut exhibeatur aliquid indigne: Sed exhibitio premii pro merito de condigno, pertinet ad iustitiam, ut art. 4. fuse ostendimus: Ergo tale meritum non potest esse ejus premii, quod non potest nisi indigne exhiberi.

Secunda pars, quæ asserit iustum non posse sibi mereri reparationem post lapsum, merito de congruo strictæ & propriæ sumpto, facili probari potest ex dictis articulo præcedenti: nam, ut ibidem declaravimus, meritum de congruo strictæ sumptum, importat ius amicabile ad præmium, & per hoc distinguitur à merito de condigno, quod dicit debitum strictæ & veræ iustitiæ, nempe distributive: sed homo iustus non habet ius amicabile ad reparationem post lapsum; quia per peccatum subsquens destruitur amicitia Dei cum illo; violata autem ac dissoluta amicitia, ius amicabile subsistit nequit; unde peccatum subsquens non minùs mortificat & suspendit meritum de congruo strictæ sumptum, quàm meritum de condigno: Ergo sicut propter illam suspensionem, & interruptionem, iustus non potest sibi mereri de condigno reparationem post lapsum; ita nec potest illam promereri de congruo, si meritum de congruo strictæ & propriæ accipitur.

Quod autem illam mereri possit merito de congruo, largè & improprie sumpto, patet etiam ex dictis ibidem. Offendimus enim opus imperatorum alicujus doni, aut disponens ad illud, largè & improprie meritorium ejus de congruo appellari posse: sed iustus per orationes, & bona opera quæ in statu gratiæ & charitatis elicit, potest à Deo imperatorè & obtinere, ut ilabatur, non deferatur, sed ad poenitentiam revocetur, & ad tale beneficium aliquo modo se disponere; ut patet ex Scriptura, nam 2. Paralipom 19. dictum est ad Iosaphat Regem Juda: *Impio prebes auxilium, & hi qui oderunt Dominum amicitia jungentur, & idcirco iram Domini merebaris, sed bona opera inventa sunt in te, &c.* Quæ verba indicant sanctum illum Regem, bonis operibus apud Deum obtinuisse, ut etiam cum peccaret, à Deo non deferretur, nec pro meritis puniretur: & similiter Psal. 70. orat Propheta (quod nos etiam facere convenit) *si miserere virtus mea ne de relinquas me, quod oratio frustra fieret, si nulla ei respondere posset imperator: Ergo iustus potest mereri reparationem post lapsum, merito de congruo, largè & improprie sumpto.*

Adde quod D. Thomas loco citato super Epi-
istolam ad Hebræos, docet justum posse mereri de

A congruo reparationem post lapsum: Ergo ne cogamur asserere sanctum Doctorem sibi esse contrarium, cum hic art. 7. dicat: *Nullus potest sibi mereri reparationem post lapsum futurum, neque merito condigni, neque merito congrui*; aut illam sententiam hic retractasse, dicendum est, ipsum admittere meritum de congruo reparationis post lapsum, large & improprie sumptum; negare vero meritum congrui proprie & strictè acceptum; & de primo loqui in commentario super Epistolam ad Hebræos, de secundo vero in summa Theologica.

B Dico secundò: Justus potest alteri mereri reparationem post lapsum, merito de congruo proprio & strictè sumpto.

Probaturs Meritum de congruo, & proprie sumptum, in amicitia legis fundatur, secundum quas congruum est, quod amicus amicum exaudiat: quando petit quæ iusta sunt: Sed iusti sunt amici Dei, & dum peccatorum petunt conversionem, petunt quæ iusta sunt: Ergo congruum est quod à Deo exaudiantur, congruitate in legis amicitia fundatâ, & ius quoddam amicabile importante.

Confirmatur: Eodem est ratio de reparatione
C post lapsum, ac de infusione primæ gratiæ : Sed
iustus potest, alteri mereri primæ gratiæ infusio-
nem, merito de congruo strictè & propriè sum-
pto, ut articulo præcedenti ostendimus: Ergo &
reparationem post lapsum.

Confirmatur amplius: Ideo iustus non potest sibi mereri merito de condigno, vel de congruo, proprie accepto, reparationem post lapsum, quia pro tempore quo redditur primum non est in statu remunerabilis: cum pro tunc sit peccator, & Dei inimicus, ut conclusione præcedenti declaravimus: Sed quando fit reparatio alterius, iustus pro tunc est in statu remunerabilis, cum pro illo tempore maneat iustus, & Dei amicus, ut supponimus: Ergo licet iustus non possit sibi mereri reparationem post lapsum, merito de congruo proprie sumpto, eam tamen potest mereri alteri.

Ex quo infero, quod si iustus per bona opera, 125.
in gratia & charitate elicita, meretur alteri de
congruo primam gratiam, & postea peccet mor-
tali ter, illa ex vitalis meriti alteri non confertur;
quia peccatum superveniens mortificat omnia
merita iusti præcedentia, & ea impedit ne actu
consequantur aliquod præmium, facitque quod
ille non sit in statu remunerabilis, cum reddat ip-
sum dei inimicum. Addo quod, sicut lex amicitiae
postulat, ut amicus faciat voluntatem amici, & ei
petita concedat; ita etiam ut violatâ & dissolutâ
amicitiâ, revocetur omnes concessiones ejus in-
stitui facta, si non sunt omnino adimpleta.

ARTICVLVS IX.

An justus possit sibi mereri de condigno, vel saltem
de congruo, donum perseverantiae?

DE dono perseverantiae plura diximus in Tractatu de gratia, ubi ostendimus, tale donum consistere formaliter in conjunctione gratiae cum morte, ex efficaci gloriæ intentione imperata, & medium esse inter auxilia communia, quibus justificati servant mandata, & donum confirmationis in gratia; quia præter auxilia efficaciæ, quibus adimplentur præcepta, donum perseverantiæ addit continuationem usque in finem, quam

quam non dicunt talia auxilia: & præterea, ut docet S. Thomas 3. contra Gent. cap. 162. hoc donum addit gratiam externæ protectionis, per quam tolluntur homini plures occasiones peccandi, & provocantia ad peccatum comprimuntur: differt autem à dono confirmationis in gratia, quia illud est commune omnibus prædestinatis, illud verò solum aliquibus, maximè sanctitate præditis, sicut B. Virgini, S. Joanni Baptista, & Apostolis, post adventum S. Spiritus super eos in die Pentecostes. Præterea donum perseverantiæ, ex parte gratiæ habitualis, nihil dicit speciale, & solum ejus essentia sita est in serie seu collectione auxiliorum specialium, collatorum usque in finem vitæ, quorum beneficio gratia habitualis cum morte conjungitur, sive gratia vitæ cum gratia patriæ: donum verò confirmationis, præter auxilia specialia dicit ex parte gratiæ habitualis quemdam modum participatum à gratia consummata patriæ; quia sicut gratia patriæ est principium in peccabilitatis in beatissimam, ita & gratia vitæ in confirmatis in gratia; diversimodè tamen: nam gratia consummata patriæ, cum sit radix visionis beatificæ, quæ Deum ut habentem omnem rationem boni voluntati manifestat, est causa necessitatis in actu charitatis; donum verò confirmationis non tollit libertatem ab actu charitatis, sicut nec donum perseverantiæ: unde sicut donum perseverantiæ medium est inter auxilia communia quibus adimplentur præcepta, & donum confirmationis in gratia; ita donum confirmationis in gratia mediat inter donum perseverantiæ, & clarum Dei visionem, seu amorem beatificum. Hoc præmissis, pro resolutione propositæ difficultatis.

117 Dico primò, hominem non posse mereri de condigno donum perseverantiæ.

Conclusio est certa de fide: colligitur enim ex variis Scripturæ locis, præsertim ex illo Joan. 15. *Ego posui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vestri maneat.* Quo loco Deo attribuitur, ut fructus prædestinatorum, maneat usque in finem, & conjungatur cum beatitudine supernaturali, in qua conjunctione, ut diximus, donum finalis perseverantiæ formaliter consistit. Item Apostolus ad Philip. 2. ait: *Deus est qui operatur in vobis velle & perficere.* Quibus verbis declarat, perficere opera bona & meritoria, & ea perducere ad vitam æternam, ita esse proprium Dei, ut nulla ratione pertineat ad voluntatem hominis; quæ cum sit mutabilis, & vertibilis à bono in malum, non potest firmari in bono, & in eo diu perseverare, nisi speciali Dei auxilio figatur, ut ait S. Thomas 3. contra Gent. cap. 155. & 2.2. quæst. 137. art. 4.

118 Addo quod cum Deus sit Alpha & Omega, & rerum omnium finis & principium, speciali jure ipsi debentur rerum omnium initia & fines; quapropter præceperat olim sibi terræ frugum primitias & decimas offerri: primitias ut primo omnium principio, decimas tanquam ultimo fini; denarij enim numerus ultimæ perfectionis symbolum est, quia in denario ad unitatem, quæ est principium numeri, redditur, tuncque res perficitur, cum suam repetit originem, & ad suum principium redit. Sicut ergo prævenienti gratiæ rectæ vitæ tribuitur initium; sic felix illius clausula dono perseverantiæ assignatur: utrumque divinæ gratiæ opus est, illud prævenientis, illud finalis; ambo divinæ munificentie dona præclarissima: neutrum cadit sub merito, illud quidem, quia principium est meriti; illud, quia meritorum om-

A nium perfectio & consummatio est; & quia etiam, ut infra cum D. Thoma dicemus, se tenet aliquo modo ex parte principii meriti, & cum illo non ponit in numero. Unde Tridentinum sess. 6. cap. 13. de perseverantiæ munere ait: *Quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo qui potens est, eum qui stat statueret ut perseveranter stet, & eum qui cadit restituere.* Augustinus etiam lib. de dono perseverantiæ cap. 2. illam, *Magnum Dei donum, quo cetera ejus dona conservantur appellat.*

B Observant etiam Scripturæ Interpretes, quod electorum prædestinatio est veluti aurea quædam catena, quæ Deus homines ad se trahit, & è terra ad celum evehit, ex variis Dei beneficiis, veluti annulis, composita, nempe prædestinatione, vocatione, justificatione, & glorificatione, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quos enim prædestinavit, hos vocavit, quos vocavit, hos justificavit, quos justificavit, hos glorificavit.* Aurea verò fibula, quæ annuli illi inter se coherant, perseverantiæ est: hæc enim finem principio, & glorificationem æternæ prædestinationi conjungit. Hæc Deus electos ad celum attrahit, sed miserans, secundum illud Jeremie 31. *In charitate perpetua dilexi te, idcirco attraxi te miserans;* quia perseverantiæ donum, ex sola Dei misericordia, non verò ex nostrorum operum meritis, nobis tribuitur.

C Ratio etiam id suadet: Primò quia ut discunt S. Thomas hic art. 9. in argumento *sed contra*: si justus posset sibi perseverantiæ donum de condigno pro mereri, sequeretur quod nullus justus, vel saltem pauci essent, qui illud non obtinerent, cum meritum de condigno infallibiliter consequatur suum primum; & sic vel nullus, vel pauci à gloria exciderent; quod repugnat verbis illis Christi Domini, sæpe in Evangelio repetitis: *Multis sunt vocati, pauci vero electi.* Nec dici potest idcirco multos non obtinere donum perseverantiæ, quia per peccatum illi ponunt impedimentum: ut enim rectè intat S. Doctor, hoc ipsum quod est peccare, opponitur perseverantiæ; unde si justus perseverantiæ donum de condigno mereretur, Deus non permetteret ipsum cadere in peccatum.

D Secundo id probat in corpore articuli, hac ratione à priori: Quod pertinet ad principium meriti, non cadit sub merito; ut dictum est de prima gratia, quæ quia est principium omnis meriti, sub merito non cadit: Sed perseverantiæ pertinet ad principium meriti, dependet enim solum ex divina motione, quæ est principium omnis meriti: Ergo non cadit sub merito; sed si quis eam à Deo accipit, gratis & absque ullo merito accipit. Ubi, ut rectè observat Cajetanus, S. Doctor non loquitur de quacumque motione gratiæ, sed de motione Dei, quatenus est conservativa gratiæ: sic enim non potest cadere sub merito, quia est continuatio primæ productionis, & entitativè ipsamet prima productio, seu infusio gratiæ, quæ non potest cadere sub merito, cum sit principium omnis meriti. Sicut ergo nemo potest de condigno mereri suam conservationem, quia conservatio non est actio distincta à creatione, quæ non cadit sub merito, sed est ipsa creatio continuata, ut docet D. Thomas 1. p. quæst. 104. art. 1. ad 4. dicens: *Conservatio rerum à Deo, non est per aliquam novam actionem, sed per continuationem actionis quæ dat esse: ita similiter perseverantiæ non potest cadere sub merito de condigno, quia est ipsa conservatio gratiæ, quæ non ponit in numero cum prima ejus productio-*

productione, sed ad illam pertinet & reducitur, sicut conservatio ad creatorem.

Contra hanc rationem D. Thomæ, & nostram conclusionem, tres fieri possunt instantiæ. Prima est: Augmentum gratiæ dependet ex motione Dei: Sed hoc non obstante, potest cadere sub merito etiam de condigno, ut art. 7. ostendimus: Ergo & donum perseverantiæ, tamen dependet ex motione Dei.

Secunda: Christus Dominus meruit continuationem unionis hypostaticæ cum humanitate, quamvis unionem hypostaticam non potuerit mereri; meruit etiam unionem animæ cum corpore, factam in resurrectione, licet ab initio talem unionem mereri non potuerit: Ergo licet homo primam gratiam à principio mereri non possit, bene tamen continuationem gratiæ usque in finem, quam dicit donum perseverantiæ.

Tertia: Qui potest mereri majus præmium, potest & minus: Sed homo potest de condigno mereri beatitudinem supernaturalem, subindeque perpetuitatem gloriæ, in illa contentam, quæ est nobilior & præstantior quam perseverantia in gratia: Ergo à fortiori istam poterit de condigno mereri.

Hæc tamen parum urgent, & ex supra dictis facile dilui possunt. Ad primam enim instantiam respondetur, quod licet augendum gratiæ dependeat ex motione divina, habet se tamen ut terminus respectu meritorum præcedentium, quod non habet donum perseverantiæ, cum sit ipsa conservatio gratiæ, quæ, ut diximus, non ponit in numero cum prima ejus infusione, quæ est primum principium meriti.

Ad secundam nego Antecedens: Christus enim non meruit continuationem unionis hypostaticæ quia continuatio seu conservatio illius unionis dependet ex prima actione Dei unitiva, imò est eadem actio continuata: unde sicut non potest cadere sub merito ut prima unio, ita neque ut continuatio seu conservatio. Similiter prima unio animæ Christi ad corpus, non potuit cadere sub ejus merito, quia ante illam unionem Christus non erat: de secunda autem facta in resurrectione, potest dici quod cadit sub merito, quia antea Christus fuit merens, & ista secunda unio animæ & corporis non est facta ex vi primæ actionis unitivæ. De quo in Tractatu de Incarnatione.

Ad tertiam distinguo Majorem: qui potest mereri majus præmium, potest & minus, cæteris paribus, concedo: si cætera non sint paria, nego: magnum autem inter perpetuitatem gloriæ, & perseverantiam in gratia, intercedit discrimen, nam perseverantia patriæ se tenet ex parte termini meriti, perseverantia verò viæ ex parte principij, ut docet D. Thomas hic art. 9. in corp. & in resp. ad 2. ubi ait: *Ad secundum dicendum quod perseverantia quæ erit in gloria, comparatur ad meritum liberi arbitrij meritorium, sicut terminus non autem perseverantia viæ.*

Dico secundò: Iustus non potest mereri de congruo donum perseverantiæ, si meritum de congruo strictè & propriè usurpetur: bene tamen si largè & improprie accipiat.

Prima pars, quæ est contra Suarem, Bellarminum, Valentiam, & alios Recentiores, sequitur evidenter ex supra dictis: ostendimus enim ex Conciliis & SS. Patribus donum perseverantiæ gratis à deo donari: Sed quod cadit sub merito de congruo, strictè sumpto, non gratis donatur; cum nullum meritum possit intelligi sine ordine

ad præmium: Ergo iustus non potest mereri donum perseverantiæ, merito de congruo strictè & propriè sumpto.

Nec sufficit dicere, quod meritum de congruo est meritum secundum quid: nam licet meritum de congruo, comparative ad meritum de condigno, sit imperfectè meritum, tamen absolute meritum est, quia dicitur ius in homine, & inducit debitum amicabile in Deum. Unde quamvis Semipelagiani (ut in Tractatu de hæresi Pelagiana ostendimus) non condignum, sed solum congruum meritum in operibus naturæ respectu primæ gratiæ constituerent, nihilominus SS. Patres

contra ipsos disputantes, ex hoc inferbant, quod gratia non daretur purè gratis, sed ex aliquo debito, seu iustitia, saltem imperfecta; quia ut ait Augustinus de prædest. Sanct. cap. 6. *Dari aliquid gratis, est dari pro nihilo.* Unde cap. 2. ejusdem libri dicit Semipelagianos non recessisse ab illa sententia Pelagij, damnata in Consilio Palatino, quæ asserbat gratiam secundum merita nostra dari, & ex iustitia, non verò ex misericordia, & liberalitate concedi. Itē Fulgentius lib. de gratia Christi. c. 18. sic discurret: *Si autem nostrum est velle credere, priusquam gratia Dei incipiat adjuvare, in iustitia dicitur, quia non gratis datur homini, sed bonæ retribuitur voluntati.*

Hæc etiam pars probata manet ratione D. Thomæ supra expostita: quod enim pertinet ad principium meriti, non cadit sub merito, etiam de congruo: cum principium meriti neque de condigno, neque de congruo ullus promereri possit, ut patet de prima gratia, quam, quia est principium meriti, nullus nec de condigno, nec de congruo mereri potest, si meritum congrui propriè & strictè accipiat, sicut art. 7. ostensum est: Ergo si donum perseverantiæ ad principium meriti pertineat, sub merito etiam de congruo, propriè accepto, cadere nequit.

Quod verò possit cadere sub merito de congruo largè & improprie sumpto, ex dictis etiam manifestum relinquitur: Nam omne opus impetratorium alicuius, & dispositio ad illud, largè & improprie meritum de congruo dici potest: Sed multi iusti impetrant à Deo suis bonis operibus & orationibus perseverantiam in gratia, & disponunt etiam, ut Deus gratis, & misericorditer ipsis tale donum largiatur: Ergo multi iusti merentur perseverantiam in gratia, merito de congruo largè & improprie sumpto; quod infallibile non est, quia oratio non impetrat, nec meretur infallibiliter, nisi sit perseverans, ut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 83. art. 15.

De hoc merito intelligendus est Augustinus, dum lib. de dono persever. cap. 6. ait: *Hoc Dei donum suppliciter emeri potest, sed cum datum fuerit, amitti contumaciter non potest:* nam adverbium illud, *suppliciter*, aperte declarat, ipsum ibi loqui de merito largè & improprie sumpto, & prout idem significat quod impetratio. Perseverantiæ enim donum, precibus & bonis operibus posse à Deo impetrari, docet ibidem cap. 1. & sequentibus, ubi ait quod nos illud petimus utiliter à Deo in oratione dominica, quando dicimus, *Adveniat regnum tuum:* imò ibidem à capite secundo usque ad sextum probat ex Cypriano, in omni petitione illius orationis, præterquam in ista, *Dimitte nobis debita nostra*, tale donum à Deo postulari.

ARTICVLVS X.

Utrum temporalia bona cadant sub merito?

232.

Pro resolutione huius difficultatis breuiter obseruandum est, bona temporalia dupliciter posse considerari, nempe secundum se, & prout conducunt ad vitam aeternam. Recolenda est etiam divisio meriti in meritum de condigno, quod est tale simpliciter, & in meritum de congruo, quod comparative ad meritum de condigno, est meritum imperfecte tantum & secundum quid. His praemissis.

233.

Dico primo: Si bona temporalia secundum se spectentur, iustus ea non meretur de condigno. Ita D. Thomas hic art. 10.

Probatur primo: De ratione meriti de condigno est quod ordinetur ad praemium, tanquam medium ad finem, & via ad terminum: Sed bona opera iustorum, à gratia & charitate procedentia, cum sint ordinis supernaturalis, nequeunt ordinari ad bona naturalia & temporalia, tanquam ad finem & terminum: Ergo iusti per bona opera talia bona de condigno non merentur, nec illa apud Deum proprie computantur iustis in praemium, sed quando expedit, quasi pro corollariis dantur iuxta illud Matt. 6. *Hec omnia adjicientur vobis.*

234.

Confirmatur: Meritum de condigno, & praemium, debent esse ejusdem ordinis: Sed bona temporalia, & bona opera iustorum, à gratia & charitate procedentia, sunt diversi ordinis, cum illa sint intra ordinem naturae, ista verò pertineant ad ordinem gratiae: Ergo, &c.

235.

Probatur secundo: Si iusti bona temporalia secundum se spectata de condigno mereretur, cum meritum de condigno Deum infallibiliter consequatur suum praemium, iusti semper plus haberent bonorum temporalium quam peccatores: cuius tamen oppositum quotidiana demonstrat experientia; bona enim temporalia & mala similiter se habent ad bonos & malos, secundum illud Eccles. 9. *Universa aequè eveniunt iusto & impio, bono & malo, mundo & immundo, immolanti victimas, & sacrificia contemnenti.*

236.

Dico secundo: iustus potest sibi bona temporalia secundum se spectata de congruo promereri. Ita D. Thomas articulo citato, ubi sic loquitur:

Atur: Si autem considerentur huiusmodi bona secundum se, non sunt simpliciter bona hominis, sed secundum quid, & ita non simpliciter cadunt sub merito, sed secundum quid: At meritum de congruo est meritum secundum quid: Ergo ex D. Thoma iusti possunt mereri de congruo bona temporalia, secundum se spectata. Imo etiam ipsi peccatores, per opera bona moraliter, talia bona de congruo interdum merentur, ut idem S. Doctor affirmat in 2. distinct. 27. quaest. 1. articulo 4. dicens: *Frequenter, ut Gregorius dicit, Deus in hoc mundo remunerat eum qui praemium futurae gloriae non meretur, ut nullum bonum irremuneratum inveniat.* Et lib. 3. de regimine Principum cap. 5. 4. & 6 cum D. August. in libris de civitate Dei ostendit Romanos mundum subjugasse, & dominium ac imperium meruisse, ob amore patriae, zelum iustitiae, & singularem pietatem, ac civilem benevolentiam.

Dico tertio: iustus potest de condigno mereri bona temporalia, secundum quod ad vitam aeternam conducunt. est etiam D. Thomas art. citato dicentis. *Temporalia bona, prout sunt utilia ad opera virtutum, quibus perducimur ad vitam aeternam, directe & simpliciter cadunt sub merito, sicut & augmentum gratiae, & omnia alia, quibus homo ordinatur ad perveniendum in beatitudinem.*

C Ratio etiam id suadet: Eodem enim merito quo quis meretur finem, meretur etiam media conducentia ad talem finem: Sed iustus per bona opera meretur finem: nempe vitam aeternam, merito de condigno: Ergo eodem merebitur bona temporalia, prout ad vitam aeternam conducunt.

Nec obstat quod bona temporalia, secundum se considerata, non sint simpliciter bona, sed solum secundum quid: cum hoc enim stat, quod si spectentur, prout sunt media ex divina ordinatione iustos conducentia ad beatitudinem, sunt simpliciter bona: medium namque participat bonitatem finis, & sic quando finis est simpliciter bonus in se, media dici possunt simpliciter bona; beatitudo autem est simpliciter bona.

Sed hic breuiter observandum est cum D. Prospero sentent. 212. quod Deus non semper confert ea bona temporalia quae postulamus, sed vel illa, vel alia magis ad salutem & vitam aeternam conducentia: *Fidelis (inquit) supplicat pro necessitatibus huius vitae, & misericorditer auditur, & misericorditer non auditur: quid enim infirmo fit utilius, magis novit medicus quam aegrotus.*